

Anti-Emperyalist ve Anti-Oligarşik Mücadelede

KURTULUŞ CEPHESİ

Zafer Bizim Olacaktır!

<http://www.kurtuluscephesi.com>

YIL: 24 SAYI: 133 Temmuz-Ağustos 2013

Ne Oldu?
Ne Oluyor?
Ne Yapmalı?

Halk Direnişinde
Med-Cezir

Polis Terörüne Karşı
Halk Direnişinin
Siyasal Niteliği ve Sınıfsal Yapısı

Bir Direnme Aracı: Taş

Kitlelerin Kendiliğinden Başkaldırısı
ve Suni Denge

Bir Kez Daha
“Yeni Orta Sınıf”

“Eski” Orta Sınıf:
Esnaf

“Savaşın Kazananı, Barışın Kaybedeni
Olmaz”mış!?

Kapalı Kapılar Arkasındaki
Görüşmelerin Kazanımları

“Hafıza-i beşer
nisyan ile malüldür”

- Gezi Direnişi'ne ilişkin olarak yayınlanan
Kurtuluş Cephesi'nin 7 Haziran 2013
tarihli özel sayısından. 3 NE OLDU?
NE OLUYOR?
NE YAPMALI?
- Gezi Direnişi'nin durgunluğa girmesine
ilişkin olarak yayınlanan
Kurtuluş Cephesi'nin 17 Haziran 2013
tarihli özel sayısından. 9 HALK DİRENİŞİNDE
MED-CEZİR
- Yılların biriktirdiği öfkenin dışa vurumu
olan Gezi Direnişi'ndeki değişik kesimle-
rin siyasal tutumları ve sınıfsal kökenleri
üzerine bir değerlendirme. 11 POLİS TERÖRÜNE KARŞI
HALK DİRENİŞİNİN
SİYASAL NİTELİĞİ
VE SINIFSA YAPISI
- Halk kitlelerinin meşru bir direnme
aracı olan "taş"ın Gezi Direnişi'nden
dışlanmasına ilişkin bir değerlendirme. 16 BİR DİRENME ARACI:
TAŞ
- Gezi Direnişi'yle birlikte, halkın mevcut
düzene karşı memnuniyetsizlik ve tep-
kileri ile oligarşi arasında kurulmuş olan
suni dengenin bozulmaya yönelmesi
üzerine bir irdeleme. 18 KİTLELERİN
KENDİLİĞİNDEN
BAŞKALDIRISI
VE SUNİ DENGE
- Gezi Direnişi'yle birlikte bir kez daha
gündeme gelen "yeni orta sınıf" üzerine
bir irdeleme. 24 BİR KEZ DAHA
"YENİ ORTA SINIF"
- Gezi Direnişi'ne karşı sokağa salınan
"eli palalı esnaf"ın tarihsel ve sınıfsal
konumu üzerine bir irdeleme. 28 "ESKİ" ORTA SINIF:
ESNAFLAR
- AKP iktidarının "barış süreci" adı altında
İmralı'da A. Öcalan'la başlattığı "müza-
kere" sürecinin "sloganı" haline getirilen
demagojik söylem üzerine. 33 "SAVAŞIN KAZANANI,
BARIŞIN KAYBEDENİ
OLMAZ" MIŞ!?
- AKP'nin MİT aracılığıyla sürdürdüğü
"barış süreci"nin perde arkasındaki ge-
lişmeler üzerine bir değerlendirme. 39 KAPALI KAPILAR
ARKASINDAKİ
GÖRÜŞMELERİN
KAZANIMLARI
- Türkiye solundaki oportünizmin ve
pasifizmin dünden bugüne sürüp giden
serüveni üzerine. 43 "HAFIZA-İ BEŞER
NİSYAN İLE
MALÜLDÜR"

KURTULUŞ CEPHESİ

SORUMLU: Sezai Görür

Yazışma Adresi:

Postfach 1414

55504 Bad Kreuznach / Deutschland

<http://www.kurtuluscephesi.com>

<http://www.kurtuluscephesi.org>

<http://www.kurtuluscephesi.net>

<http://www.kurtuluscephesi.de>

E-Posta Adresi:

kurcephe@kurtuluscephesi.org

Ne Oldu? Ne Oluyor? Ne Yapmalı?

[Aşağıdaki metin, *Kurtuluş Cephesi*'nin
7 Haziran 2013 tarihli *Halk Direnişi Özel Sayısı*'nda yayınlanmıştır.]

Bir hafta öncesine kadar Türkiye'deki her şey "olağan" akışı içinde gidiyordu.

Borsa rekor üzerine rekor kırıyor, "özelleştirme" ya da "yeni projeler" adı altında kamu arazilerinin yağmalanmasına dayanan büyük ihaleler yapılıyordu. Satan memnundu, alan memnundu. Milyar dolarlar telafuz ediliyor, milyarlar ortalıkta uçuşuyordu.

"Medya", Recep Tayyip Erdoğan'dan bir Abraham Lincoln çıkartmaya çalışırken, "İmralı görüşmeleri"ne dayanan "barış" havaları çalınıyordu.

2014 yılında yapılacak olan yerel seçimler ve cumhurbaşkanlığı seçimleri üzerine anketler yayınlanıyor, AKP'nin yeni seçim zaferinden söz ediliyordu. "İmralı süreci" ve buna bağlı olarak PKK'nin silahlı güçlerini ülke dışına çıkarma kararı AKP'nin seçim zaferinin garantisi olarak görülüyordu.

"İmralı süreci"yle BDP hızla AKP'ye yakınlaşırken, Recep Tayyip Erdoğan'ın "başkanlık arzusu"nun "Kürt sorununun çözümü" için bulunmaz bir fırsat olduğu ileri sürülüyordu.

"Medya"nın, daha tam ifadeyle "yandaş medya"nın, olmadığını söylediği "muhalafet", her zamanki söylemleriyle, iç çelişkileriyle ve Recep Tayyip Erdoğan'ın belirlediği polemiklerle oyalanıyordu.

Sendikalar, sendika federasyonları, kendi dünyalarında ve kendilerince "önemli" saydıkları rutin işlerin peşinden giderken, yönetimler kimlerle ittifak kuracaklarının hesaplarını yapıyordu.

Ülke yavaş yavaş tatil havasına girerken, küçük-burjuva aydınları, her zamanki karamsarlıklarıyla, ikircikli tutumlarıyla, karar-

sızlıklarıyla rutin yaşamlarını sürdürüyor-
du.

Kadın hakları savunucuları, feministler ve çevreciler, bulabildikleri birkaç "sorun" etrafında, çalgılarıyla, halaylarıyla ve yeşil-mor sloganlarıyla zamanı geçirirken, en büyük "duyarlılığı" "barış süreci"ne veriyorlardı.

"Medya"da "Kürt sorunu"ndan, "barış süreci"nden başka bir şey konuşulmuyordu. Kalem ya da mikrofonu eline alan herkes "barış süreci"nin ülkeye huzur getireceğinden, Türkiye'nin "uçacağından" söz ediyordu.

Ve birden ortalık karıştı.

Herkesin bildiği ve yaşayıp gördüğü gibi, "çok masum bir çevreci duyarlılık"tan milyonlarca insanın sokaklara döküldüğü bir başkaldırı, bir direniş ortaya çıktı. Yıllardır biriken öfke, Gezi Parkı'ndaki bir avuç orta sınıfın üst gelir grubundan bireylerin "çok masum çevreci eylemi"ne yönelik polis terörüyle sokaklara yansıdı.

Herkesin çok iyi bildiği gibi, "her cinsten, her yaştan, her inançtan ve her siyasal düşünceden" insanlar, milyonlar sokağa çıktı.

Orta sınıfın üst gelir grubuna mensup bir avuç bireyin "çevreci eylemi"ne karşı gösterilen şiddet karşısında biriken öfke, sözcüğün tam anlamıyla, devletin resmi zor güçlerine karşı bir sokak direnişine yol açtı. Hızla ülkenin tüm kentlerine yayıldı.

Sosyolojik tanımla "yeni orta sınıf" bireyleri, kendilerinin ve çocuklarının "çevre duyarlılığı"na karşı AKP iktidarının gösterdiği tepki karşısında halkın sokaklara dökül-

mesi ve polis terörüne karşı direnişe geçmesi karşısında, önce sevindi, ardından şaşkınlığa düştü. Sevinç ve şaşkınlık arasında sokak direnişlerinin devam etmesi onları “umut”landırdı. Bugün tüm “medya”da “korku duvarının aşılması” olarak tanımlanan halk kitlelerinin cüreti onları da “korkusuz”laştırdı, pervasızlaştırdı.

AKP'nin “yasal ve yasalara dayalı baskısı” ile ürkmüş, korkmuş ve kendi köşesine çekilmiş küçük-burjuva aydınları, sanatçılar vb. toplumsal katmanlar “korku duvarını” aştılar. Elleri cep telefonlarıyla, tweetleriyle Taksim'e koşular. Ve Taksim Meydanı birden halk direnişinin simgesi olurken, “yeni orta sınıf” bireylerinin “kurtarılmış bölgesi” haline geldi.

Aydınların, sanatçıların, “muhalif” gazetecilerin, “ofis” kadın ve erkeklerinin polis teröründen azade edilmiş bir alanda kendilerini bulmaları, kendilerini özgür hissetmeleri, yıllarca içinde yaşadıkları yalıtılmışlıktan ve depresif konumlarından çıkılmalarını sağladı.

“Kurtarılmış Taksim” tam bir karnaval, festival havasına bürünürken, “aşağıdakiler”, Beşiktaş'ta, Dolmabahçe'de polis terörüne karşı direniyordu. Ülkenin tüm kentlerinde “Her yer Taksim, her yer direniş” sloganlarıyla sokaklara dökülen milyonlarca insanın polis terörüne karşı direnişi ile “Kurtarılmış Taksim” tam bir zıtlık oluşturdu.

İstanbul Taksim Meydanı'nda “steril” bir ortamda özgürlük rüzgarları estirilirken, “aşağıdakiler” Beşiktaş'ta, Dolmabahçe'de polis terörüyle savaşıırken, Ankara ve İzmir direnişin en geniş ve en sıcak olduğu kentler olarak öne çıktı.

Nerede, hangi kentte, hangi semtte neler olduğunu herkes gördü ve biliyor. Hareketin kendiliğinden niteliği, kitlelerin örgütsüzlüğü, AKP iktidarına karşı duyulan öfkenin boyutları her gün ve her saat konuşuldu, yazıldı-çizildi.

Birkaç televizyon ekranında konuşabilen küçük-burjuva aydınları, akademisyenleri hareketin örgütsüzlüğü, kendiliğindenliği ve AKP iktidarına karşı birikmiş tepkinin dış vurumu olduğuna ilişkin “tespitler” yaparken, CHP'ye “vurmayı” marifet sayanlar da boş durmadılar. Kendi dışındaki herkesi “açıkgöz” ilan eden, “fırsatçılıkla” suçlayan Sırnı Süreyya Önder gibi ortayolcu ve eyyamcılarının dışında, “Kürt sorunu”nu herşeyin

üzerinde tutan kişiler ve hiç şüphesiz BDP, yükselen halk direnişini “ulusalcılar”ın, “kafatasçılar”ın “barış sürecini sabote etme” girişimi olarak ilan ettiler ve AKP'nin safında yer alarak bir kenara çekildiler.

“Evet, ama yetmez”ciler, neo-liberal solcular, kendilerini dışlayan ve aşağılayan Recep Tayyip Erdoğan'a “haddini bildiren” halk direnişinden hoşnut oldular. AKP'nin bir kez daha kendilerine ihtiyacı olabileceği bir ortamın oluştuğunu düşündüler. Bu duygu ve düşüncelerle “Gezi Parkı Direnişi”ne koşular ve “yeni orta sınıf”ın duygularını okşayan sözler etmeye koyuldular.

Taksim Meydanı, “yeni orta sınıf”ın ve son yıllarda aşağılanan, küçümşenen, adam yerine konulmayan neo-liberal solcuların Mekkesi haline geldi. ABD dahil olmak üzere her ülkeden destek mesajları aldılar, gönderilen yiyecek paketleriyle “duvar” inşa ettiler, açılan “Devrim Market”te güzide baylara ve bayanlara hiç işe yaramayan gaz maskeleri, aksesuarlar satılmaya başlandı.

Ama öte yandan tüm Anadolu illerinde polis terörüne karşı direnen milyonlar sokaklardaydı. Polisle çatışıyorlar ve direniyorlardı. Taksim Meydanı, şarkılar ve türkülerle, halaylarla festival havasına bürünmüşken, Ankara ve İzmir başta olmak üzere Anadolu kentlerinin sokaklarında kan akıyordu.

Kendiliğinden sokağa çıkmış, polis terörünü protesto ederken polis terörüyle ilk kez tanışmış halk kitleleri yavaş yavaş sokak çatışmalarını öğrenmeye yönelirken, “Kurtarılmış Taksim”in “aslanları”, “her türlü şiddetten uzak durulması”ndan, “kamu mallarına zarar verilmemesi”nden, hareketin “barışçıl” kalmasından söz etmeye başladılar. Polis saldırısına karşı en önemli direniş aracı olan “taş atma”yı, “hareketin meşruiyetine gölge düşüren eylem” olarak ilan ettiler.

Yerini ve ortamını bulduklarında kendilerini “68'liler” diye alayıp-pullayıp ortaya atanlar, 1968 Mayısı'nda Paris kaldırım taşlarının nasıl bir direniş simgesi olduğunu bile unutuverdiler.

3 Haziran Pazartesi gününe gelindiğinde, borsa “çöktü”. Recep Tayyip Erdoğan'ın Kuzey Afrika “gezisi” öncesinde halk direnişinin ekonomik sonuçları ne kadar önemsiz görünmüş olursa olsun, borsanın “çöküşü” “yeni orta sınıfı” huzursuzlaştırdı.

Ülke çapında yayılan halk direnişinin ne

yöne gideceği ve nasıl sonuçlanacağı (kaygı ve korkuyla karışık) sorulmaya başlandı. Böylece halk direnişinin sokak çatışmalarına dönüşmesini engelleme çabaları, birden “görüşme” girişimlerine yol açtı.

1 Haziran günü CHP’yi “ambulans arkasından giden uyanık taksi şoförüne” benzeterek halk direnişini sahiplenmeye kalkışmakla suçlayan Sırrı Süreyya Önder, birden “görüşmeci” olarak yeniden piyasaya çıktı. Önce “itfayeci” başbakan “vekili” Bülent Arınç’la, ardından Abdullah Gül’le görüştü. Amaç, “Gezi Parkı Direnişi”yle başlayan ülke çapında polis terörüne karşı eyleme dönüşen halk hareketini “banşçıl biçimde” bitirmek ve insanları evlerine göndermekten ibaretti. Ama Sırrı Süreyya Önder, BDP’yle “ters düşmesine” rağmen, sokaklarda çatışan ve direnen halka “evinize dönün” demeye cesaret edemedi.

Yüzlerce yaralı haberlerini ölüm haberleri izledi. Ama bu haberler bile Taksim Meydanı’ndaki “festival havası”nı değiştirmeye yetmedi. “Üç ağaç için” duyarlılık gösterenler, bu duyarlılığı paylaşmak için Taksim’e akın edenler, ülke çapındaki direnişleri ve çatışmaları görmezlikten gelmeye başladılar. Yapacak bir şey yokmuşçasına, ellerine “mor” boyalar alanlar “sapık” duvar yazılarını silmeye koyuldular ve yaptıkları “eylem”le manşetlere çıktılar.

“Kurtarılmış Taksim”de, sabahları çöp toplayarak ne kadar çevreci olduklarını gösteren “yeni orta sınıf gençleri”nin “eylemi” bolca övülürken, doğrudan hedef gözetilerek atılan binlerce gaz bombası fişekleriyle dolu sokaklardaki “çöpler” görmezlikten gelindi.

Taşsız, sopasız, “kendi çöpünü kendisi toplayan”, “kamu mallarına zarar vermeyen”, “erkek egemen söyleme başkaldıran” “banşçıl” eylemcilere övgüler düzülürdü. Ama Ankara’da, İzmir’de, İstanbul’da, Adana’da, Mersin’de, Antakya’da, Samsun’da, bilcümle Anadolu’da çatışan, yaralanan, ölen insanlar “üzücü ve huzur bozucu olay” olarak sunuldu.

Durumdan vazife çıkaran, “duyarlı ve sorumlulu” bir “milletvekili” olarak kendisini ortaya atan Sırrı Süreyya Önder’in halk direnişini (Recep Tayyip Erdoğan’ın “gezi”den dönmesinden önce) sona erdirmek amacıyla başlattığı “görüşme” sürecine, kendi “nüfuzu altında” olduğu varsayılan “Taksim

Bileşenleri” ortak edilmeye çalışıldı. Ama onlar, kendilerine ne misyon biçilmiş olursa olsun, kendiliğinden gelişen kitle hareketini durdurabilecek gücü kendilerinde görmediler.

“Legal Kürt hareketi”nin sözcüsü olan BDP ise, tüm bu süreçte “milliyetçiler ve kafatasçılar”dan ayrı olmak adına, “barış süreci zarar görür” söylemleriyle kendisini dışladı. Bu dışta kalmayı da, gelişen halk direnişini, “bazı ulusalcı, ırkçı ve milliyetçi kesimlerin ‘Kürt sorununu nasıl baltalayabiliriz’ arayışına” dayandırarak haklı ve mazur göstermeye çalıştı.

Açıktır ki, ulusal sorunların öne çıkması, her zaman ve her yerde sınıf mücadelesinin ikincil plana itilmesine yol açar. Doğaldır ki, yükselen bir sınıf mücadelesi de ulusal sorunları ikincil hale getirir. Saf milliyetçiler ve şovenistler dışında hiç kimse sınıf mücadelesinin gelişmesinin ve yükselmesinin ulusal sorunu ikincil hale getirmesinden kaygı duymazlar. Tarihte her zaman görüldüğü gibi, bu kaygıyı duyan milliyetçiler ve şovenistler, her durumda “ezen ulus”la ittifak kurmaya çalışırlar. İttifakın temeli, gelişen ve yükselen sınıf mücadelesini durdurma ve yükselen sınıf mücadelesini durdurma. Öte yandan gelişen ve yükselen sınıf mücadelesi egemen ulusun burjuvazisinin (egemen sınıflarının) yeni ittifaklar arayışına yol açar. Bu da, milliyetçi ve şovenist kesimler için “bulunmaz bir fırsat” olarak görülür.

Daha da önemlisi, “ezilen ulus”un milliyetçileri, gelişen ve yükselen sınıf mücadelesinin kendi ulusal topluluğuna yansımalarını engellemeye çalışır. Onlar, sınıfsız, kaynaşmış bir “ulusal bütün” isterler. Sınıf mücadelesi ve sınıf bilinci onların emellerine ulaşmalarını önleyen en önemli güçtür. Bu yüzden, gelişen sınıf mücadelesine karşı “ezen ulus”un burjuvazisiyle ittifak kurarlar.

Bugün BDP böylesine bir yol ayrımına gelmiştir.

Ya Kürt halkının gelişen ve yükselen halk direnişine katılmasının önünde engel olmaktan uzak duracak ve böylece Kürt toplumundaki sınıf çelişkilerinin görünür hale gelmesine neden olacak; ya da “T.C.”yle, onun en gerici kesimini oluşturan AKP’yle uzlaşacak ve halk hareketine karşı konumlanacaktır. Bu da, onların her türlü “sol” görünümünün ve söylemlerinin sonu olacaktır.

tır.

Tarih, sınıf mücadelelerinin tarihidir. Toplumlar, ne kadar görmezlikten gelinirse gelinsin, ne kadar önemsizleştirilmeye çalışılırsa çalışılsın, **sınıflardan oluşur**. Gelişen olaylar karşısında her sınıf kendi konumuna ve çıkarlarına göre tutum belirler ve tavır alır. Tekil bireylerin bireysel düşüncelerini mensup olduğu sınıfın özellikleri ve düşünceleri belirler.

“Üsttekiler” ya da “orta sınıf” ne derse desin, “aşağıdakiler”, işçi sınıfı, genel olarak emekçi halk er ya da geç kendi sınıf bilincine ulaşır.

Bugün kendiliğinden, daha açık ifadeyle, Gezi Parkı'ndaki küçük bir “çevreci eylem”e karşı gösterilen “tahammülsüzlük” ve polis terörü halk kitlelerini sokağa dökmüştür. Hareket ne denli kendiliğinden olursa olsun, sokağa çıkanlar belli bir bilince sahip kitlelerdir. Şüphesiz bu sosyalist siyasal bilinç değil, ama demokratik bilinçtir.

Örgütsüz oldukları, merkezi bir yönetime sahip olmadıkları, belli ve belirgin bir programları olmadığı bir gerçektir. Ama belli bir bilinçleri olmadığı asla söylenemez.

“Küçük ve masum” bir “çevreci eylem”e karşı uygulanan polis terörünü protesto etmek için sokağa çıkanlar, çok açık biçimde **“eskisi gibi yönetilmek istememekteler”**.

“Üsttekiler”, AKP iktidarı ise, “alttakileri” **eskisi gibi yönetmek için** polis terörünü alabildiğine kullanmakta ve yaygınlaştırmaktadır.

Bunlar soyut saptamalar değil, somut gerçeklerdir. Bu gerçeklerin politikadaki karşılığı “milli kriz” ve “devrimci durum”dur.

“Örgütlü sol”un tüm keskinliğine rağmen kolayca telaffuz edemediği gerçeklik de budur.

Burada ikirciklenmeye gerek yoktur. Kendiliğinden gelişen ve örgütsüz olan halk kitlelerinin polis terörüne karşı başlattıkları direniş, sözcüğün tam anlamıyla “alttakiler”-in **eskisi gibi yönetilmek istemediklerinin** dışı vurumdur. Yoğunlaşan polis terörü de bu halk kitlesinin eskisi gibi yönetilemeyeceğini göstermektedir.

Bu bir devrim durumudur. Ama Lenin'in çok net biçimde ifade ettiği gibi, **her devrim durumu devrime yol açmaz**.

“Rusya'da 1905'te ve Batıdaki bütün devrimler çağında bu durum gö-

rüldü; ama bu durum, o sıralarda devrimler olmamasına karşın, geçen yüzyılın 60 yıllarında Almanya'da, ve 1859-1861 ile 1879-1880'de Rusya'da da vardı. Neden o sıralarda devrim olmadı? Çünkü devrim her devrimci durumdan değil, ama yalnız yukarıda sayılan nesnel değişikliklere öznel bir değişikliğin, yani: devrimci sınıfa ilişkin olarak, hatta bunalımlar çağında bile, eğer ‘düşürülmez’se, hiçbir zaman ‘düşmeyecek’ olan eski hükümeti tamamen (ya da kısmen) yıkacak denli güçlü kitlesel devrimci eylemler yürütme yeteneğinin de geliştiği durumdan doğar.”

“Güçlü kitlesel eylemler yürütme yeteneği” ise, doğrudan halk kitlelerinin bilinçli ve örgütlü olmasına ve de devrimci öncünün varlığına bağlıdır. Halk kitlelerinde belli bir bilinç varolsa bile, mücadeleyi yönetecek ve belli hedeflere yöneltebilecek devrimci öncü olmadığı sürece, ortaya çıkan devrimci durum bir devrimle sonuçlanmaz.

Eğer bugün gelişen halk hareketi, “düşürülmez”se, hiçbir zaman ‘düşmeyecek’ olan hükümeti” yıkamazsa, bunun tek nedeni devrimci öncünün etkisizliğidir. Devrimci öncünün etkisizliği, aynı zamanda gelişen kitle hareketinin örgütsüzlüğünün de bir ifadesidir.

Gelişen ve yayılan halk hareketinin en büyük zaafı, devrimci öncüden yoksun oluşu ve buna bağlı örgütsüzlüğüdür. Bu durum her türlü saptırmaya ve farklı kanallara yöneltilmeye uygun bir ortam oluşturmaktadır.

Diğer yandan halk hareketinin örgütsüzlüğü ve devrimci öncüden yoksunluğu, “yeni orta sınıf” denilen küçük-burjuvazinin “demokrat” (“modern ve laik”) kesimlerinin sınıf özelliklerinin harekete damgasını vurmasının önünü açmaktadır.

Buradaki en büyük tehlike, bu küçük-burjuva “demokratlar”ının, ilk ve yakın taleplere ulaşılır ulaşılmaz hareketi durdurmaya yönelecek olmasıdır.

“Tüm toplumu devrimci proleterler için devrimcileştirmeyi arzulamaktan çok uzak bulunan demokratik küçük-burjuvazi, toplumsal koşulların mevcut toplumu kendisi için olabildiğince katlanılabilir ve rahat

hale getirecek bir değişiklik için çabalar.” (Marks)

Bu küçük-burjuva demokratları karşısında alınacak tutumu Marks şöyle özetler:

“Devrimci işçi partisinin küçük-burjuva demokratlar karşısındaki tutumu şöyledir: Devirmeyi amaçladığı kesime karşı, onlarla birlikte ilerler; kendi çıkarları uğruna konumlarını pekiştirmeye çalıştıkları her şeyde onlara karşı çıkar.”

Elbette Marks'ın bu saptaması devrimci öncülüğe ilişkin tarihsel deneyimlerin ürünüdür. Örgütsüz ve devrimci öncülüğün yoksun halk kitleleri açısından bu saptama devrimci bilinçlerinin gelişmesi ve pekişmesi açısından önemlidir.

Küçük-burjuva ya da “yeni orta sınıf” demokratlarının bu özelliği kavranılmazsa, ortaya çıkacak başarısızlık halk kitlelerinde bir “satılmışlık” duygusu uyandırarak küçük-burjuva demokratlara karşı düşmanlık duygusuna dönüşebilir. Bu da gelecekteki halk hareketinin zaferini engelleyen bir ayrışmaya yol açacaktır.

Bugün gelişen halk direnişinin nasıl evrileceği ve nasıl sonlanacağı tam olarak saptanamaz. Direnişin boyutlarını ve küçük-burjuva aydınlarının ya da “yeni orta sınıf” mensuplarının tutumunu belirleyecek olan “karşı taraf”ın, devletin baskı gücünü kullanarak şiddeti ne kadar tırmandıracağına bağlıdır.

AKP iktidarı, sınıfsal olarak ürkek ve kaypak yapıya sahip olan küçük-burjuva aydınlarının şiddetin dozunun artmasına paralel olarak hareketten uzaklaşacaklarını düşünmektedir. Ancak “Gezi Parkı eylemi”ne karşı uygulanan polis terörüyle halk kitlelerinin sokaklara dökülmüş olması bu aydın kesimi cesaretlendirmiştir. Dillerinden düşürmedikleri sözlerle, “korku duvarını” aşmışlardır. Bu nedenle yalın bir polis terörüyle, klasik “toplumsal olayları önleme araçları”yla bu kesimi korkutabilmeleri ve geri çekilmeye zorlamaları olanaksızdır.

Recep Tayyip Erdoğan bu kesimleri bir “iç savaş”la tehdit etmektedir. “Evlerinde zor zaptettiği %50”yi sokağa çıkarmakla tehdit etmektedir.

Bu açık bir iç savaş tehdidi ve ilanıdır. Bunun tek amacı, küçük-burjuva aydınlarını, özellikle “yeni orta sınıfı” birkaç küçük taviz karşılığında evlerine dönmeye zorla-

maktır. “Medya” alanında belli bir etkiye sahip olan ve sesi çok çıkan bu kesimlerin halk hareketinden ayrılması, hareketini sürdürme kararlılığı gösteren kitlelerin devletin açık zoruyla katledilerek sindirilmesinin önünü açacaktır.

Gelişebilecek bir iç savaş, şüphesiz örgütsüz ve öncüsüz halk kitlelerinin uzun süre sürdürebilecekleri bir durum değildir. Kitleler mücadele içinde, savaş içinde hızla öğrenirler. Ancak iç savaş, tüm savaşlar gibi, askeri bir savaştır ve askeri savaşın yasalarına tabidir.

Örgütsüz ve öncüsüz bir halk hareketinin karşı-devrimci bir iç savaş karşısında yapabileceği tek şey, savaş için hazırlanmak ve savaşarak öğrenmektir. Bu koşullarda, etkin ve fiili bir güç olmasa da, devrimci öncünün zengin gerilla savaşı deneyimi çok daha hızlı aktarılabilir.

Yine de, bugünden yarıya, artan ve tırmanan AKP iktidarının terörüne karşı **özsavunma grupları** oluşturmak direnişçilerin en temel görevlerinden birisi olmaktadır.

Bu özsavunma grupları, bir yandan kitleleri tırmandırılan polis terörüne karşı korunurken, diğer yandan hareketin içine sızan ajanları, muhbirleri tespit etmelidir.

Küçük-burjuva saf demokratlarının söylediği gibi, onların görevi “provakasyona engel olmak”, “taş atılmasını engellemek” değildir. Polis terörünün böylesine pervasızca kullanıldığı koşullarda, zorba ve terörist bir iktidarın “provakasyona” ihtiyacı yoktur. Ama hareketin içine sızmaya ve içten bilgi toplamaya her zamankinden çok daha fazla ihtiyacı vardır.

Sokak çarpışma teknikleri ve barikat yöntemleri devlet terörünün gelişmesine uygun olarak kullanılmalıdır. Ama her durumda dayanaklı bankat kurma yolları ve barikatları koruma teknikleri geliştirilmelidir.

Diğer yandan, iç savaşın dayatılmasını öngörerek, başta özsavunma grupları olmak üzere en geniş kesimlerin silahlandırılması için gerekli planlar ve hazırlıklar yapılmalıdır.

Küçük-burjuva demokratların ya da “yeni orta sınıf” mensubu kişilerin “barışçılık” çağrılarına, “her türlü şiddete hayır” sloganlarına kapılmamalıdır. Halk direnişinin AKP'nin başlatacağı bir iç savaşa dönüşüp dönüşmeyeceği belirsizdir. **Bugün** için Abdullah Gül aracılığıyla “yumuşak” ve “uzla-

şıcı” söylemlerle halk direnişi pasifize edilmeye çalışılmaktadır. Ama **yarın** bunların etkisiz ve yararsız olduğu görüldüğünde, kendi “islami” iktidarlarını korumak ve sürdürmek için sivil-faşist şeriatçı çeteleri halk kitlelerinin üzerine sürmekte tereddüt etmeyecektir. Bu amaçla, Suriye’de savaşa soktuğu şeriatçı grupları meydanlara sürebilir.

Bu durumda silahlanmak ve sokak direnişlerini silahlı direnişe dönüştürmek tüm direnişçilerin hakkı ve görevidir.

Silahlanmak için çok uzaklara ve farklı yönlere bakmak gereksizdir. Türkiye’deki “bireysel silahların” sayısı 4-5 milyondur. Pek çok evde, işyerinde ve özel otomobillerde “bireysel silahlar” bolca mevcuttur. Küçük çaplı bu silahlar belli bir barikatın ya da kitlenin korunması için fazla elverişli ve yeterli olmasa da, silahlı saldırıyı önleyici özelliği ile direnişe zaman kazandıracaktır. Bu zaman, daha etkin silahların sağlanması için kullanılır.

Tüm bunlar, öncüsüz, örgütsüz ve deneyimsiz kitleler için hemen, bugünden yarına gerçekleştirilebilir şeyler değildir. Ama bugünden yarına, düşünülmesi ve en azından bunların gerekli olabileceğinin bilincinin yaratılması mümkündür.

Bir kez daha yineleyelim: Recep Tayyip Erdoğan halk direnişini bir iç savaşla tehdit etmektedir. Bir iktidarın ölüm-kalım sorunuyla yüzyüze olduğu koşullarda bu tehdit bir “blöf” olarak değerlendirilemez. İç savaş olasılığı ne kadar uzak görünürse görünsün, her durumda ciddiye alınmalı ve olası bir karşı-devrimci ve şeriatçı iç savaşa hazırlanmalıdır.

İç savaş tehdidi karşısında yapılacak her türlü (maddi ve manevi) hazırlık, herşeyden

önce iç savaş tehdidinin etkisizleştirilmesini sağlayacaktır.

Savaştan kaçınmanın tek yolu, savaşa hazırlanmaktan geçer.

Recep Tayyip Erdoğan’ın iç savaş tehdidinden ürken ve korkan küçük-burjuva aydınları, “yeni orta sınıf” mensuplarının küçük tavizler karşılığında direnişi durdurmaya ve bitirmeye yönelmeleri çok daha büyük olasılıktır. Onlar, “uluslararası kamuoyunun” desteğiyle elde ettikleri kazanımları koruyabileceklerine inanacaklardır. Böyle bir durumda halk direnişinin saflarında parçalanma ortaya çıkacak ve ardından legalist sol onları izleyecektir. Bu da halk direnişinin sonunu getirecektir.

Bu “kader”e boyun eğmemenin tek yolu, örgütlü ve iç savaşa hazırlanmış bir kitlenin yaratılmasıdır. Ama bunun bugünden yarına gerçekleştirilemeyeceği de açıktır.

Bu halk direnişi, şu ya da bu biçimde sona erdiğinde umutsuzluğa kapılmamak gerekir. Bu bir deneyimdir. Kitlelerin zihninde yer eden ve kalıcılaşan bir deneyimdir. Gelecekteki kitle çarpışmalarında bu deneyimin dersleri yol gösterici olacaktır.

İkinci olarak, kitleler, örgütsüz bile olsalar sokaklara çıkabileceklerini ve direneceklerini göstermişlerdir. Bu direniş küçük tavizlerle sona erdirilmiş olsa bile, her zaman egemen sınıfların ve siyasal iktidarların kabusu olmaya devam edecektir.

Onlar, daha bilinçli, daha örgütlü ve devrimci öncüye sahip bir halk hareketinin korkusuyla yaşamak zorunda kalacaklardır.

İşte bu, küçük-burjuvazinin uzlaşmacılığıyla ya da iç savaş korkusuyla sona erdirebileceği bu halk direnişinin en büyük kazanımı olacaktır.

Halk Direnişinde Med-Cezir

[Aşağıdaki metin, *Kurtuluş Cephesi*'nin
17 Haziran 2013 tarihli *Halk Direnişi Özel Sayısı II*'de yayınlanmıştır.]

Bugün, 17 Haziran 2013 tarihinde “Gezi Direnişi” 18. gününe girdi.

18 günlük halk direnişi, özellikle Gezi Parkı ve Taksim dışındaki kentlerde ve semtlerdeki direniş pek çok derslerle doludur. Direnişin kendiliğinden niteliği ve örgütsüz oluşu, 18 günlük direniş süresinde önemsenebilecek bir önderliğin ortaya çıkmaması, kaçınılmaz olarak direniş hareketinde yükselen dalganın (med) geri çekilmesi (cezir) karşısında ellerin-kolların bağlanmasına neden oldu.

DİSK ve KESK'in görüntüsel “örgütlülüğü”, görüntüsel “hiyerarşik yapısı”, göstermelik, sözde “destek grevleri”nden öteye gidemedi. Hatta bu göstermelik “destek grevleri”yle direniş hareketini pasifize etmeye, direnişçilerin morallerini bozmaya katkıda bulundu.

1 Mayıs'ta olduğu gibi, 17 Haziran günü, DİSK ve KESK, sözde “direngen” ve “keskin” söylemlerle ortaya çıkmış, ancak polis “engeli” karşısında kitleyi dağıtma kararı almıştır.

Daha ileri ve daha üst düzey mücadeleyi göze alamayan, dahası böyle bir mücadeleden korkan konfederasyon yöneticilerinin 17 Haziran “grevi”nin ardından Taksim'e yürüyüş kararından vazgeçmesi ve ardından kitlenin dağılması, yenmeye cüret ve cesaret edilememesinin açık ifadesi olmuştur.

Yenmeye ve sonuna kadar gitmeye cüret ve cesaret edemeyen konfederasyon yöneticilerinin “siyasal aidiyetleri” göz önüne alındığında, bu korkaklığın ve pasifizmin legalist sol hareketin korkaklığı ve pasifizmi olduğu açıktır.

Bir kez daha yineleyelim, bugün, 17 Haziran günü, polis terörüne karşı ülke çapında gelişen halk direnişi **geri çekilme** noktasına gelmiştir.

18 gündür örgütsüz ve öndersiz olarak direnişini sürdüren halk kitleleri, “bu nereye kadar gidecek?” ya da “bu direniş nasıl sonlanacak?” sorularıyla birlikte belirsizlik noktasına gelmiştir.

Polis saldırganlığı karşısında “taş atma”nın bile “barışçıl harekete zarar verdiği” ilan edildiği ve bunun büyük ölçüde direnen halk kitleleri tarafından kabul edildiği göz önüne alınırsa, Gezi Parkı'na yönelik son polis saldırısının neredeyse hiçbir dirençle karşılaşmamasına şaşırılmamak gerekir.

Direnşte yer alan herkesin çok iyi bildiği ve gördüğü gibi, polis saldırganlığı, en azından bugünkü aşamada, basit ve sıradan araçlarla (taş vb.) durdurulabilirdi. Ama “taş atmaya” karşı geliştirilen “tutum” bu olanağı halk kitlelerinin elinden almıştır.

Halk kitlelerinin polis saldırganlığını durdurmak için kullanabileceği hiçbir araç kalmayınca, sokaklarda derme çatma kurulan ve hiçbir biçimde savunulamayan barikatlar da kolayca yıkılmıştır.

Sorun daha sağlam barikatlar kurulması değil, barikatların polis saldırısına karşı korunması sorunudur.

Sorun, polis saldırısı karşısında eskimiş “korsan gösteri taktikleri”nin kullanılması değil, yeni sokak taktiklerinin geliştirilmesi sorunudur.

Halk direnişçilerinin tek savunma ve saldırıyı püskürtme aracı olan “taş” “gayri-meşru” ilan edilerek, direniş hareketi belirsizliğe sokulmuştur. Polisin “sokakları temizleme”ye yönelik saldırısı karşısında “silahsız ve savunmasız” kalınması da yükselen dalganın geri çekilmesine yol açmıştır.

Şüphesiz yükselen dalganın geri çekilmesinde pek çok neden mevcuttur. Ancak direniş hareketinin “silahsız” kalması en önemli ve en temel sorundur.

Legalist sol ve bunların uzantısı olan konfederasyon yöneticileri halk direnişinin bir isyana ve ayaklanmaya dönüşmesinden korkmaktadırlar. Taşlarla, havai fişeklerle, molotof kokteylleriyle polis saldırganlığına direnişin karşısında AKP iktidarının “iç savaş tehdidi” ve “ordu”yu kullanma söylemleri bu korkuyu daha da büyötmüştür.

Siyasal iktidarın, olağan “Toplumsal Olaylara Müdahale Araçları”yla direniş durduramaması karşısında silaha, silahlı güçlere ve hatta şeriatçı-milis güçlere yönelmesi çok doğaldır. Önemli olan, halk direnişini “olağan araçlarla” durduramayan siyasal iktidarın silaha, silahlı güçlere ve şeriatçı milislere başvurması değil, halk kitlelerinin bu gelişme karşısında direniş bir silahlı ayaklanmaya, bir iktidar mücadelesine dönüştürmeye yönelip yönelmemesidir.

Bugün halk kitlelerini devletin zor güçlerine karşı koruyabilecek bir gerilla gücü, silahlı bir devrimci güç elbette mevcut değildir. Ama halk direniş, devletin zor güçlerine karşı nasıl duracağını ve nasıl ilerleyeceğini kolayca ve kısa sürede öğrenecektir ve öğrenmektedir.

Bugün, 17 Haziran günü, halk direniş konfederasyonların korkak tutumlarıyla geri çekilmeye başlamıştır. Bu geri çekiliş, geçici bir soluklanma, güç tazeleme olarak da değerlendirmek olanaklıdır.

AKP'nin emir ve komutası altındaki devletin polis ve jandarma güçleri halk direnişinin geri çekilişinden yararlanarak geniş çaplı gözaltılara, insan avına başlamıştır. Bugün en basit bir twitter mesajı yazanlar bile gözaltına alınma tehdidi altındadır. Binlerce, on binlerce kişi gözaltına alınma ve yargılanma tehdidi altındadır. Direniş durakladıkça, bu tehdit olmaktan çıkacak, fiili bir uygulamaya dönüşecektir.

Bu tehdidi boşa çıkarmanın ve fiili hale gelmesini engellemenin tek yolu direniş sürdürmekten geçer. Ama yorulmuş, daha doğru ifadeyle, enerjisi amaçsız biçimde tüketilmiş halk kitlelerinin yeniden sokak savaşına başlayabilmesi ancak yeni ve somut amaçlar ortaya çıkmasıyla olanaklıdır.

Halk direnişinin kayıpları, şehitleri, sadece belli bir yerde yapılan bir törenle değil, ülke çapında yapılan protestolarla sonsuzluğa uğurlanmalıdır.

Gözaltılar ve tutuklamalar, ülkenin her

yerinde adliye önlerinde protesto edilmelidir.

Bu protestolarda polisin “orantısız güç kullanımı” her türlü basit araçlarla püskürtülmelidir. Bunun daha büyük şiddete yol açacağı endişesi yaratılmamalıdır.

Bilinmelidir ki, “karşı taraf” silaha başvurduğunda, halk direnişçileri “barışçıl” eylemlerini silahlı bir ayaklanmaya dönüştürmekte bir an bile duraksamayacaklardır. Kişisel belleklerde olmasa da, ülkenin tarihsel belleğinde böylesi durumlarda neler yapılabileceği yeterince mevcuttur.

Bugün, 17 Haziran itibarıyla, halk direnişçileri, taş vb. araçlarla yeni bir sokak savaşı taktiklerine geçmelidirler. Bir çeşit taş vb. araçlarla gerilla taktikleri uygulanmalıdır. 1 Mayıs'lardan ve korsan gösterilerden edinilen deneyimler bu taktiklerin uygulanması için yol gösterici olacaktır.

Bu yeni taktikler, direniş dalgasındaki geri çekilmeyi, geçici bir soluklanmaya ve güçlerini tazelemeye dönüştürmeye yardımcı olacaktır.

Eğer AKP'nin emir ve komutası altındaki devletin zor güçleri halk direnişine karşı silah kullanmaya ve silahla halk direnişini ezmeye kalkışırsa, direnişin hemen silahlı bir ayaklanmaya dönüştürüleceğini ve bari-katların silahla korunacağını bilmelidir.

Hiç kimsenin, “işçi konfederasyonları” unvanına sahip olan sözde “kitle örgütleri”nin halk direnişini pasifize etmeye, direnişlerini belirsizleştirmeye ve direnişçileri amaçsız bir “güruh” haline dönüştürmeye hakkı yoktur. Bunu yapanlar ya da bunu yapmaya “tevessül” edenler, hiçbir biçimde halkın yarısından kurtulamayacaklardır.

Son olarak, halk direnişinin yükselen dalgasının geri çekilişinden kaygılanmaya da hiç gerek yoktur. Bu konuda dünya devrimci mücadelelerinin tarihi çok büyük derslerle doludur. Sadece 1905 Moskova Ayaklanması bile bu konuda yeterince öğreticidir. Şüphesiz tarih tekerür etmez. Zaman ve mekan farklılıkları her koşulda etkin bir unsurdur. Ama önemli olan tarihten ders çıkartmaktır.

“Her Yer Taksim, Her Yer Direniş” sloganı kitlelerde yansısını bulmuş ve kitleler gereğini yapmıştır. Şimdi sıra “Bu Daha Başlangıç, Mücadeleye Devam” sloganının gereğinin yapıldığı koşullara hazır olmağdır.

Polis Terörüne Karşı Halk Direnişinin Siyasal Niteliği ve Sınıfsal Yapısı

Ağustos ayına girdiğimiz bugünlerde, “Gezi Direnişi” ya da tam tanımıyla Gezi Parkı’na yönelik polis terörüne karşı yükselen halk direnişi dalgası büyük ölçüde geri çekilmiştir. Şüphesiz geri çekiliş, birden ve aniden ortaya çıkmamıştır. 15 Haziran günü Gezi Parkı’ndaki “özgür alanın” polis saldırısıyla sona ermesiyle başlayan geri çekilme süreci Temmuz ortalarına doğru büyük ölçüde tamamlanmıştır. Halk direnişi, Ankara’da (Dikmen) ve Antakya’da belli ölçülerde sürdürülmeye çalışılmışsa da, “her kesimin” elbirliğiyle “forumlar” a dönüştürülmüş ve böylece geri çekiliş belirgin hale gelmiştir.

Örgütsüz, öncüsüz ve kendiliğinden gelişen bir kitle hareketinin belli bir süreden sonra geri çekilmesi, sönümlenmeye başlamasında şaşırtıcı olan bir yan yoktur. Ancak halk direnişinin geri çekilişi, sönümlenmesi, doğrudan “Gezi Direnişi” ne, yani halk direnişinin Gezi Parkı bölümüne egemen kılınılan “barışçıl ve şiddet içermeyen kitle eylemi” anlayışına ve söylemine paralel gitmiştir.

Şu gerçek tartışmasızdır: Halk direnişi, “çevre duyarlılığına sahip”, ancak İstiklal Caddesi-Harbiye-Nişantaşı çevresinde oturan ve kamuoyunu belli ölçüde harekete geçirme olanağına sahip küçük bir bireyler topluluğuna yönelik polis terörünün bir ürünüdür. Şüphesiz Gezi Parkı’na yönelik polis terörüne karşı ilk harekete geçenler, hemen her zaman Galatasaray Lisesi ile Taksim Tramvay Durağı arasında “protesto” eylemleri düzenleyebilen bir “kitle” olmuştur. Bu “kitle” yeni ortaya çıkmış değildir. Hrant

Dink’in öldürülmesi üzerine yapılan “protesto” eylemi, on binleri kapsayan bir “kitle”nin varlığını açık biçimde ortaya koymuştur. “Çevre duyarlılığına sahip” Gezi Parkı eylemcilerine yönelik polis terörü karşısında ilk harekete geçen ve Taksim meydanını dolduran da bu “kitle” olmuştur.

Bu “kitle”, büyük ölçüde kimilerinin “yeni orta sınıf” adını verdiği “profesyoneller” den ve İstiklal Caddesi çevresinde toplaşmış “legalist sol” yapıların kadrolarından oluşmaktadır. Yıllar boyu Galatasaray Lisesi önünden Taksim Tramvay Durağına kadar yürüyen ve burada yapılan “basın açıklaması” ile “protesto” eylemlerini sonlandıran bu “kitle”, yüz metrekaralık bir alanda *Greenpeace*’leştirilmiş eylemlerine polisin fazlaca müdahale etmediğinin, Taksim Tramvay Durağı’nda “basın açıklaması” yapmalarına icazet verildiğinin bilincindedir. Dolayısıyla Gezi Parkı’na yönelik polisin “şafak operasyonu”na karşı tepki verirken, bu bilinçle hareket etmişlerdir. Burada herhangi bir “hesap”, “kitap” ya da “öngörü” mevcut değildir. “Her zaman olduğu gibi” Taksim’e çıkmışlardır. Kendilerine göre, “çok masum” bir “çevreci eylemi”ne yönelik polis “operasyonu”nu “protesto” etmek de “masum” bir hareketten başka bir şey değildir.

Şüphesiz legalist “sol”, yılların “deneyimi”yle “protesto” eylemlerini Taksim Tramvay Durağı’nın (ya da Ankara’da Yüksel Caddesi’nin) sınırlarının ötesine taşıdıkları andan itibaren “büyük bir kitle” bulamayacaklarını, “icazet” alamayacaklarını, dolayısıyla da polisin “sert” müdahalesiyle karşılaşacaklarını da çok iyi bilmektedirler. Bu ne-

denle Gezi Parkı eylemcilerine polis müdahalesinin olacağını da farkındaydılar. Ancak Gezi Parkı'daki eylemcilerin "çok masum" bir "çevreci eylem" yaptıkları için, onlara yönelik polis saldırısını "protesto" etmek için Taksim Tramvay Durağı'nın sınırlarını aşmanın da "masum" görüleceğini umut etmişlerdir. Ama polis, beklenilen aksine, büyük bir kinle bu "kitleye" saldırmıştır.

Buraya kadar "Gezi Direnişi", alışılga gelen bir "protesto" eylemliliğinin bir devamı niteliğindedir. *Farklı olan*, Gezi Parkı'ndaki eylemcilere ve onları desteklemeye gelenlere yönelik polis terörünün çok şiddetli olması ve bu şiddete karşı *ülke çapında* geniş halk kitlelerinin sokağa çıkmasıdır.

İşte *ülke çapında* halk kitlelerinin sokağa çıkışı, "Gezi Direnişi"nin kendiliğindenliğinin ifadesidir. Bu andan itibaren, İstanbul'un pek çok semtinden (özellikle Beşiktaş ve Kadıköy) İzmir'e, Ankara'dan Samsun'a, Adana'dan Antakya'ya kadar yayılan halk direnişi ortaya çıkmıştır. *Beklenmeyen olay* da budur.

Bir diğer "beklenmedik olay" ise, Taksim Tramvay Durağı "protestocuları"na İstiklal Caddesi-Nişantaşı bölgesinde oturan "yeni orta sınıf" (reklamcılar, pazarlamacılar, "ofis" çalışanları, sanatçılar vb.) mensuplarının kitlesel ölçekte katılması ve polis biber gazlı, Toma'lı saldırısı karşısında dağılmamalarıdır.

Ancak polisin saldırısı karşısında dağılmamak sadece bu "kitle"ye özgü bir durum değildir. Ülkenin her yerinde sokağa çıkan halk kitleleri polis saldırıları karşısında geri çekilmemiş, buldukları yerleri terk etmemiştir.

Yine de bu "yeni" bir durum değildir. 1 Mayıs'larda "sol" örgütlerin "sokak çatışmaları"na hiçbir biçimde benzemeyen bu durum, *29 Ekim olaylarında* Ankara/Ulus Meydanı'nda belirgin biçimde görülmüştür. Toma'ların karşısında duran, biber gazına aldırmayan ve her türlü saldırıya karşın dağılmayan bir kitle ortaya çıkmıştır. Bu kitle, "korku duvarını" aşmış bir kitle değildir. Onları bir arada tutan, geriletmeyen güç, yaptıkları eylemin *haklılığına* olan inançlarıdır.

29 Ekim olayları "ulusalcılar"ın "eylemi" olarak görüldüğünden yeterince değerlendirilmemiş ve çoğunlukla görmezlikten gelinmiştir.

Polis terörüne karşı halk direnişinin üçüncü olayı ise, halk kitlelerinde AKP iktidarının uygulamalarına yönelik tepkinin, özellikle *öfkenin* patlama noktasına gelmiş olmasıdır.

İstanbul'da başlayan ve 77 ile yayılan halk direnişi, şüphesiz tüm "motivasyonu"nu Taksim eylemlerinden ve direnişinden almıştır. Halk direnişi, Taksim direnişinden güç almış ve bu güçle *ülke çapında* halkın biriken öfkesinin dışı vurulmasına yol açmıştır.

Böylece Türk'ünden Kürt'üne, BDP'lisinden "ulusalcı"sına, legalist solculardan sosyal-demokratlara kadar her cinsten ve her kesimden insanlar halk direnişinin yapıcıları olarak meydanlarda toplanmıştır. Halk direnişinin *en özgün* tarafı ise, tüm bu kesimlerin kendi bayraklarıyla, kendi sloganlarıyla meydanlara çıkmasıdır. Bu da pek çok önyargının meydanlarda yıkılmasına yol açmıştır.

Burada legalist ve legalize olmuş sol her zamanki tutumunu sergilemekte hiç duraksamamıştır. İstiklal Caddesi çevresinde kümelenmiş bu "sol" kesimler Taksim direnişine kendi "renklerini" vermek için hemen harekete geçmişlerdir. 2012 1 Mayıs'ında olduğu gibi, Taksim Meydanı bu "sol" kesimlerin pankartlarıyla donatılmıştır. Ve yine 2012 1 Mayıs'ında olduğu gibi, Taksim Meydanı'nın bir "festival" alanına çevrilmesine öncülük etmiştir. Yapabildikleri tek "öncülük" de bu olmuştur.

Kürt ulusal hareketi ise, bu gelişen ve yayılan halk direnişi karşısında tam anlamıyla "millici" bir çizgi izlemiştir. BDP'nin "eşbaşkanı" Demirtaş'ın sözleriyle, "milliyetçiler ve kafatasçılarla aynı karede görünmemek" adına, "barış süreci zarar görmesin" diye (ya da Ahmet Türk'ün sözleriyle, "bu fırsatı kaçırmamak" için) halk direnişinden uzak durmuştur. İlerleyen günlerde "İmralı"dan verilen mesaja rağmen bu uzak duruş sürüp gitmiştir.

Öte yandan, ülkenin her yerinde Türk bayrağını alıp sokağa çıkan ve CHP'nin olduğu kadar devrimci solun da tabanını oluşturan halk, "ulusalcılar" olarak damgalanmıştır. Gerçekte ise, Taksim Meydanı'ndan polisin çekilmesi ve Gezi Parkı'nın "özgürleştirilmesi", bu "ulusalcı" olarak damgalanan halk kitlesinin *ülke çapındaki* eylemliliğinin bir sonucu olmuştur.

“Örgütlü” kesimlerin, yani legalist ve legalize olmuş sol ile Kürt ulusal hareketinin bilinen ve alışlagelen “siyaseti” karşısında, “Taksim Dayanışması” etrafında toplanan “yeni orta sınıf”ın “barışçıl siyaseti” Taksim Direnişi’ne damgasını vurmuştur. Bu “barışçıl siyaset”le, polise karşı taş atmak dahil her türden “aktif savunma” çabaları “şiddet eylemi” olarak damgalanmış ve direnişin “kitleliliğine” zarar verdiği gerekçesiyle her türden bayrak ve pankart Taksim Meydanı’ndan uzaklaştırılmıştır.

Bu “barışçıl siyaset”, “özgürleştirilmiş Gezi Parkı”ndaki 14 günlük “kolektif ve komünal yaşam”ın belirleyicisi olurken, gerçekte çoğunluğu oluşturan, kimi zaman “tencere-tava” çalarak halk direnişine destek veren “ulusalci” kitle giderek uzaklaşmaya başlamıştır.

“Ulusalcı” olarak damgalanan geniş halk kitlelerinin siyasal tutumu ise, hiç şüphesiz, “laik cumhuriyet” temeline dayanmaktadır. “Laik cumhuriyet” Mustafa Kemal’le özdeşleştirildiği ölçüde kendilerini “kemalist” olarak görmektedirler. Bu siyasal tutumun en tipik özelliği, Türkiye’nin “bölünmez bütünlüğü”ne karşı gösterdikleri duyarlılıktır. Bu da, Kürt ulusal hareketine karşı duruşlarının nedeni olmaktadır.

Onlar, yani “ulusalcı” kitle, demokratik ve laik, bağımsız bir ülke istemine ve özlemine sahiptirler. “*Tam bağımsız ve gerçekten demokratik bir Türkiye*” bu “ulusalcı” kitlenin istem ve özlemlerine karşılık gelen bir slogandır. Bu yanılarıyla Türkiye’deki devrimci mücadelenin temel kitlesini oluştururlar. Ancak Kürt ulusunun kendi kaderini belirleme hakkının tanınmasını “ülkenin parçalanması ve cumhuriyetin dağılması”na yol açacağını düşündüklerinden, bu hakkın tanınmasına karşıdırlar. Bu da onların “ulusalcılık” (“millicilik” anlamında) ile “milliyetçilik” arasındaki farklılığı kavramamalarına yol açmaktadır. Onlar için “en büyük tehlike”, emperyalizm ve şeriatçılıktır. Bildikleri şey ise, emperyalizme ve şeriatçılığa karşı “tüm Türkiye”nin *bir bütün olarak birlikte mücadele* etmesidir. Bu yönüyle Kürt ulusal hareketi, bu bütünlüğü ve birliği bozan, ortak mücadeleyi dışlayan bir hareket olarak görülmektedir. Diğer yandan, PKK’nin “İmralı” aracılığıyla AKP iktidarıyla ittifak kurması ve bu ittifakın en büyük “düşmanı” olarak “ulusalcı-darbecileri” görmesi de (“Ge-

zi Direnişi”nde bu açıkça ortaya çıkmıştır) birbiriyle uzlaşmaz bir “karşıtlık” yaratmıştır.

“Ulusalcı” olarak yargılanan ve damgalanan kitle, geleneksel olarak CHP’nin seçmen kitlesini oluşturmaktadır. Bu kitle, aynı zamanda 1980 öncesindeki devrimci kitledir ve Anadolu’daki “Gezi Direnişi”nin kitlesidir. Her ne kadar “Kürt sorunu”nda “milliyetçi” bir çizgiye savrulmuşlarsa da, demokratik, bağımsız ve laik bir toplumsal sistem istemleri belirleyici niteliktedir. Onların “ulusalcılığını” belirleyen anti-emperyalist siyasal tutumdur.

“Gezi Direnişi”nin sönümlenmeye yönelmesinde “ulusalcı” kitlenin değişik nedenlerle geri çekilmesi belirleyici olmuştur. Bu nedenlerin başında, *kendilerinin* “siyasal temsilcisi” olarak gördükleri CHP’nin pasif davranması ve kendisini geri planda tutması gelmiştir. Bu geri çekilişte, “Taksim Dayanışması”nın “siyaset üstü” tutumu sonucu “her türden bayrak”ın direniş meydanlarından dışlanması da etken bir unsur olmuştur. Direnişe, laik, demokratik ve bağımsız bir Türkiye istem ve özlemiyle katılan ve bunun doğal sonucu olarak AKP’nin iktidardan düşürülmesini bekleyen bu kitle, beklentilerinin gerçekleşmeyeceğini gördüğü ölçüde geri çekilmiştir. “Gezi Direnişi”ne güç veren ve ülke çapına yayılmasını sağlayan büyük bir kitlenin bu geri çekilişi, “Gezi Direnişi”nin geri çekilme sürecini başlatmıştır. Polisin 15 Haziran’daki Gezi Parkı’nı ve Taksim Meydanı’nı boşaltmaya yönelik “nihai” saldırısı, bu kitlesel geri çekilmeye paralel gelişmiştir.

Adına “ulusalcılar” denilse de, polis terörüne karşı halk direnişinin temel kitlesi, direnişin AKP’nin iktidardan düşürelene kadar sürdürülmesinden yana olmuştur. “Tayyip İstifa”, “Hükümet İstifa” sloganları bu halk kitlesinin direnişten beklentisinin ifadesi olmuştur. Kendilerinin “siyasal temsilcisi” olarak gördükleri CHP’nin böylesi bir amaca sahip olmadığını görmüş olmalarına rağmen, direnişe devam etmişlerdir. Onları uzaklaştıran, geri çekilmelerine yol açan, asıl olarak “Gezi Direnişi”ne damgasını vuran “yeni orta sınıf” siyasetinin de böylesi bir amaçtan uzaklaştığını düşünmeleri olmuştur.

Bu kitle, 29 Ekim’de görüldüğü gibi, AKP iktidarıyla ve onun polis gücüyle “cephesel

çatışma”ya girme ve sonuna kadar gitme iradesine sahiptir. Bu iradenin tarihsel temeli, 1965-1980 dönemindeki devrimci mücadeledir. Bu yönüyle devrimci mücadeleye açık bir kitle söz konusudur. Ancak devrimci mücadelenin gelişmediği, devrimci öncünün bulunmadığı koşullarda, bu kitle kolayca “devrimci-milliyetçi” bir yöne kanalize edilebilmektedir. “Mustafa Kemal’in Askerleriyiz” sloganında ifadesini bulan bu “devrimci-milliyetçi” çizgi, İP’in gençlik örgütlenmesi olan TGB’nin bu kitle üzerindeki etkisinde kendi gerçekliğini bulmaktadır. B. Ecevit döneminde “demokratik sol” çizgiye kanalize olan, devrimci mücadelenin gelişmesine paralel olarak devrimci mücadelenin kitlesini oluşturan bu halk kitlesinin bugün “devrimci-milliyetçi” çizgiye yaklaşması ve bu çizginin sloganlarını atması geçici bir olgudur. Asıl olan bu kitlenin devrimciliğidir.

Legalist ve legalize olmuş solun Kürt ulusal hareketine bağlı ve paralel hareket etmesi, bu halk kitlesinin “ulusalcılar” olarak bir yana bırakılmasını getirmiştir. Bu kitlenin devrimci niteliği bir yana itilmiş, “milliyetçi” yanı öne çıkartılmıştır.

Gerçeklikte, Kürt ulusunun kendi kaderini belirleme hakkını tam ve doğru biçimde ortaya koyan bir devrimci hareket, bu “ötekileştirilmiş” halk kitlesini kendi saflarına kolayca çekebilecektir.

Şüphesiz her siyasal tutum bir sınıfsal temele sahiptir. Dolayısıyla “Gezi Direnişi”nde ortaya çıkan farklı siyasal tutumlar da farklı sınıfsal niteliğe sahiptir.

“Barışçıl ve şiddet içermeyen gösterilerin ve protestoların” ve “partiler üstü” siyasetin savunucuları, mevcut düzenin yıkılmasından daha çok “restorasyon”undan, “reform edilmesi”nden yana olan toplumsal kesimlerin çıkarlarına uygun siyaset yapmaktadırlar. Bu kesimler, “*globalleşen dünya*”dan yanadırlar ve bu nedenle “globalizme” karşı olan *anti-empyralist mücadele*den uzak dururlar. “Karşılıklı-bağımlılık” tezlerini destekleyen bu kesimlerin anti-empyralist mücadeleyi, “yerellik”, “içe kapanıklık” ve “*globalleşen dünya*”da çağdışı kaldığı ilan edilen “ulus-devlet” istemi olarak görür. Sosyolojik anlamda “yeni orta sınıf”, bu tutumun sınıfsal temelini oluşturur. Onların varoluşunu sağlayan “*globalleşen dünya*” ve “neo-liberal ekonomi”dir. Onla-

rn karşı çıktıkları, ülkenin her yanını rant alanına çeviren, HES’ler inşa eden, AVM’ler kuran, “kentsel dönüşüm” adı altında kentlerin rant alanı haline gelmesine yol açan “vahşi kapitalizm”dir. Sweezy’nin tanımlamasıyla, “*bireyin* temel toplumsal birim olduğu” bir ütopyaya bağlanma eğilimindedirler. “Gezi Direnişi”nde “bireysel özgürlükler”e yapılan vurgular da bu sınıfın niteliğine uygundur.

Bu kesimler, kendi varlık koşullarını sağlayan “globalizm”in, yani para-sermayenin ve metaların uluslararasılaşmasının krize girdiği, kendi varlık koşullarını ortadan kaldırdığı koşullarda, klasik terimlerle söylersek, işlerini kaybettikleri, eski yaşam standartlarını yitirdikleri koşullarda hızla “yerelleşirler”. Yerel koşulların (ki bu ulusal devletin egemen olduğu koşullardır) “modernleştirilmesi”yle “globalleşme”yle elde ettikleri koşullara ulaşmayı umarlar. Onların “kriz” koşullarında “yerelleşmesi”, kaçınılmaz olarak “yerel” olan “ulusalcılara” yaklaşımlarına yol açar

“Ulusalcılık” ise, en genel anlamıyla *kent küçük-burjuvazisinin siyasal tutumudur*. Küçük-burjuvazinin bir bölümünü oluşturan “yeni orta sınıf”tan farklı olarak, sadece “globalleşen dünya”nın getirdiği tüketim olanaklarından yararlanır. Geleneksel serbest meslek sahipleri ile bürokratların (“kamu emekçileri”) ağırlığını oluşturduğu bu kent küçük-burjuvazisi, “globalizm” yanlısı “yeni orta sınıf”ın tersine, “yerel” ve “ulusal” niteliklere sahiptir. “Yeni orta sınıf”la toplumsal ilişkileri oldukça sınırlıdır. Kent küçük-burjuvazisinin bu iki kesimi, eğlence mekanlarından tatil yerlerine kadar birbirinden ayrılmışlardır. Her iki kesimin “serbest çalışanları”, avukatlar ve doktorlarda açıkça görüldüğü gibi, birbirinden farklı hukuk ve sağlık anlayışına sahiptirler. Örneğin, “yeni orta sınıf”a mensup avukat “şirket avukatı” olurken, diğerleri “klasik” avukatlıkla geçimlerini sağlarlar. Birincileri “uluslararası hukuk”tan, ikincileri ise “ulusal hukuk”tan yanadır. Kaçınılmaz olarak bu iki farklı hukuk yaklaşımı anayasa hukukunda da kendisini dışı vurur. Birinci kesim, “ulusal anayasa”da geniş ve belirsiz bir “yurttaşlık” tanımından yanayken, ikinci kesim belirgin ve ulusu esas alan bir “yurttaşlık” tanımından yanadır.

Benzer durum tıp alanında da ortaya çı-

kar. “Yeni orta sınıf” mensubu bir doktor, sağlık hizmetlerinin özelleştirilmesinden yanadır ve çokluk özel hastanelerde parça başı ücretli olarak çalışır. Diğer doktorlar ise, devlet hastanelerinde istihdam edilir. Kaçınılmaz olarak, “sosyal güvenlik yasası”ndaki “düzenlemeler”den bir taraf doğrudan etkilenirken, diğer taraf neredeyse hiç etkilenmez.

“Yeni orta sınıf” olarak tanımlanan kent küçük-burjuva kesimleri, “ulusalcılar”dan farklı olarak, “globalizm”den yanadır ve kendisini “ulus-aşan” kozmopolitik bir “dünya vatandaşı” olarak görür.

İşte bu farklılıklar nedeniyle kent küçük-burjuvazisi homojen değil, heterojen bir yapıya sahiptir. Bu heterojenlik içinde “yeni orta sınıf” mensupları “bireysel hak ve özgürlükleri”, yani bireysel hakları öne çıkarırken, “klasik” kent küçük-burjuvazisi “toplumsalılığı” ve “kamu çıkarımı” öne çıkarır. “Yeni orta sınıf”, *Radikal* ve *Taraf* gazetesinin çizgisini kendisine yakın görürken, diğerleri *Cumhuriyet* (ve giderek *Sözcü*) okuru ya da düşüncesine yakındırlar. Bu nedenle de, birincileri “neo-liberal sol”da yer alırken, ikinciler “klasik sol”da yer alırlar.

İşte bu farklılıklar, ağırlıklı olarak kent küçük-burjuvazisini kapsayan “Gezi Parkı

Direnişi”nde somut olarak görünür hale gelmiştir. Bu direnişin “birinci aşaması”nda, yani “*daha başlangıç*”ında kent küçük-burjuvazisinin “yeni orta sınıf” kesimi ağırlığını koymuş ve direnişe kendi damgasını vurmuştur. Ancak bundan sonraki süreçte, yani “*mücadeleye devam*” sürecinde, “klasik” kent küçük-burjuvazisinin mücadele gücü ve katılımı belirleyici niteliktedir.

Şüphesiz bu sınıf ilişkileri içinde belirleyici olan kent küçük-burjuvazisidir. Bu süreçte *işçi sınıfı ve köylülük* kendisine yer bulamamıştır. Demokratik halk devriminin bu iki temel gücünün “Gezi Direnişi”nde önemsenemeyen bir yere sahip olmaması, kaçınılmaz olarak “Gezi Direnişi”nin *tipik* bir küçük-burjuva kitlesel hareketi olmasına yol açmıştır. Tipik bir küçük-burjuva hareketi olarak da, direnişin bir saman alevi gibi parlamayıp sönmeye neden olmuştur. “Gezi Parkı Direnişi”ne damgasını vuran kesimler, bu saman alevini “tüm bozkır tutuşturacak bir kıvılcım” olarak “algı”lama eğilimindeyseler de, “bozkır” denilen şey, işçi ve köylü kitesinden başka bir şey değildir.

Ve tüm marksist-leninistlerin çok iyi bildiği gibi, bu “bozkır”ı tutuşturacak olan “kıvılcım”, proletaryanın ideolojisini benimsemiş bir devrimci öncüden başkası değildir.

Bir Direnme Aracı: Taş

“Gezi Direnişi”nin ilk üç gününde girilen şiddetli çatışmaların ardından polisin çekilmesiyle birlikte Taksim Meydanı’nda ve Gezi Parkı’nda bir zafer havası esmeye başladı. Zafer havası şenliğe dönüştü. “Komün”ler kuruldu, halaylar çekildi. Taksim Meydanı’ndaki kitle zafer ve şenlik havası içindeyken, ülkenin her yanındaki, özellikle Ankara’daki çatışmalar olanca şiddetiyle devam ediyordu.

Gerek direnişin ilk üç gününde Taksim Meydanı’nda, gerekse Ankara’dan Antakya’ya kadar ülke çapında süregiden çatışmalarda halk kitlesi taşlarla, sopalarla ve yer yer molotof kokteyllerle polis saldırganlığına karşı direnişlerini sürdürdüler. Bu çatışmalarda halk kitlesinin tek meşru direnme aracı taşlar oldu.

Ancak Taksim Meydanı’ndan polisin çekilmesiyle birlikte başlayan zafer ve şenlik havası, birden “şiddete başvurmayalım”, “kamu mallarına zarar vermeyelim”, “taş atarak haklı davamıza zarar vermeyelim” türünden söylemlere dönüştü.

Bu “banşçıl gösteriler”de “şiddet”in dışlanmasına yönelik bu söylemlerde en belir-

gin unsur, direnişin en temel aracı olan “taş atma”nın, deyim yerindeyse, “lanetlenmesi”, “taş atma”nın “gayri meşru” ilan edilmesi oldu.

“Taş atma”ya yönelik bu kampanya sadece “Gezi Parkı Direnişçileri” ve “Taksim Dayanışması” içinden yürütülmedi. İstisnasız tüm “medya” (bir

avuç “muhalif medya” da dahil) “taş atma”ya karşı yürütülen bu kampanyaya katıldı. Kerameti kendinden menkul Adnan Oktar (“Adnan Hoca”), “polise taş atmak cinayete teşebbüstür” fetvasını bile verdi.

“Özgürleştirilmiş” Taksim Meydanı’na ve Gezi Parkı’na yönelik polisin nihai saldırısının arifesine gelindiğinde “taş” atarlara karşı sürdürülen kampanya büyük ölçüde etkili olmaya başladı. Hatta nihai saldırının iki gün öncesinde CHP’li Çetin Soysal, “taş atan gruba tekme tokat girişti”.

“Taş atma”, daha doğrusu polis saldırganlığına karşı “taş”la direnişe karşı yürütülen kampanyanın belirgin biçimde başarıya ulaştığı gün, yani 15 Haziran günü polis Gezi Parkı’da girdi ve hiçbir direnmeyle karşılaşmaksızın Parkı boşalttı.

Böylece “taş atma”ya karşı yürütülen kampanyanın direniş karşıtı niteliği somut ve görünür oldu. Bu da, “Özgür Gezi Parkı”nda “yeni orta sınıf” bireylerinin ideolojik hegemonyasının açık ifadesi oldu.

Gezi Parkı’nda “taş”a karşı ne denli etkin bir kampanya yürütülmüş olursa olsun, aynı kampanya ülke çapındaki direniş hareketinde etkili olmadı. Halk direnişinin en savaştan, en direngen ve en militan kesimini oluşturan Ankara’daki halk kitleleri yine

“bildiklerini” okumayı sürdürdüler. “Taş” onların polis terörüne karşı tek meşru direnme aracıydı ve öyle de kaldı.

“Barışçılığın” savunucuları, “her türlü şiddete karşı” olmayı yüceltenler, halk direnişinden “şiddeti dışlayarak” kendi “meşruyetlerini” ve “haklılıklarını” kanıtlama peşinde olanlar, “sivil” halk kitlelerinin tek meşru direnme aracını etkisizleştirirken, aynı zamanda halk direnişinin giderek sönmelenmesine ve pasifize edilmesine hizmet ettiler.

Kendilerini “68’liler” olarak sunanların, “68 ruhu”nu taşıdıklarını iddia edenlerin bu “taş düşmanlıklar”, 68’in Paris başkaldırısındaki “taş”ları da, 15-16 Haziran 1970’de İstanbul’daki büyük işçi direnişindeki “taş”ın işlevini de tümüyle unutup gittiler.

Ülke çapında gelişen “Gezi Direnişi”nde şiddete (kendi tanımlamalarıyla “orantısız güce”) ilk başvuranın polis olduğunu ve direnişin bu polis şiddetine karşı geliştiğini bir yana bıraktılar. Yakın tarihin kaydettiği tüm kitle eylemlerinde taşla, sopayla ve hatta ateşli silahlarla silahlanmış halk kitlelerinin silahsızlandırılmasına benzer bir gelişme ortaya çıktı.

1905 Rus Devrimi’nde işçi kitleleri için “silahlanmamalıydılar” diyen Plehanov gibi, 1965-1980 döneminde “sol silaha sarılmamalıydı” diyenler gibi, “Gezi Direnişi”nde de “yeni orta sınıf” bireyleri koro halinde “şiddete” ve şiddetin bir aracı olarak gördükleri “taş”a karşı çıkarken, kendi bindikleri dالی kestiklerine bile aldırmadılar.

Bugün hiç tartışmasız herkes, “Gezi Direnişi”nin ilk üç gününde İstanbul’da, Dolmabahçe’de, Ankara’da, Eskişehir’de, Antakya’da halk direnişinin polis saldırılarını “taş”la nasıl geri püskürttüğünü görecektir. Ne zamanki “taş”, halk direnişinin elindeki tek meşru direnme aracı olmaktan çıkartılmıştır, o andan itibaren polis, büyük halk kitlelerini kolayca dağıtabilmiş ve direnişin geri çekilmesine yol açmıştır.

“Gezi Direnişi”, sadece taş ve sopalarla silahlıydı. Her türden polis saldırısına karşı kendilerini taş ve sopalarla korudular. Taş ve sopaların olmadığı yerlerde, özellikle sokak aralarında “eli sopalı” sivil polislerin estirdiği terör sonucunda ölümler ve ağır yaralanmalar meydana geldi. En basit ve sıradan bir “silah”a bile sahip olmayan, taş ve

sopadan arındırılmış halk güçlerinin nasıl kolayca polisin zulmüne maruz kaldığı bu olaylarda görülmüştür.

Elbette AKP iktidarının “istifa”sını talep eden, ama iktidar perspektifine sahip olmayan “Gezi Direnişi”nin, polis terörüne karşı sıradan bir “protesto” hareketi düzeyinde tutulmaya çalışılması en belirgin özelliğidir. Halk direnişi, ne denli sıradan bir “protesto” düzeyinde tutulmaya çalışılmışsa, o denli halk kitlelerinin polis terörüne karşı direnme araçları ellerinden alınmaya çalışılmıştır.

Diyebiliriz ki, “Gezi Direnişi”, “taş” gibi meşru direnme aracını yitirdiği oranda sıradan bir “protesto”ya, iktidarla “uzlaşma” arayışına yol açmıştır. Bu da “Gezi Direnişi”nin geri çekilmesine yol açarken, aynı zamanda “her türlü şiddeti dışlayan” düzen içi (legalite) ve yalıtık “forum”ların ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Oysa halk kitleleri, kendilerini savunmanın tek meşru aracı olan “taş”ı bir yana bırakmaktan öte, çok daha başka araçlarla silahlanamalıydılar. Özellikle haftalar sonra kamuoyuna yansıyan “eli sopalılar”ın arka sokaklarda estirdikleri terör karşısında bu çok daha zorunlu ve kaçınılmazdı. Ellerinden “taş”ı alınan kitleler, eski 1 Mayıs “korsan eylem” taktikleriyle ara sokaklara dağıldığında, ilk kez sivil polislerden oluşturulmuş “cezalandırma” timleri karşısında silahsız, korunmasız ve çaresiz bırakılmışlardır. (Şüphesiz bunda, polis terörüne karşı, özellikle AKP’nin “iç savaş tehdidi”ne karşı halk kitlelerini koruyacak “öz savunma grupları”nın oluşturulmamış olmasının da önemli bir yeri vardır.)

Bugün herşey açık ve nettir. “Gezi Direnişi”nde halk kitlelerinin tek meşru savunma aracı olan “taş” dışlandığı ölçüde, direniş güçten düşmüş ve sıradan bir “protesto” eylemine dönüştürülmüştür. Bu da direnişin geri çekilmesine yol açmıştır.

Bugünün en açık gerçeği, direniş saflarında “taş” atmaya karşı çıkanlar, mevcut düzenin ve onun AKP iktidarının yasallığını kabul eden ve bu yasallığı aşmayı istemeyen kesimler olmuştur.

Bilinmelidir ki, her türlü karşı kampanyalara rağmen, “taş”, “sivil” halk kitlelerinin “barışçıl” gösterilerinde kullanabilecekleri ve kullanmaları gereken tek meşru direnme aracıdır ve aracı olmayı sürdürecektir.

Kitlelerin Kendiliğinden Başkaldırısı ve Suni Denge

“Gezi Direnişi”, daha tam ifadeyle, Gezi Parkı’nın bulunduğu alanda Recep Tayyip Erdoğan’ın yapmaya kalkıştığı Topçu Kışlası projesine karşı “çevre duyarlılığına sahip” bir avuç protestocuya karşı uygulanan polis terörüne karşı ülke çapında gelişen ve yayılan halk direnişi, hiç kimsenin yadsıyamayacağı biçimde kendiliğinden ortaya çıkmıştır.

Bu halk direnişinin ne kadar “spontan”, “örgütsüz” olduğuna, eylemcilerin ne kadar “apolitik” ve “idelojisiz” olduğuna ilişkin yapılan vurgular, sözcüğün tam anlamıyla direnişin kendiliğindenliğini tartışmasız biçimde gözler önüne sermiştir.

Bir hareketin kendiliğindenliği, o hareketin örgütsüzlüğünün, plan ve program yoksunluğunun bir ifadesidir. Bu nedenle, kendiliğinden kitle hareketi, bilinçli kitle hareketinden örgütlenme, plan ve program yoksunluğu olarak ayrılır. Kendiliğinden hareket, içinde yaşanan toplumsal koşulların günlük işleyişi içinde ortaya çıkan, ancak bilincinde olunmayan çelişkilerinin birikmesinin dışavurumudur. Bu nedenle de, kendiliğinden ortaya çıkan her kitle hareketi, ekonomik, toplumsal ve siyasal çelişkilerin yaratmış olduğu sorunların ve gerilimlerin belli bir zaman sürecinde birikmesinin ürünü olmuştur.

İfade ettiğimiz gibi, kendiliğinden harekette bilinç unsuru ve örgütlülük mevcut değildir. Bu iki ögenin eksikliği, kendiliğinden başlayan hareketin bilinçli ve örgütlü bir harekete ait olan özelliklere sahip olmamasını getirir. Ancak bu mutlak bir bilinçsizlik olmadığı gibi, kendiliğinden hareketin kendi

içinde örgütlenebilme dinamiklerine sahip olmadığı anlamına gelmez.

Kendiliğinden gelişen, belli bir birikimin dışavurumu olan kitlesel hareketler, bizzat harekete katılanların etkin katkısıyla belli düzeyde örgütlenmeye yönelir. Ama bu örgütlenme, sadece kendiliğinden hareketin gerektirdiği pratik gerekliliklerden öteye geçmez. Doğal olarak, kendiliğinden hareketin bilinçli bir harekete, belli bir amacı gerçekleştirmeyi hedefleyen örgütlü bir harekete dönüşmesini de sağlamaz.

Şüphesiz, Lenin’in de ifade ettiği gibi, tarihsel olarak, bir toplumsal düzenin ya da siyasal yönetimin düzenli kuşatmayla ya da örgütlü bir saldırıyla yıkılma olasılığı çok daha azdır. Tersine, bir toplumsal düzen ya da siyasal yönetim, kendisini her yönden sürekli olarak tehdit eden kendiliğinden patlamaların ya da öngörülemeyen siyasal karışıkların etkisi sonucu yıkılması tarihsel olarak çok daha büyük olasılıktır.

1789 Fransız Devrimi’nde olduğu gibi, 1871 Paris Komünü, Rusya’da 1905 ve 1917 Şubat Devrimleri kitlelerin kendiliğinden ayaklanmasının sonucu olmuşlardır. Ancak bu büyük tarihsel olayların en önemli özelliği, kendiliğinden ayaklanan halk kitlelerinin öncülüğünü kabul edebilecekleri ve kabul etmeye hazır oldukları bilinçli ve örgütlü unsurların varlığıdır. 1789’da Jakobenler ve Jirondenler, 1871’de Blanquistler ve Uluslararası İşçi Birliği ve 1905 ve 1917 Şubatında Rusya’da RSDİP (Menşevikler ve Bolşevikler) ve sosyalist-devrimciler bu bilinçli ve örgütlü unsurları temsil etmişlerdir.

Paris Komünü, tarihin kaydettiği ilk pro-

letarya iktidarı, Fransa-Prusya savaşının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Prusya orduları tarafından kuşatılmış Paris'te Ulusal Muhafızlara ait olan toplara hükümet tarafından el konulmasına karşı gösterilen bir tepkinin ürünü olmuştur.

Marks, Paris Komünü'ne ilişkin yapıtında şöyle yazar: "18 Mart sabahı, Paris şu gökgürültüsü ile uyandı: *Vive la Commune!*"

1917 Şubat Devrimi, savaş koşullarında açıklıkla boğuşan Petrograd'da gıda dağıtımının düzenlenmesi talebiyle yapılan bir gösteriyle başlamıştır. Gösteriye katılım hızla artmıştır. Çar II. Nikola gösterilerin bastırılmasını emretmiş ve göstericilere ateş açılmıştır. Bu da "barışçıl" gösterinin birden silahlı bir ayaklanmaya dönüşmesine yol açmıştır. Devrimin örgütlü ve bilinçli unsuru ise, Petrograd Sovyeti olmuştur. Göstericiler ve isyancılar Petrograd Sovyeti'nin öncülüğünü ve otoritesini kabul etmişler ve devrimin gerçekleşmesini sağlamışlardır.

Lenin'in tanımıyla, halk kitlelerinin, "eskisi gibi yönetilmek istemedikleri" koşullarda, ister "üsttekiler" in bir eylemiyle, ister toplumsal birikimin bir sonucu olarak kendiliğinden sokağa çıkmaları büyük toplumsal olayların ve devrimlerin başlangıcını oluşturmuştur. Kendiliğinden gösteriler ve isyanlar, geniş halk kitlelerinin "*hoşnutsuzluk ve öfke*"lerinin dışı vurumundan başka bir şey değildir.

Büyük toplumsal olaylar, halk kitlelerinin "hoşnutsuzluk ve öfkesi"nin had safhaya çıktığı, dayanma sınırını aştığı koşullarda ortaya çıkan kendiliğinden patlamaların ve isyanların başgösterdiği olaylardır.

Bu tarihsel gerçeği gözlemleyen ve tahlil eden Lenin, böylesi bir duruma karşı "*Nereden Başlamalı?*" sorusunun yanıtını şöyle verir:

"Biz, durmadan sistemli ve planlı hazırlıktan söz ettik; buna rağmen otokrasinin sadece düzenli bir kuşatmayla ya da örgütlü saldırıyla yıkılabileceğini söylemek istemiyoruz. Böyle bir görüş, saçma ve öğretisel (doktriner) bir görüştür. Tersine, otokrasinin, her yönden kendisini sürekli olarak tehdit eden kendiliğinden patlamaların ya da öngörülemeyen siyasal karışıklıkların etkisi sonucu çökmesi gerçekten olanaklıdır ve ta-

rihsel olarak çok daha büyük olasılıktır. Ama maceracı kumardan sakınmak isteyen siyasal bir parti kendi faaliyetlerini böylesi patlamaları ve karışıklıkları beklemeye dayandırmaz. Biz kendi yolumuzda ilerlemeliyiz ve düzenli çalışmalarımızı kararlılıkla sürdürmeliyiz ve beklenmedik olaylara ne kadar az bel bağlarsak, herhangi 'tarihsel dönemeç'te hazırlıksız yakalanma şansımız o kadar az olur."*

Bir toplumsal hareketin kendiliğinden niteliği ne kadar büyük olursa, bir örgütün planlı ve programlı faaliyetinin varlığı o kadar önemlidir. "Tarihsel dönemeç'te", kitlelerin kendiliğinden sokağa döküldüğü koşullarda, devrimci öncünün bilinçli ve örgütlü faaliyeti belirleyicidir. Kendi faaliyetini kitlelerin kendiliğinden hareketine ve ayaklanmasına değil, kendisinin saptadığı (elbette bilimsel temelde) kendi çizgisini izleyen ve bu çizgiye bağlı kalan, bu bağlamda düzenli ve örgütlü bir saldırıyla toplumsal düzeni ya da siyasal iktidarı yıkmayı hedefleyen örgütün varlığı ve onun öncülüğünün halk kitleleri tarafından kabul edilmesi, "tarihsel bir dönemeç'te" belirleyici niteliktedir.

İşte tam burada Mahir Çayan yoldaşın "öncü savaşı" ve "suni denge" saptamaları özel bir önem kazanmaktadır.

Mahir Çayan yoldaş, *Kesintisiz Devrim II-III*'de şöyle yazar:

"... yeni-sömürgecilik metodu, bir yandan emperyalizmin ülkeye iyice yerleşmesi (yani emperyalizmin sadece dışsal bir olgu değil aynı zamanda içsel bir olgu haline gelmesi) sonucunu doğururken, öte yandan geri-bıraktırılmış ülkelerde, geçmiş dönemlere kıyasla, izafi olarak -feodalizmin etkin olduğu, eski sömürgecilik dönemine kıyasla- belli ölçülerde pazanın genişlemesine paralel olarak toplumsal üretim ve nispi refahı artırmıştır.

Bunun sonucu olarak, geri-bıraktırılmış ülke içindeki çelişkiler görünüşte yumuşamış (feodal döneme kıyasla) halk kitlelerinin düzene karşı tepkisi ile oligarşi arasında *suni bir*

* V. İ. Lenin, "Nereden Başlamalı?", *Seçme Yazılar I*, İlkeriç Yay., s. 18-19.

denge kurulmuştur. Emperyalist işgal gizlendiği için –emperyalizm aynı zamanda içsel bir olgu haline geldiği için– halk kitlelerinin milliyetçi tepkileri, gavura alerjisi nötralize olmuştur. Merkezi devlet aygıtı, geçmiş döneme kıyasla çok güçlenmiş ve ittifak projeleri, ikili anlaşmalar, askeri pakt ilişkileri ile oligarşik devlet cihazı, devrimci iç savaş dikkate alınarak militarize edilmiştir. (Emperyalist yardımların 3/4’ü askeri yardımlardan oluşmaktadır).” (abç)

Ve yine *Kesintisiz Devrim II-III*’de şu saptama yapılır:

“Oligarşi ile halkın düzene karşı memnuniyetsizlik ve genellikle bilinçsiz tepkileri arasında kurulmuş olan *sunî dengeyi bozmanın*, kitleleri devrim safılarına çekmenin temel mücadele metodu silahlı propagandadır.” (abç)

Bu saptamalardan yola çıktığımızda, oligarşi ile geniş halk kitlelerinin memnuniyetsizlik ve bilinçsiz tepkileri arasında kurulmuş olan sunî dengenin iki dayanağı açık biçimde ortaya çıkar.

Bunlardan birincisi, ekonomik gelişmeye ve özellikle de üretimdeki artışa paralel olarak ortaya çıkan “*nispi refah*” ortamıdır. Nispi refah, belli ölçülerde işsizliğin azalmasına ve “hane halkı” gelirlerinin belli ölçüde artmasına yol açar. Bu da halk kitlelerinin alım gücünün artması demektir. Ancak bu “nispi refah”, gerçek ve kalıcı bir ekonomik gelişmeye dayanan bir mutlak üretim ve tüketim artışından kaynaklanmaz. *Bir önceki döneme göre*, halkın geçim koşullarında belli ölçüde meydana gelen iyileşmeye, görelî düzelmeye ve görelî gelir artışına denk düşer. 2001 Şubat Krizi’nin ardından iktidara gelen AKP’nin geniş bir kesimi etrafında toplanmasının temelinde de, kriz sonrasında ortaya çıkan “nispi refah” ortamıdır.

Sunî dengenin ikinci ve uzun dönemli temel dayanağı *siyasal zordur*. Nispi refahın etkisi belli bir dönem sonrasında ortadan kalktığı ölçüde siyasal zor, sunî dengeyi koruma ve sürdürmenin temel aracı haline gelir. Halk kitlelerinin mevcut düzene karşı tepkilerinin pasifize edilmesinde temel olarak siyasal zor kullanılır. Düzenin yasal kolluk güçlerinin uyguladığı zorun yetersiz kal-

dığı koşullarda, siyasal zorun askeri biçimde maddeleştirilmesi gündeme gelir. Yani siyasal yönetim askerileştirilir, askeri bir yönetim kurulur (açık faşizm).

Bugün “askeri vesayet”in, askeri darbe dönemlerinin bittiğini ilan edenler, halk kitlelerinin mevcut düzene karşı memnuniyetsizlik ve tepkilerinin “nispi refah” aracılığıyla pasifize edildiğini söylemiş olmaktan öteye geçmemektedirler. “Refah”ın nispi ve geçiciliği, her şeyden önce yönetimin askerileştirilmesinin (askeri darbe) her zaman oligarşinin bir seçeneği olarak el altında tutulduğunu gösterir.

İlker yoldaş bu durumu “*Mevcut Durum ve Devrimci Taktiğimiz*” yazısında şöyle ortaya koyar:

“Siyasal zor, oligarşinin elinde ilk şart olarak, oligarşinin siyasal hakimiyetini koruması şeklinde görevini somutlaştırır. Kuşkusuz en önemli araç, devlet aygıtıdır. Devlet, bu dönemde, hakim sınıfların karakterine bürünerek, oligarşik devlet niteliğini almıştır. Siyasal zorun bu biçimdeki görevi ona, üretim ilişkileri tarafından verilmiştir. Ve temel görevi, mevcut üretim ilişkilerinin devamını sağlamayı yerine getirmektir. Bu görevin yerine getirilmesinde “zor”un askeri bir biçimde maddeleşmesi ve görünür olması, a) Hakim sınıfların kendi iç çelişkileri yüzünden idare edememeleri, b) Gelişen sınıfsal muhalefetlerin mevcut üretim ilişkilerini tehdit eder bir nitelik almaları, c) Doğrudan doğruya iktidara yönelik bir siyasal alternatifin ortaya çıkması durumlarında olur. Ülkemizde özellikle 12 Mart ertesi uygulamalardan sonra, hakim sınıfların kendi iç çelişkilerinden dolayı yönetimin askerileşmesi beklenebilir. Bu nedenle, siyasal zorun askeri bir biçimde kendini göstermesi, mevcut üretim ilişkilerine yönelik muhalefetin görüldüğü yerlerde ve oligarşiye alternatif bir gücün ortaya çıkması zamanlarında olacaktır. Bir başka deyişle, oligarşi emekçi yığınların muhalefetinin topyekün muhalefete dönüşmesine hiçbir zaman izin vermek istemeyecek ve daha mevzi durumlarda iken uygulayacağı zor ile onu sindirerek, kitleleri pasifize et-

meye çalışacaktır. Ülkedeki şekli demokratik ortam içinde gündemde olan bu uygulamada oligarşi, gerek nispi demokratik ortamın maddi koşullarını kullanarak yapacağı ideolojik ve politik saptırmalarla, gerekse de gelişen muhalefeti icazetli sosyalistler ve küçük-burjuva demokratlarına kanalize ederek, mevcut üretim ilişkilerine ve iktidara yönelik siyasal bir nitelik almasını engellemeye çalışacaktır. Ne var ki, bu nispi demokratik ortam içinde, ilk bakışta demokratik mevzi ve haklar mücadelesi şeklinde görülen bu demokratik muhalefet dahi, bir süre sonra oligarşinin kaçınılmaz bunalımları gereği, varlığı devam ettirilmemesi gereken bir unsur haline dönüşmektedir. Bu halde oligarşinin siyasal zorunu askeri bir biçimde görüntülemesi, şaşırtıcı olmayacaktır.”

Askeri darbe, yani yönetimin askerleştirilmesi, oligarşinin suni dengeyi korumak ve sürdürmek için kullanabileceği en son seçenektir.

Suni denge, halk kitlelerinin mevcut oligarşik düzene karşı memnuniyetsizlik ve tepkilerinin pasifize edilmesiyle sağlanan bir “istikrar” ve “huzur” ortamı oluşturur. “İstikrar ve huzur”, halkın düzene karşı memnuniyetsizlik ve tepkilerini *ortadan kaldırmaz*, sadece bunları *pasifize eder, öteler*. Dolayısıyla suni dengenin bozulması, halk kitlelerinin mevcut düzene karşı memnuniyetsizlik ve tepkilerinin dışa vurulmasına yol açar. Bu da, kitlelerin kendiliğinden hareketinde belirgin bir artışa neden olur. Bu nedenle, kitlelerin kendiliğinden hareketlerindeki artış, suni dengenin eskisi gibi sürdürülemediğinin, belli ölçülerde bozulmaya yöneldiğinin ifadesidir. Lenin’in ifadesiyle, “alttakiler”, artık eskisi gibi yönetilmek istemediklerini eylemleriyle açığa vururlar. Bu da, *siyasal zorun* artan oranda gündeme gelmesinin maddi koşullarını oluşturur.

Ülkemizde 12 Eylül askeri darbesi, gelişen ve yayılan devrimci mücadeleyle suni dengenin bozulmasının ürünü olmuştur. Siyasal zorun askeri biçimde maddeleştirilmesiyle, yani askeri darbeye suni denge yeniden oluşturulmuştur. Kitlesele ölçekte ve ülke çapında uygulanan devlet terörüyle “mezar barışı” kurulmuştur.

Özal’lı yıllar, nispi refahın arttığı yıllar olmuştur. Geniş halk kitlelerinin askeri yönetim altında olağanüstü zorlayan yaşam koşullarına karşı duydukları tepki, bu nispi refah yoluyla Özal’a ve ANAP’a kanalize edilmiştir.

Özal’lı yıllardaki nispi refah 1990’lara girilirken sona ermiştir. 1991 seçimlerinde iktidara gelen S. Demirel, kamu kaynaklarını kullanarak (özellikle erken emeklilik aracılığıyla) yapay bir refah ortamı yaratmıştır. Bunun sonucu olarak da, Özal’ın iktidarına karşı gelişen ve yayılan halk kitlelerinin tepkisi pasifize edilmiştir. Tepkileri nispi refah yoluyla pasifize edilemeyen Kürt halkı ise, doğrudan siyasal zorun hedefi haline gelmiştir.

Ancak kamu kaynaklarına dayanan bu refah dönemi de uzun sürmemiş ve Türkiye giderek ağırlaşan bir ekonomik krizle karşı karşıya kalmıştır. 2001 krizi, 1990’lardaki yapay nispi refah döneminin sonu olmuştur. Bu da, nispi refaha dayanan suni dengenin, nesnel olarak, bozulma koşullarını yaratmıştır. Nesnel olarak halk kitlelerinin mevcut düzene karşı tepkilerinin açığa çıkmasının koşulları ortaya çıkmasına karşın, kitlelerin hareketinde önemsenebilir bir gelişme ortaya çıkmamıştır. Nesnel koşullar ile öznel koşullar arasındaki bu ayrışmanın temel belirleyicisi ise, 12 Eylül döneminde yürütülen devlet terörü ile “muhalefet”in evcilleştirilmesi ve soldaki ideolojik ve politik saptırmalar olmuştur. “Medya” aracılığıyla mevcut düzene ilişkin “beklentiler” yaratılmıştır.

2001 krizi koşullarında İMF ve ABD’nin verdiği (GSMH’nin %25’i büyüklüğünde) 50 milyar dolarlık “kredi” bu “beklentileri” karşılamak için kullanılmıştır. AKP iktidarını yaratan 2001 krizi olmakla birlikte (ki 2002 genel seçimlerinde Refah Partisi ve MHP’nin oylarıyla %34,2 oy almıştır), iktidarını güçlendirmesini sağlayan bu 50 milyar dolarlık “kredi” olmuştur.

İMF ve ABD’nin 50 milyar dolarlık krediyle işe başlayan AKP, İMF’nin “düşük kur, yüksek faiz” politikasını izleyerek “sıcak para”ya dayalı bir “refah” ortamı yaratmıştır.

Böylece, ajitatif söylemle, “Amerikan dolarlarıyla” yaratılmış olan “nispi refah”, bir kez daha suni dengenin sürdürülmesini sağlamıştır.

2007 “Mortgage krizi”ne kadar “sıcak para” girişine dayalı “nispi refah” sürdürülebilmiştir. Bu “nispi refah” da, *kredi kartları* yoluyla halk kitlelerinin günlük yaşamında görünür bir iyileşmeye yol açmıştır. Ama “Mortgage krizi”, “sıcak para”ya dayalı “nispi refah” ortamının bozulmasına yol açmıştır. AKP iktidarı “sıcak para”yı tutabilmek için daha büyük ölçekte “özelleştirmeye” girmek zorunda kalmış, ülkenin her toprak parçası “inşaat alanı” haline getirilmiştir. “Özelleştirmeler”le “nispi refahı” sürdürebilecek yeni kaynaklar bulan AKP, ithal mallara dayalı tüketim koşullarında ortaya çıkan “cari açığı” finanse etmekte zorlanmaya başlamış ve “bütçe açıklarını” dolaylı vergilerle kapatmaya çalışmıştır. “Sıcak para”ya ve “özelleştirmeye” dayalı “nispi refah” ortamında istihdamda önemsenebilecek bir gelişme ortaya çıkmamıştır. Buna karşılık devlet, temel istihdam kapısı haline gelmiştir. Yine de bu istihdam halkın gelirlerinde artışa yol açmamış, halkın geçim koşulları giderek ağırlaşmıştır.

Ancak Dünya Bankası tarafından finanse edilen köylülere “doğrudan gelir yardımı” ve yine Dünya Bankası tarafından finanse edilen “sosyal yardımlar” (okula giden çocuk başına kadınlara ödenen “çocuk parası” vb.) yoluyla “dar geliri”, işsiz, dolayısıyla düzene tepkisi olan kesimlerin karşılıksız “gelir” sahibi olmaları sağlanmıştır. Kimi çevrelerin “sadaka kültürü” adını verdikleri bu durum, suni dengenin sürdürülebilmesini sağlamıştır.

TOKİ konutları, AVM’ler ve ithal ürünler kent küçük-burjuvazisinin tepkilerinin pasifize edilmesinde etkin bir unsur olmuştur. “Gelişen, büyüyen ve modernleşen” ülke “algı”sı, bu kesimlerin düzenden “beklentileri”ni artırmıştır. Kredi kartlarıyla sağlanan tüketim düzeyi de, bu “algı”yı pekiştirmiştir.

İşte bu ekonomik ve ideolojik araçlarla suni denge sürdürülebilmiştir. Ancak AKP’nin “islami ideolojisi”, giderek ekonominin önüne geçmeye başlamıştır. AKP’nin, giderek artan ve yaygınlaşan toplumsal yaşamı islami temelde “dizayn etme” girişimleri, özellikle kent küçük-burjuvazisini huzursuzlaştırmış ve AKP’nin “islami” uygulamalarına duydukları tepkiyi büyütüştür. 12 Mart döneminin “ünlü” sözüyle, “sosyal uyanış ekonomik gelişmeyi aşmıştır”.

AKP, “islami yaşam” dayatmasıyla, kent küçük-burjuvazisini, Lenin’in deyişiyle, “başsımsız bir tarihsel eyleme doğru” itmiş ve bu, “Gezi Direnişi”yle görünür olmuştur. “Gezi Direnişi”, *AKP aracılığıyla* sürdürülen suni dengenin bozulmasının ürünüdür.

Ancak suni dengenin bu bozulması, mevcut düzene karşı duyulan memnuniyetsizliklerin ve tepkilerin açığa çıkmasının ürünü değildir. Bozulan suni denge, AKP aracılığıyla korunan ve sürdürülen suni dengedir. “Gezi olayları”nda açıkça görüldüğü gibi, kendiliğinden sokağa çıkan kitlenin düzenin değişmesine ilişkin bir istemi yoktur. Onların tepkisi doğrudan AKP iktidarına yönelik olmuştur. Bu da, AKP iktidarının “yıprandığının” ve suni dengeyi sürdürebilmekten uzaklaştığının göstergesidir. Doğal olarak her yıpranmış yönetim gibi, AKP yönetimi de, şu ya da bu biçimde değiştirilmek durumundadır. Bugün herkesin gördüğü gibi, AKP iktidarda kaldığı sürece, suni denge daha fazla bozulmaya yönelecek ve AKP iktidarının destekçisi olan emperyalizme ve oligarşiye karşı tepkilerin ortaya çıkmasına yol açacaktır.

Emperyalizm ve oligarşi kendi egemenliğini koruyabilmek için, suni dengeyi sürdürebilmek için AKP’yi gözden çıkarmak zorundadır. Emperyalizmin dünya kitle mücadelelerinden çıkardığı en önemli ders, yıpranmış yönetimler için sonuna kadar ısrar etmemek olmuştur. Kent küçük-burjuvazisinin daha fazla “radikalleşmesi”ni önlemenin tek yolu AKP iktidarını gözden çıkarmaktan geçmektedir.

Emperyalizm tarafından AKP yerine ikame edilecek “yeni” yönetim, hiç şüphesiz kent küçük-burjuvazisinin tepkisini pasifize edecek, onları kendisine yeniden kanalize edecek nitelikte olacaktır.

Bugün AKP aracılığıyla korunan ve sürdürülen suni denge önemli ölçüde bozulmaya yönelmiştir. Bu da devrimci mücadelenin geliştirilebilmesi için gerekli öznel koşulları giderek olgunlaştırmaktadır. Ama soldaki legalizm, kendilerini “yeni orta sınıf”ın konumuna uyarlayan “neo-liberal sol” böylesi bir gelişmeyi sağlayabilmek bir yana, böylesi bir gelişmenin en önemli engeli durumundadır.

Evet, apolitik ve ideolojisizleştirilmiş bir gençlik kitlesi kendiliğinden sokağa çıkmıştır. Artık bu kitle AKP aracılığıyla “sistem

“içinde” tutulabilecek eşiği aşmıştır. Ama bu kendiliğinden hareketin en temel çıkması da, yine kendisini nitilemekte kullandığı apolitiklik ve ideolojisizliktir. Devrimcilerin en temel görevi, AKP aracılığıyla sürdürülen suni dengenin bozulduğu koşullarda ortaya çıkacak olan kendiliğinden kitle hareketine öncülük etmektir. Bu görev, aynı zamanda suni dengeyi “yeniden tesis etmek” amacıyla emperyalizmin yapacağı politik manevraların ve girişimlerin *gerçek yüzünü açığa çıkarma* görevini de içerir.

Bugün kendiliğinden sokağa çıkan kitleler, hala “barışçıl eylemlerle” belli kazanımlar elde edebileceklerini ummaktadırlar. Bu nedenle de, suni dengeyi bozmanın temel aracı olan “silahlı aksiyon yöntemleri” ko-

layca ve hızla dışlanabilmektedir. Bu “barışçıl” ve “uzlaşıcı” eylemlerle gerçek ve kalıcı kazanımlar elde edilemeyeceğini kitlelere göstermek de devrimcilerin görevidir. Unutulmamalıdır ki, düzenin sınırlarını aşan her “barışçıl kitle eylemi”, ne kadar kendiliğinden olursa olsun, kaçınılmaz olarak oligarşinin siyasal zoruyla yüz yüze gelecektir. Bu ortamda, Lenin’in sözleri herşeyden çok daha öğreticidir:

“Biz kendi yolumuzda ilerlemeliyiz ve düzenli çalışmalarımızı kararlılıkla sürdürmeliyiz ve beklenmedik olaylara ne kadar az bel bağlarsak, herhangi ‘tarihsel dönemeç’te hazırlıksız yakalanma şansımız o kadar az olur.”

Bir Kez Daha “Yeni Orta Sınıf”

“Gezi Direnişi”yle birlikte “sosyoloji” ve “yeni orta sınıf” kavramı egemen söylemin en temel kavramları haline getirildi.

“Penguin medyası”ndan Necati Şaşmaz’a* (nam-ı diğer “Polat Alemdar”) Taksim Dayanışması sözcülerinden** “sol” aydınlarına kadar hemen herkes “Gezi Parkı Direnişi”ni “sosyolojik bir olay” olarak tanımlamakta ortak bir paydaya sahip oldular.

Kaçınılmaz olarak, “sosyolojik bir olay”

* Necati Şaşmaz, nam-ı diğer “Polat Alemdar”, 13 Haziran akşamı Recep Tayyip Erdoğan’la görüştüğünden sonra “basın mensupları”na şu “açıklama”yı yaptı:

“Bizim akademisyenlere, sosyologlara, bilim adamlarına, düşünce adamlarına ihtiyacımız var ki bize bugünü anlatabilsinler. Bugün ne oldu? ... Bizlere sunulması gerekiyor çünkü onlar bizim bir tabirle biz bu gece karanlığımızdaki kedi gözleri gibi, onları izlememiz gerekiyor. Ama o gözler de ancak bizim ışığımızla görünebilen bir şey... Yani bizim bu sosyologlarımız, toplumsal araştırma yapan insanlar bize bu yolu gösterirlerse bizim doğru anlayışımız olsa gerek. Yalnız sosyal ve akademisyen büyüklerimizden yol göstericilerimizden tek isteğim tarafsız olmaları... İnanıyorum ki biz de doğru anlamaya, doğru dinlemeye başlayacağız ve hiçbir zaman bize gösterilen o doğru yoldan aydınlanmış olan yoldan o bütün tarafsız sosyologlarımızın bize göstermiş olduğu bu yolda ilerlemeye devam edeceğiz.”

** Necati Şaşmaz’dan bir gün sonra Taksim Dayanışması temsilcileriyle Recep Tayyip Erdoğan arasındaki görüşmede DİSK Genel Sekreteri Arzu Çerkezoğlu’nun (Recep Tayyip Erdoğan’ın dilinde “aşın sendikacı”), “Bu kadar insan sokaklarda gece gündüz size bir şeyler söylüyor. Bunları konuşmamız gerekmez mi? Bu artık bir sosyolojik, toplumsal olaydır. Bu sadece bir mimari mesele değildir” sözlerine çok “kızan” Recep Tayyip Erdoğan, “Haddinizi bilin, sizin haddinize mi bize sosyoloji öğretmek” diyerek toplantıyı terk etmiştir.

söz konusu olunca da “sosyologlar” devreye girdiler. Alelacele yapılan “anketler” ve “alan araştırmaları”yla “Gezi direnişçileri”nin “sosyolojik profili” çıkartılmaya çalışıldı.

İlk “sosyolojik araştırma”, İstanbul Bilgi Üniversitesi’nden Esra Ercan Bilgiç ve Zehra Kafkaslı tarafından yapıldı. “Online ortamda toplam 20 saatte üç bin direnişçi tarafından yanıtlanan anket”e göre, “Direnişçilerin %39.6’sı 19-25; %24’ü 26-30 yaşları arasında; %53.7’si daha önce hiç bir kitlesel eyleme katılmayanlardan oluşurken, %70’i kendini hiç bir siyasi partiye yakın hissetmiyor. %92,4’ü eylemlere katılmalarının nedeni olarak “Başbakan’ın otoriter tavrı” olduğunu söylerken, %91,3’ü “polis protestoculara uyguladığı orantısız gücün” etkili olduğunu, %91,1’i “demokratik hakların ihlal edilmesinin” etkili olduğunu ve %84,2’si “medyanın suskunluğunun” etkili olduğunu söylemişlerdir.

Ardından “profesyonel anket şirketleri” piyasaya çıktı. Bunların en ünlülerinden Konda’nın yaptığı “araştırmaya” göre, eylemcilerin yarısından çoğu “polis şiddeti”ne tepki için Taksim’e geldiklerini söylerken, %79’u “hiçbir parti, kulüp ya da dernek üyesi olmadığını” söylemiştir. Sonuçta “sosyolojik bir olay” olarak “Gezi Direnişi”nin “sosyolojik profili” anketlerle ortaya çıkartılmış oldu.

Bu “anketler”e dayanılınsı dayanılınsın, yazılı ve görsel “medya”da yapılan “bağımsız ve kişisel sosyolojik değerlendirme”lerde, “Gezi Direnişi”, “apolitik 90 kuşağının isyanı”, “haysiyet ayaklanması” (Ahmet İnel),

“yeni orta sınıfın büyük bir demokrasi hareketi” (Sencer Ayata) olarak sunuldu. Bunların içinde özellikle Sencer Ayata’nın “yeni orta sınıf” teorisi çok daha bilimsel ve sosyolojik bir “saptama” olarak dikkati çekti.

Böylece **bir kez daha** “yeni orta sınıf” teorisi ve buna dayanan “siyaset anlayışı” gündeme geldi.

Prof. Dr. Sencer Ayata’ya göre, “**geleneksel orta sınıf**”, yani “yeni orta sınıf”tan önceki “orta sınıf”, daha çok çiftçiler, esnaf, sanatkar, mahalli tüccarlardan oluşur ve “çok yakın zamana kadar Türkiye’de nüfusun %90’lara varan kesimi”dir. “**Yeni orta sınıf**” ise, “sanayileşme ve özellikle son dönemde bilgi ekonomisi dediğimiz sürecin ilerlemesiyle ortaya çıkan birçok yeni ekonomik faaliyet alanı ve sayısız yeni meslek”lerden oluşur. “Kendi hesabına çalışan doktorlar, mimarlar, dişçiler, avukatlar, bunlar da yine yeni orta sınıftır. Profesyoneller diyoruz. En ciddi geliştiği alanlardan biri de finans sektörü, bankacılık, sigortacılık... Üretim hizmetleri, sosyal hizmetler alanlarında çalışanlar. Tabii kamu yönetimi alanı da... Öğretmenler, mağazalarda çalışan şık giyimli tezgâhtarlar, otellerde, bürolarda çalışanlar, sekreterler, hemşireler...” “yeni orta sınıf”ı oluşturur.

Sosyolog Prof. Dr. Sencer Ayata’ya göre, “yeni orta sınıf”ın “en pratik tanımı beyaz yakalılar”dır. “Yani buldukları mesleki konuma, eğitimleri vasıtasıyla gelmiş olanlar. Gelirlerinin esas kaynağı ücret ve maaş olan kimseler. Yeni orta sınıf, bütün toplumlarda en hızlı büyüyen kesim. Kısacası Türkiye’nin vasıflı işgücü”dür.

Bu tanımlamaya göre, “yeni orta sınıf”, sözcüğün bilimsel ve marksist anlamında **gerçek bir sınıf** değildir ve sosyolojik anlamda, insan toplumunun alt bileşenlerinden, katmanlarından birisini oluşturur. Böyle olunca da, “orta sınıf”, herhangi bir zaman dilimindeki herhangi bir toplumun bir kategorisidir; sosyolojik toplumsal piramidin üstü ile altı arasında kalan (“orta”) kesimlerden oluşur. Bu yönüyle Antik Yunan’dan başlayarak feodal ve kapitalist toplumlarda da “orta sınıf”tan söz etmek olanaklıdır. Örneğin devrim öncesi feodal Fransa’da gelişen burjuvaziye tanımlayan “orta sınıf” terimi, aristokrasi ve ruhban sınıfı/tabakası arasında kalan “orta tabaka”dır ve bu yüzden “*tiers etat*”, yani “üçüncü tabaka” ola-

rak adlandırılır. 1789 Fransız Devrimi’yle “üçüncü tabaka”, yani burjuvazinin iktidarı ele geçirmesiyle birlikte “orta tabaka” ya da “orta sınıf” terimi kapitalist toplumdaki küçük-burjuva sınıfı tanımlamak için kullanılmaya başlanmıştır.

İşte bu tarihsel gelişime rağmen ideolojiden ve sınıflardan yalıtılmış sosyoloji, “orta sınıf” terimini kullanmayı sürdürmüştür. Bunlara göre insan toplumu bir bütündür (tek bir “sınıf”) ve bu sınıflar kendi içlerinde “üst”, “orta” ve “alt” bölümlere ayrılır. Bu üç kategori içinde “orta” kesim ya da “orta sınıf” en akışkan ve geçişken toplumdur. “Alt”tan “orta”ya, “orta”dan “alt” ve “üste”, “üst”ten “orta”ya ve daha “üst”e (tekel) doğru bir akışkanlık vardır. Dolayısıyla “orta sınıf”, 0 kan grubu gibidir, “alt” ve “üst” sınıflara geçişi sağlayan genel ve ortak verici olarak kabul edilir. Dolayısıyla da, bu “0 kan grubu” sosyolojinin ana ilgi alanını oluşturur.

Tarih içinde serbest rekabetçi kapitalizmin tekelci kapitalizme dönüşmesiyle birlikte yeni bir ilişki biçimi ortaya çıkmıştır. Artık “alt-orta-üst” sınıfların ötesinde “tekelci” kesimler, finans oligarşisi ortaya çıkmıştır. Doğal olarak bu yeni ilişki içinde “orta sınıf”lar da yeni bir biçim almaya başlamıştır. İşte kapitalizmin emperyalist aşamadaki gelişiminin küçük-burjuvazide meydana getirdiği değişim, sosyologlar ve ekonomistler tarafından “yeni orta sınıf” olarak tanımlanmıştır.

Bu tanımlamanın öncüsü Paul Sweezy olmuştur.

Paul Sweezy (ki Harvard Üniversitesi profesörlerindendir), 1942 yılında kaleme aldığı ve ilk kez 1946 yılında yayınlanan “*The Theory of Capitalist Development. Principles of Marxian Political Economy*” (“Kapitalist Gelişim Teorisi. Marksist Ekonomi Politikin İlkeleri”) başlıklı kitabında şunları yazar:

“Emek üretkenliğinin artışı ve teknelci kapitalizmde dağıtım alanında bunun ortaya çıkarttığı oransız büyüme çok önemli toplumsal ve politik sonuçları olan bir gelişmedir. Sanayi bürokratlarının, profesyonellerin [doktor, avukat vb. serbest meslek sahipleri], öğretmenlerin, devlet memurlarının ve benzerlerinin oluşturduğu ve merkezileşme ve yükselen hayat standartları sürecinde kaçınıl-

maz olarak ortaya çıkan ‘yeni orta sınıf’, dağıtım faaliyetleri ile meşgul olanların büyük bir bölümünü oluşturan satıcılar, reklam ajanları, gazeteciler ve ücretliler ordusuyla daha da artmıştır. Nüfusun bu öğeleri görel olarak daha iyi ücret alırlar ve öznel bir açıdan onları az veya çok kapitalist ve toprak ağası sınıflarına bağlayan bir yaşam standardından yararlanırlar. Diğer taraftan, kapitalizm altında bunların bir bölümü gelirlerini dolaylı veya dolaysız olarak artı-değerden sağladıkları için, artı-değerin azalması bunlara zarar verir ve bu nedenle çıkarlarını hakim sınıfların çıkarlarıyla bağlayan nesnel bir bağ da vardır. Her iki nedenden dolayı, yeni orta sınıf, işçilerden ziyade kapitalistler için toplumsal ve politik bir destek sağlama eğilimindedir. Diğer bir deyişle, bu sınıfın üyeleri, kapitalist generallerin liderliğini derhal kabul eden bir ordu oluşturmaktadır.”*

Görüldüğü gibi, Sweezy “yeni orta sınıfı”, kapitalizmin aşırı-üretim sorunu karşısında giderek büyüyen “dağıtım faaliyetleri”nin bir ürünü olarak ortaya koyar. Aşırı-üretim ortaya çıkardığı “pazar sorunu”, metallerin satılması sorunu satış maliyetlerini, yani pazarlama maliyetlerini artırmıştır. Bu alanda çalışanların sayısı da aynı oranda artmıştır.

Sweezy’ye göre, “dağıtım alanında” yer alan bu “yeni orta sınıf”, bazı istisnalar dışında hiçbir biçimde üretken değildir, artı-değer üretmez. Dolayısıyla “yeni orta sınıf” yeni bir tüketici kitlesini oluşturarak, bir yandan metallerin pazarlanmasını sağlarken, diğer yandan bu metaller için ek ve yeni bir talep oluşturur.

Eğitim görmüş, yüksek yaşam standartlarına sahip ve tüketici bir kitle oluşturan “yeni orta sınıf”, Sweezy’ye göre, işçi sınıfından daha çok kapitalist sınıfa yakındır ve çıkarları kapitalist sınıfın çıkarlarına bağlıdır. Bu yönüyle işçi sınıfının mücadelesinin karşısında yer alan “gerici” bir kesimi oluştururlar.

Sweezy’nin “yeni orta sınıf” tahlili, Sencer Ayata’nın değerlendirmesinin aksine,

* P. Sweezy, *The Theory of Capitalist Development*, Londra 1949, s. 284.

“olumsuz”dur. Klasik ya da “eski” orta sınıf gibi, çelişkili ve ikircikli özelliklere sahiptir. “Eski” orta sınıfın “proleterleşme korkusu”yla kapitalist sınıfa yaklaşması ile gerçeklikte giderek yoksullaşması ve proleterleşmeye yönelmesi arasındaki çelişkinin yarattığı ikirciklik “yeni orta sınıf” için de geçerlidir.

“... yükselen yaşam standartları, sermayenin merkezileşmesi ve tekelin büyümesi sonucu ortaya çıkan ‘yeni orta sınıflar’ ... sanayi ve hükümet bürokratları, satıcılar, reklamcılar, görünüşte olmasa bile gerçekte büyük sermayenin ücretli adamları olan tüccarlar, çeşitli meslek sahipleri, öğretmenler ve benzerleri gibi çok farklı grupları içermektedir. Emperyalizm döneminde, özellikle tekellerin dağıtım mekanizmasını yaygınlaştırma etkisi nedeniyle, bu gruplar sadece mutlak olarak büyümekle kalmazlar, fakat aynı zamanda toplam nüfusa olan oranları da artar. Fakat eski ve yeni orta sınıfların sayıca olan önemi, bizi bunların önemlerini kapitalistler ve işçiler gibi değerlendirmeye itmemelidir. Orta sınıflar arasında daha sağlam örgütsel birlik ve daha bilinçli ve etkili politik eylem ile açığa vurulan çıkar dayanışmasının artması yerine çıkar ve amaçlarda büyük karışıklık ve farklılık görürüz, örgütsel birlik ve bilinçli olarak kararlaştırılmış bir politikanın nesnel temeli oldukça küçük gruplar dışındakiler için mevcut değildir. Bu gruplar ise etkin olamayacak kadar zayıftırlar ve genellikle iğrenç amaçlarla pazarlığa oturlurlar. Bu nedenle olgunlaşmakta olan kapitalist çelişkiler döneminde orta sınıfların kaderi bir taraftan tekeli sermayenin zorbalıkları, diğer taraftan işçi sınıfının daha iyi yaşam şartları ve güvenlik talepleri arasında sıkışmaktadır. Hiç olmazsa bu kadar bir ortak noktaları vardır ve orta sınıfların hemen hemen tüm kesimlerinin kendilerine özgü temel tavrını belirleyen de budur. Bu tavrı *hem örgütlenmiş sermayeye, hem de örgütlenmiş emeğe karşı düşmanlıktır* ve görünüşte çelişkili şekillerde kendini açığa vurur. Orta sınıflar, bir taraftan *proletarya-dışı anti-kapitaliz-*

min belli derecelerde kaynağıdır; diğer taraftan da tüm örgütlü sınıf gücünün ortadan kaldırıldığı ve *bireyin* (yani hiç bir yere bağlı olmayan bir orta sınıf grubu üyesinin) artık var olmayan eski basit meta üretiminde olduğu gibi *temel toplumsal birim olduğu ütopiyalar yaratırlar*. Bu ideolojilerden ilki belli şartlar altında tekeli sermayenin gereklilikleri için faşizm şeklinde dizginlenir.* (abç)

Bugün, “Gezi Parkı Direnişi”yle birlikte yeniden sözü edilen ve direnişin “omurgasını” oluşturduğu ileri sürülen “yeni orta sınıf”ın ideolojisini, “proletarya dışı anti-kapitalizmi” ve “bireyi temel toplumsal birim olarak alan ütopyanı” (“bireysel özgürlük” vb.) oluşturur.

Şüphesiz bunlar, özellikle Sweezy’nin “yeni orta sınıf”la ilişkin “olumsuz” saptamaları daha çok tartışılacaktır. Ancak açık olan gerçek, 2 Haziran Pazar günü polislin Taksim Meydanı’ndan çekilmesinden sonra Gezi Parkı’nda yaşanan “özgürlük” ve “kolektif yaşam” ile İstanbul başta olmak üzere, ülkenin neredeyse her ilinde süregiden direniş eylemleri arasındaki zıtlıktır.

1 Haziran’da Ankara’da Ethem Sansülük polis kurşunuyla vurulurken, 2 Haziran’da Eskişehir’de Ali İsmail Korkmaz komaya sokulurken ve Antakya’da 3 Haziran’da Abdullah Cömert aynı şekilde polis kurşunuyla öldürülürken, yüzlerce kişi polis terörü sonucu yaralanırken, daha da önemlisi, 2 Haziran’da polis Taksim Meydanı’ndan çekildikten sonra ülkenin her yerinde milyonlarca insan “*Her Yer Taksim, Her Yer Direniş*” sloganlarıyla eylemlerini sürdürürken “Gezi Parkı direnişçileri”nin “banşçıl” görüntüleri tam bir tezatlık oluşturmuştur.

Böylesine açık bir çelişik ortamda “yeni orta sınıfı” yücelten, “apolitik 90 gençliği”, “digital gençlik” ya da “Y kuşağı” söylemleri “Gezi Direnişi”ne siyasal ve ideolojik dam-

gasını vurmuştur. Bunun en tipik sonucu ise, “taş atma”nın “Gezi Direnişi”nin “meşruiyetine”, “haklılığına” zarar verdiğinin ilan edilmesi ve her türlü “örgütsel bayrakların” ortadan kaldırılması olmuştur.

Sol, oportünistinden legalistine, “marksist”inden “maoist”ine kadar her türden ve her cinsten sol ise, “12 Eylül”den sonra ilk kez” böylesine büyük ve geniş bir kitlesel hareketin ortaya çıkması karşısında “umutlanmış” ve bunun sonucu olarak da “yeni orta sınıf” gerçekliğini görmezlikten gelmiş ve halk direnişine siyasal ve ideolojik damgasını vurmasını önemsizleştirmiştir.

Bilinmelidir ki, “yeni orta sınıf”, Sencer Ayata’nın teorikleştirmeye çalıştığından daha çok Sweezy’nin saptadığı haliyle bir küçük-burjuva kesimi oluşturur. Doğal olarak da, küçük-burjuvazinin bilinen tüm özelliklerini bünyesinde taşır. Daha iyi eğitim almış olmaları, daha yüksek ücretle çalışmaları, bu “yeni orta sınıfı” klasik küçük-burjuva kesimlerinden ayıran özelliklerdir. Ancak bu sadece biçimseldir, özsel olarak, sınıfsal olarak ortak özelliklere sahiptir. En temel özellikleri de, sürekli ve kalıcı bir kitle hareketine öncülük yapma yeteneğine sahip olmalarıdır. Her ne kadar iyi eğitim görmüş bireylerden oluşuyor olsalar da, sözcüğün olağan anlamıyla, “pek çok şeyi biliyor” olsalar da, onların sınıfsal nitelikleri sürekli ve kalıcı bir örgütlenme yaratmalarını önler. Bu nedenle de, devrimci bir hareketin kitlesi içinde yer alsalar da, **öncüsü** olamazlar, kendiliğinden kitle hareketini örgütleyemezler. “Gezi Direnişi”nin gösterdiği en temel gerçeklerden birisi de budur.

Bu gerçek, polisten arındırılmış “Gezi Parkı”ndaki on dört günlük “özgürlük ortamı” ile aynı zamanda ülkenin her yerinde (özellikle Ankara’da) süregiden çatışmalar arasındaki çelişkide kendisini ortaya koymuştur.

* P. Sweezy, *The Theory of Capitalist Development*, Londra 1949, s. 313-314.

“Eski” Orta Sınıf: Esnaflar

“Yeni orta sınıf” söylemleriyle “Gezi Direnişi” tahlil edilmeye çalışılırken, birden bire, özellikle “eli palalılar”ın, “eli sopalılar”ın direnişçilere saldırmasının Recep Tayyip Erdoğan ve şürekası tarafından “esnafların tepkisi” olarak sunulmasıyla birlikte “esnaflar” gündemin ilk sıralarına yükseldi. Hatta yer yer “yeni orta sınıf” söylemlerinin bile önüne geçti.

Önce “evlerinde zor tutulan %50” vardı. Ardından “esnaflar” geldi. AKP’nin “esnafları” halk direnişine karşı bir güç olarak alanlara çıkartma girişimi oldu. Bunun üzerine sol ve “Taksim Dayanışması” dikkatlerini “esnaf” kesimine yöneltmek zorunda kaldı.

Her zaman olduğu gibi, “Gezi Direnişi”nde de görüldüğü gibi, “*esnaf sorunu*”, bir kez daha neyin ne olduğuna bakmaksızın, sadece “direnişin meşruiyeti” ve “bileşenler” çerçevesinde ele alındı. Direnişi destekleyen “esnaflar” ortaya çıktılar. “Taksim Dayanışması”, hep yaptığı gibi, Taksim Tramvay Durağı’nda yapılan basın açıklamasına “kitlesel destek” verdi. Ama en “hararetli” tartışma, *Karl Marks*’a ait olduğu ileri sürülen bir alıntının “internete düşmesi”yle başladı.

Bu alıntıya göre, Karl Marks, 1871 Paris Komünü sırasında “bazı esnafların müşteri gelmiyor gerekçesiyle komünarlara saldırması” üzerine şunları yazdığı rivayet edildi:

“Tarih hiçbir zaman bu kadar lümpen bir ahmaklar grubuna toplu olarak şahit olmamıştır. Parisli esnaf, komünü savunmak için caddelerinde barikat kuran komünistlere saldırmış, caddenin yeniden normalleşmesine, barikatın açılmasına, komünün yıkılmasına yardımcı olmuştur. Bu-

nu günlük kârları için yapmışlardır. Ancak unuttukları bir şey vardı ki barikat yıkılınca caddeye girenler onun müşterileri değil alacaklılarıydı ve burjuvalar çoğunu ağır senetlere zorladılar, bir kısmının da kapısına mühür vurdular. Küçük burjuvazinin müşterisi bizzat o barikatı kuranlardı. Bunu acı bir deneyimle öğrendiler.”

“Sanal alemde” pek çok “özlü söz” kaynak gösterilmeksizin yayınlandığı gibi (örneğin, yine Marks’a ait olduğu söylenen “*kapitalistler gölgesini satamadığı ağacı keser*” sözü gibi), Marks’a ait olduğu ve Paris Komünü üzerine yazıldığı söylenen bu sözlerin de kaynağı bilinmemektedir. Ama bu “internet alıntısı”nda “esnaf” için, “lümpen ahmaklar grubu” olarak aşağılayıcı bir tanımlama yapılmış olması Marks’ın üslubuna uygun olmadığı gibi söylemine de uymamaktadır. Yapılan “derin” araştırmalar sonucunda, bu “alıntı”nın Marks’ın “*Fransa’da Sınıf Mücadeleleri 1848-1850*” yapıtıdan “devriklendiği” söylenmeye başlandı.

“Haziran günlerinde, hiç kimse, mülkiyeti kurtarma uğruna ve krediyi yeniden tesis etme uğruna, Paris küçük-burjuvaları, kahveciler, lokantacılar, şarap satıcıları, küçük tacirler, dükkancılar, zanaatçılar vb. kadar bağınazca savaşmamıştı. Dükkan, bütün kuvvetini toplayarak sokaktan dükkana geçişi yeniden sağlamak için barikata karşı yürümüştü. Ama barikatın ardında dükkanın müşterileri ve borçluları, önünde ise alacaklıları vardı. Ve barikatlar devrilişçi ezildiğinde, ve mağazaların bekçileri zafer sarhoşluğu içinde yeniden dükkanlarına koştuğular zaman,

dükkan kapısının, mülkiyetin bir bekçisi tarafından, kendilerine birtakım göz korkutucu kağıtları uzatan resmi bir kredi memuru tarafından kesilmiş olduğunu gördüler: vadesi geçmiş poliçe, vadesi dolmuş senet, vadesi gelmiş bono, batmış dükkan ve batmış dükkancı buldular...

Küçük-burjuvalar, işçileri yenmekle, kendilerini kuzu kuzu alacaklılarının ellerine teslim etmiş olduklarını büyük bir dehşetle anladılar.”*

Her ne kadar birinci alıntı, “sanal aleme” özgü görünse de, Marks’ın “esnaf” konusundaki değerlendirmesi (ikinci alıntı) arasında sadece sözel farklılık vardır. Yine de “sanal alem”in “alıntısı”nda “esnaf”a karşı kullanılan “kaba” ve “aşağılayıcı” sözlere duyulan “rahatsızlık” hemen dışa vuruldu ve böylece “esnaf sorunu”, daha tam ifadeyle, *proletarya devrimi karşısında küçük-burjuvazinin sınıfsal tavrı* konusu bir çırpıda bir yana itildi.

“Esnaf” ya da “çarşı esnafı”, *Komünist Manifesto*’da “alt orta sınıf”ın içinde yer alır ve genel olarak “alt orta sınıf” küçük imalatçı, bakkal, zanaatçı ve köylüler olarak tanımlanır.

“Alt orta sınıf, küçük imalâtçı, dükkâncı, zanaatçı, köylü, bütün bunlar, orta sınıfın parçaları olarak varlıklarını yokolmaktan kurtarmak için, burjuvaziye karşı savaşırlar. Bunlar, şu halde, devrimci değil, tutucudurlar. Hatta gericidirler, çünkü tarihin tekerleğini gerisin geriye döndürmeye çalışırlar. Kazara devrimci olsalar bile, proletaryaya katılmak üzere olduklarından ötürü böyledirler; şu halde, o andaki çıkarlarını değil, gelecekteki çıkarlarını korumakta, proletaryanın bakış açısını edinmek için kendilerininkini terketmektedirler.”

“Eski orta sınıf” olarak sosyolojik olarak kategorileştirilebilecek bu kesimler, açıkça ifade edildiği gibi, yok olmaktan kurtulmak için burjuvaziye karşı savaşırlar ve bu nedenden dolayı da devrimci değil, *tutucudurlar*.

Bilinen marksist-leninist terminolojiyle ifade edersek, “eski orta sınıf”, kapitalist

toplumda *küçük-burjuvazi içinde* yer alır. Her ne kadar sosyologlar “yeni orta sınıf”ı keşfetmişlerse de, küçük-burjuvazi, bir bütün olarak *Komünist Manifesto*’nun ifade ettiği “alt orta sınıflar”dır.

Kapitalizmin gelişmesine paralel olarak “eski orta sınıf”, yani feodal toplumun bir parçasını oluşturan “esnaf ve zanaatkar” kesiminin bir bölümü yoksullaşarak proleterleşirken, diğer bir bölümü burjuvalaşmıştır. Ancak her durumda ayakta kalanları kapitalizme eklemlemiştir. Kapitalizmin tekeli aşamaya geçmesiyle birlikte, kapitalizme eklemlemiş bu “orta sınıf” giderek tasfiye edilmiştir.

Kapitalizmin iç dinamikle gelişmediği, feodalizmin aşağıdan yukarıya tasfiye edilmediği bizim gibi ülkelerde ise, “eski orta sınıf” her dönemde varlığını sürdürmüştür. Pazarın genişlemesine yol açan ekonomi politikaların uygulandığı dönemlerde bu sınıf gelişen kapitalizmin destekçisi olarak ortaya çıkmıştır. Ancak yukardan aşağıya ve dış dinamikle (emperyalizm) de olsa gelişen kapitalizm bu “eski orta sınıfların” eski konumlarını ve güçlerini yitirmelerine yol açmıştır. Bunun sonucu olarak da, eski konumlarını yeniden kazanmak ve eski güçlerine ulaşmak için kapitalizme ve emperyalizme karşı bir tutum içine girmişlerdir. En tipik olarak İran’da “İslam Devrimi”nde görüldüğü gibi, “*çarşı esnafı*”, molla iktidarının temel sınıfsal tabanı olarak ortaya çıkmıştır.

Bugün hemen hemen tüm islam ülkelerinde “çarşı esnafı” (“eski orta sınıf”ın temel bileşeni) emperyalizmin çıkarlarına uygun olarak geliştirilen kapitalizme karşı bir konumda bulunmaktadır. Din, bu kesimin eski konumunu yeniden kazanma ve eski güçlerine ulaşma isteğine denk düşer. Dolayısıyla emperyalizme ve kapitalizme karşı oluşu, devrimci değil, gerici niteliktedir. Bugün AKP iktidarının temel dayanağı da bu gerici kesimlerdir.

“Çarşı esnafı”nın gerici niteliğini anlamak için çok fazla kafa yormaya gerek yoktur. “Çarşı esnafı”, küçük sermayeye sahibi “perakendeci tüccar”dır. Genel olarak küçük üreticiden farklı olarak ticaret sermayesinin bir parçasıdır. Bizim gibi ülkelerde gelişen kapitalizmin baştan emperyalizme bağımlı olması ve tekeli niteliği karşısında bu küçük ticaret sermayesi sahipleri giderek if-

* Marks-Engels, “Fransa’da Sınıf Savaşları 1848-1850”, *Seçme Yapıtlar*, Cilt I, Aralık 1979, s. 280.

lasa uğrar. Bunun en temel nedeni de, teknelci sermayenin iç pazarda kurduğu egemenliktir. İç pazanın denetimini eline geçiren teknelci sermaye karşısında küçük ticaret sermayesi bir süre de olsa ayakta kalabilmesi için, yine teknelci sermayeye ait olan bankalardan kredi almak zorunda kalması ve zaman içinde bu kredileri ödeyememesi üzerine iflasa sürüklenmesi tarihsel bir olgudur.

Bu koşullar altında, bu küçük sermaye kesimini, “çarşı esnafı”nı teknelci sermayeye karşı savunduğunu iddia eden siyasal hareketler bu kesimlerin (ki ticaret nedeniyle feodal tefeci-tüccar kesimiyle ortak çıkarlara sahiptir) desteğini kolayca alabilmektedir. Küçük ticari sermaye sahibi, küçük işini, küçük dükkanını korumak peşindedir. Bu küçük işi, küçük dükkanı onun varlık koşuludur. Bu nedenle de işini ve dükkanını korumak için yapamayacağı şey yoktur. Gelişen kapitalizmin her koşulda kendisini tasfiye edeceğini göremeyecek kadar da dar görüşlüdür. Marks’ın ifade ettiği gibi, “barikatın ardında, dükkanın müşterileri ve borçluları” olsa bile, “barikat”ın kendi işini engellediğini düşünecek kadar da kördür.

Geri-bıraktırılmış ülkelerde (“ekonomist” söylemle “gelişmekte olan ülkeler”de) emperyalizmin feodal tefeci-tüccar sermayesi ile olan ittifakı, aynı zamanda küçük ticaret sermayesiyle dolaylı bir ittifak olarak ortaya çıkar. Emperyalizm, gelişen anti-emperyalist mücadelelere karşı bu kesimleri (köylülük dahil) “kitlesel tabanı” olarak kullanır. Bu nedenle de onları tasfiye etmek yerine, yapay olarak yaşamalarına olanak tanır. Çoğu zaman düşük faizli kamu kredileriyle bu kesimleri besler. Ancak yukardan aşağıya da olsa gelişen kapitalizm koşullarında bu kesimlerin tasfiyesi de kaçınılmazdır. Bu durumda “küçük esnaf”, “çarşı esnafı”, siyasal gücü elinde bulunduran yerli-teknelci sermayeye karşı bir tutum alır. Onlara göre, kamu kredilerinin devamlılığını sağlayabilmenin tek koşulu “siyasal iktidar”a sahip olmaktır. Dolayısıyla kendilerine kamu kredilerini daha çok ve daha kolay vereceğini vad eden siyasal hareketlere yönelir.

Türkiye’de T. Özal’ın “orta direk” olarak adlandırdığı bu “eski orta sınıf”, Erbakan’la temsil edilen “siyasal islam”ın tabanı olarak ortaya çıkmıştır. Özellikle 1980 sonrasında “islami bankacılık” tarafından desteklenme-

ye başlanmasıyla birlikte “siyasal islam”la olan ilişkisi gelişmiş ve pekişmiştir. “Siyasal islam”ın belediyelerde “iktidar” olmasıyla “yerel iktidar” olanaklarından yararlanmaya başlamıştır. Bu da, giderek “merkezi iktidar” olanaklarına sahip olmaya yönelik bir itme yaratmıştır.

Bu “eski orta sınıf”ın sol ve devrimci hareket karşısındaki tutumu tümüyle “mülkiyet” temelindedir. Sol, devrimci hareket, anti-komünist propagandalarla “mülkiyet karşıtı” olarak gösterildiğinden, her durumda kendi küçük sermayesinin “düşmanları” olarak görülmesine yol açmıştır. Doğal olarak, solun, özellikle proleter devrimci hareketin özel mülkiyete karşı tutumu, bu kesimlerin karşı-devrimci saflarda yer almalarına neden olduğu düşünülmür.

Bu “düşünce”den yola çıkan kimi sol hareketler (özellikle de “sosyal-demokrat”lar) olabildiğince “mülkiyet karşıtı” olmadıklarını göstermeye çalışırlar. Bu da, küçük sermayeyi yaşatmaya yönelik garip ve çelişik politikaların piyasaya sürülmesine yol açar.

Açıktır ki, gelişen kapitalizm koşullarında bu küçük ticaret sermayesi, tıpkı küçük üreticiler gibi, büyük ölçüde tasfiye olacaktır. Ancak yukardan aşağıya geliştirilen kapitalizm koşullarında bu tasfiye süreci yapay olarak (üstyapısal) uzatılabilmektedir. Kimi zaman Dünya Bankası kredileriyle, kimi zaman kamu kredileriyle ve ihaleleriyle bu süreç uzatılmaktadır. Bunun temel nedeni, emperyalizmin anti-emperyalist devrimci mücadelelere karşı bir güç olarak bu küçük sermaye kesimlerinin desteğine muhtaç olmasıdır. Bugün Recep Tayyip Erdoğan’ın “iç savaş tehdidi”nin kitlesel dayanağı da bu kesimlerdir.

Özcesi, “esnaf sorunu”, kapitalizmin geliştirdiği, teknelci kapitalizmin egemen olduğu “gelişmiş ülkeler”in değil, kapitalizmin yukardan aşağıya geliştirildiği “gelişmekte olan ülkeler”in sorunu olarak varlığını sürdürmektedir. Ancak her durumda *perakendeci ticaretin* unsurudur. Hizmetler sektörünün bazı unsurları da (çaycılar, lokantacılar vb.) bu perakendeci ticaretle birlikte var olduklarından, kendilerini “çarşı esnafı” olarak görürler.

Küçük-burjuvazi, “çarşı esnafı”nı kapsamakla birlikte, asıl olarak küçük üretimle nitelenir. Bu nedenle *küçük imalatçı kesimler* onun sınıfsal niteliğinin belirleyicisidir. Bu-

gün küçük-burjuva sınıfsal özelliği olarak tanımlanan pek çok şey bu küçük imalatçı kesimlerin özelliğini taşır. “Organize sanayi bölgeleri”nde faaliyet yürüten küçük sermaye ile “çarşı esnafı” (küçük ticaret sermayesi) küçük-burjuvazinin parçaları olmakla birlikte, aralarında belirgin farklılıklar vardır. Birincisi, gelişen kapitalizmden yanadır; ikincisi, gelişen iç pazardan, ticaretten yanadır. Bu yüzden de siyasal olaylar karşısındaki tutumları her zaman birbiriyle örtüşmez ve çakışmaz. Bu ilişki ve çelişki içinde küçük-burjuva aydını da homojen bir bütün oluşturamaz.

Diğer yandan, ithalata dayalı tüketim koşullarında “yeni orta sınıf” ile “eski orta sınıf” arasındaki tüm bağlar yok olmaya yönelmiştir. İthal ürünlerin tüketicisi olan “yeni orta sınıf”, yeni tüketim normlarıyla perakendeci küçük tüccarla (“çarşı esnafı”) ilişkisini önemli ölçüde yitirmiştir. “Çarşı esnafı”nın yerini uluslararası *perakendeci* tekel almıştır. Artık “eski” esnaf, çaycı, tostçu ilişkilerinin yerini “ünlü” uluslararası ticari markalar almıştır. Bu ortamda “eski orta sınıf”ın, yani “çarşı esnafı”nın müşterileri, AKP döneminde kapalı üretim birimlerinin kapitalist pazara açılmasıyla ortaya çıkan tüketici kitlesidir. Bu kitle, kırdan kente göç eden köylü kitlesinden oluşur.

Elbette birbiri ardına yapılan AVM’ler karşısında “çarşı esnafı” sürekli alıcı/müşteri kaybetmekte ve zayıflamaktadır. Ancak bu süreç henüz tüm Anadolu illerine ve kasabalarına yayılmamıştır. Dolayısıyla da “ithalata dayalı tüketim”in sınırlı kaldığı yerlerde “çarşı esnafı” eski konumunu sürdürebilmektedir. Bu da çelişik durumlar ortaya çıkarmaktadır. Örneğin Edirne ili CHP’nin “kalesi” konumundayken, Edirne’nin il merkezinde “çarşı esnafı” büyük ölçekte MHP ve AKP saflarında yer almaktadır.

“Eski orta sınıf”a ilişkin diğer bir gelişme de, bir bölümünün süper/hiper marketlerin “tedarikçisi” olarak faaliyet alanını değiştirebilmesidir. Bu “tedarikçi” ilişkisi, onların köylülük üzerindeki eski egemenliğini yeni biçim altında sürdürebilmesinin koşullarını yaratmıştır.

Her durumda “çarşı esnafı”, Anadolu kasabalarında “eşraf” olma özelliğini sürdürmektedir. Bu yönüyle de kasabanın “kanat önderleri” konumlarını korumaktadırlar.

Tüm bunların yanında “Gezi Parkı Dire-

nişi” sırasında İstanbul-Beyoğlu’nda ortaya çıkan “eli palalı” bir esnaf türü daha vardır. Bu “esnaf” türü, marjinal “eğlence sektörü”nün bir parçasıdır, dolayısıyla da “lumpen” kesimlerin temsilcisidirler. Bunları “esnaf” olarak görmek ve buradan yola çıkarak bir “esnaf politikası” geliştirmek tümüyle anlamsızdır.

“Çarşı esnafı” ya da “esnaf sorunu”, birbiriyle çelişik ve karmaşık bir ilişkiler yumağı oluşturmaktadır. Bu çelişik ve karmaşık ilişkilerin kaynağı, kapitalizmin kendi iç dinamiğiyle gelişmemiş olmasıdır. Kapitalizm kendi iç dinamiğiyle değil de emperyalizmin “konjonktürel” çıkarlarına göre geliştirildiğinden, varolan kapitalizm çarpıktır. Bu çarpık kapitalizm koşullarında feodal toplumdan gelen, üstyapısal müdahalelerle “pazara” eklenendirilen feodal sınıflar tasfiye edilmemektedir. Bunun sonucu olarak da kapitalizme özgü sınıf ilişkilerinin yerine, feodal kesimlerin de etkin ve belirleyici olabildiği özgün bir sınıf ilişkisi ortaya çıkmıştır.

Türkiye somutunda feodal sömürücü sınıflar, yani toprakağaları ve tefeci-bezirgan kesimleri, yukarıda ifade ettiğimiz genel çizginin içinde yer yer geniş çaplı tasfiye hareketine maruz kalmışlardır. İlk büyük tasfiye hareketi, 1930’larda “devletçilik” uygulamalarıyla yürütülmüştür. Ancak II. Yeniden Paylaşım Savaşı’yla birlikte emperyalizmle olan ilişkilerin gelişmesi ve emperyalizmin etkin ve belirleyici bir yere sahip olmasıyla bu tasfiye hareketi sonuçlanmamıştır. DP’nin 1950 seçimlerinde kazandığı “zafer”in temelinde bu tasfiye hareketine karşı toprakağaları ve tefeci-bezirgan kesimlerinin tepkisi yatmıştır. (Tefeci-tüccar sermayesinin günümüzdeki temsilcisi olan AKP’nin “Mustafa Kemal düşmanlığı ve kini” bu tasfiye hareketinin tarihsel sonucudur.)

İkinci büyük tasfiye hareketi, 1971 yılında 12 Mart döneminde gerçekleşmiştir. Başını Koç ailesinin çektiği olgarşi, I. Erim Hükümeti aracılığıyla küçük-burjuvaziye yedekleyerek toprakağaları ve tefeci-bezirgan kesimini tasfiye etmeyi amaçlamıştır. Ancak silahlı devrimci mücadele karşısında bu feodal kesimlerle yeniden ittifaka girmek zorunda kalmıştır. Bu da, AKP’nin Koç grubuna karşı düşmanlığının ve kininin tarihsel kökenini oluşturmaktadır.

12 Eylül, her ne kadar oligarşinin askeri

darbesi olmuşsa da, ülke çapına yayılmış devrimci mücadele karşısında tüm sömürücü sınıfların birlik ve beraberliğini sağlamayı hedeflemiştir. Burada Anadolu'da etkin bir güç konumunda bulunan tefeci-tüccar kesimi öne geçmiştir. 12 Eylül döneminde bu kesimin tasfiyesinden daha çok, T. Özal aracılığıyla "sisteme entegre etme", yani çarpık kapitalizme eklemlendirme yönü ağır basmıştır. Bugün AKP'nin T. Özal'a duyduğu "sevgi ve muhabbet" in temelinde bu durum yatmaktadır.

Bu süreçlerde "çarşı esnafı", her zaman tefeci-tüccar kesiminin bir parçası olarak varlığını sürdürmüştür. 1950 öncesinde hem perakendeci hem de toptancı olan tefeci-tüccarlar, giderek toptancı tüccarlara dönüşmüştür. Bu dönüşümle birlikte geleneksel "çarşı esnafı" *perakendeci* olarak pazarın asli unsuru haline gelmiştir. Kayseri, Konya, Kütahya, Afyon, Erzurum gibi illerde "çarşı esnafı" perakendeci ticaretin neredeyse tek ve rakipsiz sahibi haline gelmiştir. Manüfaktür düzeyinde üretim yapan küçük imalat sanayisinin perakendeci satıcısı olan "çarşı esnafı"nın "müşteri portföyü" hemen hemen tümüyle köylüler olmuştur. Köylülerin pazar ilişkisi, hemen her durumda bu "çarşı esnafı" üzerinden sürdürülmüştür.

Ancak "çarşı esnafı", yerli-tekelci sanayi sermayesinin (simgesel olarak Koç grubu) kendi dağıtım şebekesini kurmasıyla birlikte bu "tek ve rakipsiz" konumlarını hızla yitirmeye başlamıştır. Kırsal alanlardan büyük kentlere yönelik göçle kent nüfusunun artması da buna eklendiğinde Anadolu'daki "çarşı esnafı" eski konumunu ve gücünü yitirmeye başlamıştır. Bu da "çarşı esnafı" içinde bir dönüşüme yol açmıştır.

"Çarşı esnafı"nın küçük bir bölümü yerli-tekelci sanayi sermayesine eklemlenerek, bu sermayenin Anadolu dağıtım ayağını oluşturmuştur. Önemli bir bölümü gıda malları satan "bakkal esnafı" haline gelirken, daha az bir bölümü eski feodal köy-kasaba ilişkisinde varlıklarını sürdürmeye devam etmiştir. Ancak en temel dönüşüm Anadolu'nun en ücra kasabasına kadar yayılan hizmetler sektöründeki gelişmeyle gerçekleşmiştir. "Çarşı esnafı"nın büyük çoğunluğu ticaret alanından hizmetler sektörüne geçmişlerdir. Turizm bu geçişte etkin bir unsur olarak kullanılmıştır.

Bu süreçte "bakkal esnafı" giderek mar-

ketleşmiş ve klasik esnaf tipinin yerini "marketçiler" almıştır. Bazı marketler, Yimpaş olayında olduğu gibi, "süpermarket"lere dönüşerek irileşirken, bazıları "toptancı/tedarikçi" haline gelmiş ve kalanlar "mahalle bakkalı" düzeyini aşamamıştır. Bu irileşmede ve tekelleşmede "islami bankacılık" önemli bir işleve sahip olmuştur. Market düzeyine çakılıp kalmış olan "mahalle bakkalı", iktidara gelen "islami sermaye"ye yakın durarak büyüyebileceğinin ve "süpermarket"e dönüşebileceğinin hayalini kurmaya başlamıştır. Bu da, bu kesimleri AKP'nin "en sadık" destekçisi haline getirmiştir.

"Gezi Parkı Direnişi" ile yeniden gündeme gelen "çarşı esnafı", artık eski dönemlerdeki "esnaf" değildir. Beyoğlu ve çevresinde "muhkim" "esnaf", tümüyle *hizmetler sektörünün* bir parçasıdır. Dolayısıyla hizmetler sektörünün "müşteri profili", bu "esnaf"ın müşterileri durumundadır. "Cafe" müşterileri ile "kahvehane" müşterileri de kesinkes birbirinden ayrılmıştır.

Hizmetler sektörünün parçası olarak ekonomik içeriği değişen kesimler, alışkanlıkla ya da geleneksel olarak hala "esnaf" olarak tanımlanmaktadır. Beyoğlu'nun arka sokaklarında hizmet veren "esnaf" "Gezi Parkı Direnişi"nin karşısında yer alırken, "cafe" sahipleri açıktan direnişçileri desteklemiştir. Burada önemli olan "esnaf" olarak tanımlanan kesimlerin, artık perakende ticaretle hiçbir ilişkisinin kalmamasıdır. Artık onlar, değişik müşteri tiplerine hizmet veren birer hizmetler sektörü birimi haline gelmişlerdir. Klasik perakendeci ticaret erbabı ile hizmetler sektörünün bir parçası olan "esnaf" bir ve aynı değildir. Bu ayrımı gözetmeyen her türlü tahlil ve siyasal yaklaşım, kaçınılmaz olarak yanlış yönlere savrulmaktan kurtulamaz. Beyder'in çok açık biçimde de ifade ettiği gibi, artık Beyoğlu "esnafı", ticaret sektörünün değil, hizmetler sektörünün bir parçası olan eğlence sektörünün bir parçasıdır. Hizmetler sektörünün parçası olan "esnaf" arasındaki farklı siyasal tutumun temel nedeni de, müşteri profilindeki farklılıktır.

Büyük kentlerde görülen bu farklılaşma ve başkalaşım, giderek tüm Anadolu illerine yayılmaktadır. Ancak henüz bu süreç tamamlanmamıştır. Dolayısıyla Anadolu'da "esnaf", bir süre daha "çarşı esnafı" özelliğini sürdürmeye devam edecektir.

“Savaşın Kazananı, Barışın Kaybedeni Olmaz” mış!?

Bir tekerlemedir gidiyor: *Savaşın kazananı, barışın kaybedeni olmaz!?* Bu tekerleme öylesine “sevilmiş”tir ki, bu tekerlemeyi yinelemeyen, yazısında yer vermeyen köşe yazarı, yazar, çizer ve “derin teorisyen” neredeyse hiç kalmamıştır. Böylece “ezber bozan”lar için yeni bir “ezber” ortaya çıkmıştır.

Bu tekerlemenin tümüyle uydurma ve yalan olduğunu göstermek için fazla bir şey yapmaya gerek yoktur. Tarihten, savaş tarihinden verilebilecek birkaç örnek bile bu tekerlemenin yalan ve uydurma olduğunu göstermek için yeterlidir.

Ama klasik okul eğitiminin bile sığılaştığı, tarih bilgisinin neredeyse “arka oda” muhabbetlerine indirildiği, kurgusal bilginin baş tacı edildiği bir dönemde böylesine örneklemeye yöntemiyle bir şeyin niteliğini teşhir etmek tek başına yeterli değildir. Söylenen her söz, önceden kurgulanmış bilgilerle (dezenformasyon) bezenmekte ve bir manipülasyon aracı olarak kullanılmaktadır. Burada sözünü ettiğimiz tekerleme de, böyle bir kurgusal bilgiye dayandırılmış, demagogik bir slogan durumundadır.

Bu demagogik sloganın amacı, basit ve yalındır: “Devlet”in “İmralı” ile yaptığı görüşme-müzakere-mutabakat ilişkisini ve PKK’nin “sınır ötesine çekilmesini” meşrulaştırmak.

Burada “hedef kitle”, hiç tartışmasız, “Türkler”dir. Bu tekerlemeyle, on yıllarca “çocuk katili”, “terörist başı” olarak sunulan A. Öcalan’ın “muhatap alınmasının ve bu “muhatap”lık çerçevesinde (bugün için belli olmasa da) belli ödünlerin verilmesinin

“Türkler” arasında ortaya çıkartacağı olası tepkileri pasifize etmektir.

Bu pasifikasyonda belirleyici unsur her ne kadar “medya” görünse de, ana “aktör” küçük-burjuva aydınlardır. Dolayısıyla küçük-burjuva eğitim görmüş kesimlerin “İmralı süreci”ne gösterecekleri tepki, “kamuyunun” koşullandırılması ve yönlendirilmesi açısından önemli bir yere sahiptir. Gerek eğitim sistemiyle, gerekse “medya” aracılığıyla ve “tüketim ekonomisi”yle tarih bilgisi ve bilinci silikleştirilmiş ve belirsizleştirilmiş küçük-burjuva eğitim görmüş kesimlerinin “kazanılması”, daha tam deyişle, “İmralı süreci”ne yedeklenmesiyle küçük-burjuva kamuoyunun tepkisinin pasifize edilmesi hedeflenmiştir.

Köylülükte birlikte ülke nüfusunun çoğunluğunu oluşturan küçük-burjuvazinin “tarafsızlaştırılması” (elbette ideal olanı “kazanılması”dır), çelişkili ve bir dizi tutarsızlığı, gizliliği içeren bir “süreç”in “amaca” ulaşması açısından önemlidir. Böyle bir durum, sadece “olumsuz söylemlerle” yaratılamaz. Dolayısıyla “olumlu söyleme” de gereksinme vardır. İşte “savaşın kazananı, barışın kaybedeni olmaz” tekerlemesi böylesine bir “olumlu söylem”in ifadesi olmaktadır.

Yukarda da ifade ettiğimiz gibi, bu “tekerleme”, küçük-burjuva eğitim görmüş kesimleri, özellikle kendisini “çağdaş ve demokrat” gören, “her türlü şiddete karşı” olmayı bir “erdem” sanan “sol-liberal” kesimleri (“medyatik” anlamda *Taraf* ve *Radikal* müdavimlerini) “yedeklemek” amacıyla ortaya atılmış “olumlu söylem”den başka bir

şey değildir

Gerçekte olan, bir “propaganda savaşı”dır; dezenformasyona dayanan manipülasyon faaliyetleridir. Burada ilk olgu da, gerçeklerin ortadan kaybolmasıdır.

İlk kaybolan, kaybedilen, sürgüne gönderilen olgu “savaş”tır.

“Tekerleme”nin mantığı içinde denilebilir ki, savaş, kazananı olmayan bir dizi öldürme, katliam ve cinayetten ibarettir! “Kazananı olmadığı” için de, bu cinayetler, katliamlar ve öldürme eylemlerinin de hiçbir “amacı” yoktur!

“Savaş” bir kez böyle tanımlanınca, kaçınılmaz olarak “her türlü savaşa”, “her türlü şiddete” karşı olmak bir “erdem” gibi sunulur ve “algı”lanır. Bu da insanlık tarihi kadar eski bir gerçeğin (olgunun) yok kabul edilmesi demektir.

Oysa savaş, Clausewitz’in ünlü sözüyle, “politikanın başka araçlarla (şiddet araçlarıyla) devamıdır”. Bu nedenle “savaş”, politik amaçlara ulaşmanın bir aracıdır. Bu nedenle savaşın sonucunu ve sonunu belirleyen, savaşa yol açan politik amaçlara ne ölçüde ulaşıp ulaşılmadığıdır. Diğer bir ifadeyle, savaşın sonucunu belirleyen, başlangıçtaki politik amaçlara ulaşılmasıdır. Çok yalın ve açıktır ki, kendi politik amacına ulaşan taraf savaşın “galibi”, yani kazananı olur.

İstenildiği kadar “savaşın kazananı olmaz” tekerlemesi yinelenip dursun, tarihsel gerçeklerin tek gösterdiği şey, savaşların bir “kazananı” olduğudur. Elbette bu, her savaşın her zaman bir kazananı olur anlamına gelmez. İnsanlık tarihindeki pek çok savaşta, savaşan tarafların birbirini yenemedikleri, yani bir tarafın savaşı kazanmadığı durumlar da söz konusudur. Böylesi “pat durumları”nda savaşın kazananı belirsizdir. Dolayısıyla böylesi “pat durumlarında”, yani “denge” koşullarında savaşı sürdürmek her iki taraf açısından “zafer kazanılmayacak bir savaşı sürdürmek”den başka anlama gelmez. Bu da bir dizi kayba yol açar.

Öte yandan iki ülke ya da devlet arasındaki savaşta ortaya çıkan “pat durumu”nda, savaşın kazananın olmadığı durumda savaşı sürdürmek, her ülke için yeni insan-gücü ve kaynak tüketimine yol açacağı için zayıflamaya, güçsüzleşmeye neden olur. Bu da “üçüncü” tarafların bu durumdan yararlanabilmeleri için uygun bir “durum” yara-

tır. “Üçüncü taraflar”ın varlığı ve savaşla zayıflamış “savaşan ülkeler” üzerindeki politik amaçları, “kazananı olmayan savaş”ın sona erdirilmesi için önemli bir etken olarak ortaya çıkar. Ama bütün bunlar, belli “denge” durumlarına ilişkindir ve savaşın genel niteliğini belirlemez.

Savaş faaliyetinin hangi koşullarda durdurulacağına ilişkin Clausewitz’in yaptığı saptamalar “savaş” ve “barış”ın ne anlama geldiğini anlamak açısından önemini halen korumaktadır.

Savaşın politikanın devamı olarak tanımlayan Clausewitz şöyle söyler: **“Savaş, hasmı irademizi yerine getirmeye zorlayan bir şiddet hareketidir”**.

Clausewitz’in bu yalın ifadesi, açık biçimde savaşın ne olduğu kadar, savaşın “kazananı”nı da ortaya koyar: Kendi iradesini kabul ettiren taraf, savaşın kazananıdır.

Bu nedenle, savaş eylemi, taraflardan birisinin kendi iradesini, arzu ve istemini diğer tarafa kabul ettirdiği zaman sona erer. Bu da gerçek savaş ile mutlak savaş arasındaki ayrımı ortaya çıkarır.

Teorik olarak “mutlak savaş”, düşmanın tümüyle yok edilmesini amaçlar. Bu amaç, kaçınılmaz olarak savaştaki şiddetin sınırını ortadan kaldırır.

Gerçek savaşta amaç, düşmanı etkisizleştirmek, savaşı sürdürmez hale getirmek ve bu yolla “kendi irademize boyun eğmesini” sağlamaktır. Bu, aynı zamanda savaşın sürdürülmesi halinde çok daha ağır bedeller ödenileceğinin görülmesi demektir. Bu durum ortaya çıktığında, taraflardan biri “barış” istemek durumunda kalır.

Burada ortaya çıkan “barış” istemi, taraflardan birisinin içine düştüğü zor durumda teslim olmadan savaşı (bir süreliğine de olsa) durdurma istemidir. Ancak aynı durum diğer taraf için geçerli değildir. Bir tarafı “barış” istemeye zorlayan olumsuz koşullar, diğer taraf için savaşı “kazanmayı” sağlayacak olan olumlu koşullardır. Bu da, elverişli ve avantajlı konumda bulunan tarafın, savaşın “kayıtsız-şartsız teslim olana kadar sürdürülmesi”nin koşullarını yaratır. Böylece zor durumda olan tarafın “barış” çağrısı, elverişli konumda olan tarafın belirleyeceği koşullarla belirlenir.

“Barış”, her durumda ve her koşulda, savaş eyleminin sona erdirilmesidir. Eğer sa-

vaş, politikanın şiddet araçlarıyla sürdürülmesiyle, savaşın sona erdirilmesi, bir tarafın politik amacına ulaşmasıyla olanaklıdır. Ama yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, böyle bir durumun ortaya çıkabilmesi için, diğer tarafın bu durumu kabul etmesi şarttır. Taraflardan birisinin “durumu” kabul etmediği koşullarda “barış”, yani savaşın sona ermesi söz konusu olamaz.

Yine de savaşta bazı durumlar ortaya çıkabilir. Bu durumlar savaşın bir süre durdurulmasına, “ateş-kes” ilan edilmesine, “barış görüşmeleri”nin başlamasına, hatta “barış anlaşması” yapılmasına yol açar. Bu sadece denge durumunda ortaya çıkar. Genellikle “yıpratma savaşı” niteliğine sahip “mevzi savaş”ın yürütüldüğü koşullarda böyle bir denge durumu ortaya çıkar. Ancak tüm savaş tarihinin ortaya koyduğu gibi, böyle bir “durum” sadece bir taraf için olumlu sonuç verir. Daha zayıf olan ve savaşın sürdürülmesiyle daha zor duruma düşecek olan tarafın “barış” istemi, sadece *daha elverişli bir fırsat kollamaya çalışmasından* başka bir anlama gelmez.

“Barış” kavramı, savaş durumunun sona ermesi ise, bu durumda taraflardan birisinin başlangıçtaki politik amacına ulaşmış olması yeterlidir. Yani bir tarafın diğer tarafın iradesine boyun eğdiği durumda “barış” ortaya çıkar. Burada yapılan “barış”, bir tarafın yenilgiyi kabul etmesinden başka bir şey değildir. Bu da, “barış”ın, ancak ve ancak bir tarafın savaşı “kazanması”yla gerçekleşebileceğinin tanıtıdır.

Bu gerçeklik karşısında, “savaşın kazananı olmaz” tekerlemesi, sadece boş bir söylem olmaktan öteye geçmediği gibi, aynı zamanda gerçekliğin yitirilmesinden, “akıl tutulması”ndan başka bir değere sahip değildir. “Savaşın kazananı olmaz” tekerlemesi ile “kazananı olmayan bir savaş” durumu arasında ortak bir nokta yoktur.

“Savaşın kazananı olmaz” tekerlemesi, bir genellemedir, dolayısıyla da tüm savaşlar için geçerli kılınan “pür pasifist” bir demagojiden ibarettir. Sadece yakın tarihe baktığımızda bu demagojinin ne kadar boş ve anlamsız olduğu kolayca görülür.

Vietnam Ulusal Kurtuluş Savaşı, sözcüğün her anlamında bir savaş, askeri savaş olmuştur. Herkesin “Google’ye bakmaksızın” bilebileceği gibi, Vietnam halkı Amerikan emperyalizmine karşı yürüttüğü halk sa-

vaşını, herhangi bir “barış anlaşması” yapılmaksızın 1 Mayıs 1975 tarihinde **kazanmıştır**. Castro’nun önderliğinde Küba halkı Batista diktatörlüğüne karşı yürüttüğü savaşı 1 Ocak 1959 tarihinde **kazanmıştır**. Nikaragua halkı, FSLN’nin önderliğinde Somoza’ya karşı yürüttüğü savaşı 19 Temmuz 1979’da **kazanmıştır**. Dahası II. Yeniden Paylaşım Savaşı’nın ünlü ve şanlı Stalingrad savaşını Kızıl Ordu mutlak bir zaferle **kazanmıştır**.

Bu gerçekler ortada dururken “savaşın kazananı olmaz” tekerlemesini yineleyip durmak, bu gerçekleri yok kabul etmekle özdeştir ve insanları gerçek olmayan bir şeylere inandırmaya çalışmaktır.

Yapılmak istenen sadece “İmralı süreci”ni meşrulaştırmak ve buna karşı ortaya çıkan tepkileri pasifize etmekle sınırlı değildir. “Savaşın kazananı olmaz” tekerlemesi, halk savaşlarını, sınıf savaşlarını anlamsızlaştırmayı amaçlayan ideolojik bir saptırma çabasının ürünüdür.

Devlet gücünü elinde bulunduran, silah tekeline sahip olan egemen sınıfların ve emperyalist güçlerin kendilerine yönelik direnişi ve savaşı önlemek amacıyla yürüttükleri bu ideolojik saptırma çabasının en son durağı “her türlü şiddete karşı olmak”tır. Şiddet araçlarının tekeline sahip olanların konumlarını pekiştiren böylesi bir söylem, ezilen ve sömürülen kitleleri pasifize etmekten başka bir amaca sahip değildir.

Böyle bir amaca yönelik böylesi bir ideolojik saptırma “sol” görünüm altında ve “sol” söylemle ortaya atmak ve benimsemek, sadece halk kitlelerine ihanet olmayıp, aynı zamanda egemen sınıfların ve emperyalistlerin çıkarları doğrultusunda hareket etmekten başka bir şey değildir.

Tarihte haklı ve haksız savaşlar vardır. Her haklı savaş, er ya da geç zafere ulaşacak olsa da, somut tarihsel süreçlerde yenilgiyle de sonuçlanabilmiştir. Haklı bir savaş yürütüldüğü halde, yanlış politikalar ve askeri savaş anlayışları nedeniyle savaşın kaybedildiği durumlar da olmuştur. Emperyalist işgale karşı kaybedilmiş, kazanılamamış direniş savaşları da olmuştur. Ama her durumda savaşın kaybedeni olduğu kadar kazananı da olmuştur. “Savaşın kazananı olmaz” tekerlemesi (demagojisi), savaşan ve direnen halk güçlerine olabilecek en elverişsiz koşullarda “asgari taleplerle” yetinmeleri gerektiğini öğütler. Böylece kazanma

iradesini zarara uğratar, bilinçlerini tahrip eder. Sınıf savaşlarını, halk savaşlarını “kazanılmayan savaş” a indirgeyerek küçük-burjuva pasifizminin hizmetine koşar. Bu da devrimlerin yerine reformların geçirilmesi ve reformlarla halk kitlelerinin avutulması demektir. “Sol”culuk adına, “devrimcilik” adına, reformizmin kutsanmasıdır.

“Kazanılmayan savaş” ve “kaybedeni olmayan barış”, sadece geçicilik alanını oluşturur ve her durumda yeni savaşların ön koşuludur. Bugün “medya”da açıkça görüldüğü gibi, “İmralı süreci”nin ya da PKK’nin otuz yıllık savaşının bir “kazanılmayı” vardır. PKK’nin sınır dışına “çekilmesi”ne ilişkin haberlerde görüldüğü gibi, “*dönüşünüz de gidişiniz kadar muhteşem olsun*” sözleri “kazanılmayı” a yapılan bir göndermedir.

Bu gerçekler her gün yazılıp çizilirken “savaşta kazanan, barışta kaybeden olmaz” tekerlemesini yineleyip durmanın tek anlamı, “kazanılmayı” belli olan bir savaşta diğer tarafın “kaybetmediği” “algı”sını yaratmaktır. “Akil adamlar”la yapılmaya çalışılan “ikna turları”nın gerçekliği de burada yatmaktadır.

Gerçek gerçeklikte, PKK ile “T.C.” arasındaki “savaş”ın “kazanılmayanın olmadığından” söz edilemeyeceği gibi, “kaybedeni olmayan bir barış”tan da söz edilemez. Dünyanın her yerinde ve her zaman olduğu gibi, “T.C.”, PKK’nin yürüttüğü gerilla savaşı karşısında çaresiz kalmıştır. Öte yandan PKK, gerilla savaşı düzenli ordu savaşına dönüştüremediğinden “zafer” kazanamamıştır. Bu, kendi özgünlüklerini içinde barındıran özgül bir “denge” durumudur.

Gerilla savaşı, savaşı yürüten tarafın savaşı durdurmadığı ve terk etmediği sürece süren ve uzayan bir savaştır. Bu nedenle düzenli orduların gerilla savaşı karşısında “zafer” kazanmaları ya da böyle bir “asimetrik savaş” kazanmaları olanaksızdır. Ama gerilla savaşı düzenli ordu savaşına dönüşmedikçe, gerilla güçleri düzenli ordu haline gelmedikçe, gerilla savaşıyla zafere ulaşmak da olanaksızdır. Böylece bir taraf kazanamayacağı bir savaşı sürdürürken, diğer taraf kazanabileceği koşullara sahip olmadığı bir savaşı sürdürmektedir. Böylece “kazanılmayı ve kaybedeni” belli olmayan bir savaş süreci süregitmektedir. Ama bu, “savaşın kazanılmayı olmaz” gibi bir genel durumdan daha

çok, gerilla savaşını geliştiremeyen PKK’nin durumunu ortaya koyan özgül bir durumdur.

Bu özgül durumdan yola çıkarak, tüm savaşların “kazanılmayı olmaz” demek, tarihin ve gerçeğin çarpıtılmasından başka bir şey değildir.

Herkesin bilmesi gereken gerçek, PKK “önderliği”nin gerilla savaşını düzenli ordular savaşına dönüştürerek “zafer” kazanma, askeri savaşı kazanma **iradesine** sahip olmadığıdır. Bu iradesizlik, hangi gerekçeyle açıklanmaya çalışılırsa çalışılsın, her durumda gerilla güçlerinin belli ve sınırlı amaçlarla bir “koz” olarak kullanılmasını getirmiştir. PKK “önderliği”nin sıkça ifade ettiği gibi, “eğer masaya oturmazsanız, bizimle uzlaşmazsanız savaşı turmandırınız” söyleminde ifadesini bulan “gözdağı ve tehdit” unsuru belirleyici bir konuma sahiptir. Bu açıdan PKK hareketini ve yürüttüğü gerilla savaşını halk savaşı stratejisi ve stratejik bakış açısıyla değerlendirmek ve yorumlamak boş ve anlamsızdır. PKK’nin gerilla savaşını yürütüyor olması da nitelik belirleyici değildir.

Mahir Çayan yoldaşın çok özlü biçimde belirttiği gibi, “*gerilla savaşı kavramı, kavram olarak tek başına nitelik belirleyici değildir. Merkezi otoriteye karşı mahalli mütegalibe de, düzenli birlikleri yenilmiş bir ordu da düşmanına karşı gerilla savaşı yürütebilir.*”

Evet, PKK de gerilla savaşı yürütmektedir. Ancak PKK’nin yürüttüğü gerilla savaşı, her ne kadar Çin ve Vietnam devrimci mücadelelerinde zafere ulaşmış halk savaşı stratejisinden yola çıkmış ya da “esinlenmiş” olursa olsun, bu stratejik çizgiyle benzerliği sadece **sözeldir**, söylemseldir. Bu da, PKK’yi kazanamayacağı bir savaşı sürdürmeye zorlayan çıkmazdır.

Türkiye, belli ve kesin sınırlara sahip merkezi bir ulusal devlettir. Feodal devletçiklerin var olduğu, iktidarın yerel otoriteler tarafından paylaşıldığı feodal bir devlet değildir. Bu nedenle ülkenin belli bir bölgesinde kurtarılmış ya da özerk bölgeler yaratılması ve buralarda yerel iktidarlar oluşturulması olanaksızdır. KCK olayında görüldüğü gibi, oluşturulmaya çalışılan yerel iktidarlar, silahla korunamadığı için kolayca bertaraf edilebilmektedir. PKK’nin elindeki tek olanak, Türkiye sınırları dışındaki ülkelerde var-

lığını sürdürdüğü “geri cephe”ler ve askeri üslerdir. Bu “arka cephe” ve askeri üsler sayesinde gerilla savaşını sürdürebilmektedir. Ancak Türkiye sınırları içinde “kurtarılmış bölgeler” yaratmaktan ne kadar söz ederse etsin, gerçek anlamda bu tür bölgeler yaratamamıştır ve yaratamaz.

Merkezi bir ulusal devlet sınırları içinde “kurtarılmış bölgeler”in yaratılması ve giderek bu bölgeleri genişleterek iktidarın ele geçirilmesi ancak ülke çapında yürütülen bir savaşla olanaklıdır. Politikleşmiş Askeri Savaş Stratejisi, böyle bir savaşın stratejisidir. Bu stratejinin dışındaki her “yol”, zafer kazanmayı değil, belli tavizlerle, uzlaşmalarla ve anlaşmalarla “sorunu” belli ölçüde halletmeye yönelik olmak zorundadır. Bu da gerilla savaşının iktidarı ele geçirmenin bir aracı olarak değil, bir “pazarlık unsuru” olarak kullanılması sonucunu doğurmuştur.

Bu gerçeğin PKK “önderliği” tarafından bilinmediği ya da görülmediği söylenemez. Zaman zaman PKK “önderliği”nin “Türkiye devrimi”nden söz etmesi, zaman zaman “Türk solu”nda yapay örgütler oluşturmaya çalışması bu gerçeğin kabul edildiğinin ifadesidir. Ama daha başlangıçtan itibaren “ayrı örgütlenme”ye gitmiş olan PKK’nin böylesi bir gerçeklik karşısında yapabileceği fazlaca bir şey yoktur ve olmamıştır da.

PKK’nin çıkmazı, Türkiye bütünselliğinde bir savaş yerine, yörel ve yerel bir savaş anlayışıyla hareket etmesidir. “Türk” ya da Türkiye soluyla oluşturmaya çalıştığı “ittifak”lar, “blok”lar, bu çıkmazı aşmaya yönelik çabalar olarak görülse de, sınırlı ve özel amaçlarla hareket edildiğinden fazla bir işleve sahip olamamıştır.

Şüphesiz burada Türkiye sol-devrimci hareketinin 12 Eylül askeri darbesiyle aldığı ağır darbenin etkisinden kurtulamaması ve giderek silahlı devrimci mücadelenin dışına savrulması etkin ve belirleyici unsur olmuştur. Türkiye çapında, merkezi ve bütünsel bir devrim stratejisini temel alan bir devrimci hareket gelişmemiştir. Bu da PKK’nin “ayrı örgütlenme”sinin “zafer kazanmasını” kesinkes engellemiştir.

PKK’nin anlayışı pragmatiktir. Türkiye çapında, en azından Kürdistan’da olmasa da, “Türkistan”da “T.C.”ye karşı yürütülen silahlı bir devrimci hareketin “T.C.” güçlerini bölmesi ve Kürdistan’daki silahlı hareketin üzerindeki askeri baskıyı azaltacağı açıktır.

Böyle bir durumda, Türkiye çapında örgütlü silahlı bir devrimci hareket karşısında “iki cephede savaş”mak zorunda kalacak olan “T.C.”nin Kürt hareketiyle “uzlaşma” yolları arayacağı kolayca düşünülebilir.

İşte PKK pragmatizminin temelinde yatan da bu olasılıktır. Türkiye çapında savaşan silahlı devrimci örgüt karşısında tüm iktidarı yitirme tehdidi altında olan bir “T.C.”nin Kürt hareketiyle “uzlaşma” girişiminde bulunabilme olasılığı “çözüm”ün anahtarı olmaktadır.

Bu pragmatizm, zaman içinde Türkiye solu ile PKK arasında kalıcı bir işbirliğinin ya da “ittifak”ın kurulmasını önlediği gibi, Türkiye sol hareketiyle kendisinin arasına kesin çizgiler koymasının ve özenle ayrı tutmasının da temelini oluşturmuştur. “Kemalizm”, “şovenizm” suçlamaları da bu ayrı tutmanın ideolojik söylemi olmuştur.

Kimi zaman bu pragmatizm, ABD ya da “T.C.” ile uzlaşma arayışlarını, “ne yapalım, Türk solunun gücü yok” türünden gerekçelerle haklı ve meşru göstermeye yönelmiştir.

Sonuçta, PKK hareketinde egemen olan pragmatizm, Türkiye solu ile ilkeli ve tutarlı bir ilişki geliştirmesini engellemiş ve “güvensizlik” havasının oluşmasına yol açmıştır.

Açıktır ki, PKK hareketi, başlangıçtan itibaren “ayrı” örgütlenerek Türkiye devrimi ile “Kürdistan devrimi”ni birbirinden ayırmış ve iki devrimi “dış ilişkiler ve ittifaklar” düzeyine indirgemıştır. Türkiye devrimci hareketinin güçsüzlüğü karşısında da (en azından bunu gerekçe yaparak) kendisine yeni ittifaklar aramıştır.

PKK’nin amacı, hiç tartışmasız “savaşı kazanmak”tır. Savaşı “kazandığı” sürece, bunun nasıl sağlandığıyla ilgilenilmemektedir. Tutarlı ve ilkeli bir devrimci anlayışa ve yaklaşıma sahip değildir. “Marksist” Türkiye solundan umut kesildikçe anti-marksist bir yönelime girilebilmiştir.

Ortaya çıkan genel durum böyle olmakla birlikte, PKK pragmatizmi, her durumda “T.C.”nin “iki cephede” savaşmak zorunda kalmasıyla “savaşı kazanma”yı hedeflemiştir. Suriye’deki Baas iktidarıyla ya da Yunanistan’la kurulan ilişkiler, bir yere kadar “düşmanımın düşmanı dostumdur” pragmatizminin ürünü olsa da, hemen her durumda “T.C.”nin “iki cephede savaşmak zo-

runda” kalmasıyla ortaya çıkacak “uzlaşma” arayışına bel bağlamıştır. Bu “ikinci cephe”nin Türkiye devrimci mücadelesi olmasının fazlaca önemi yoktur. Geçmişte Yunanistan’la kurulan ilişki, olası bir “Türk-Yunan çatışması” ya da “gerilimi”nin yaratacağı bir “uzlaşma” arayışına dayandırılabilirdiği gibi, bugün Suriye olayının yarattığı “ikinci cephe” ya da “savaş” olasılığının getireceği “uzlaşma” arayışına da dayandırılabilir.

Ahmet Türk’ün, “Türk solu bize kızmasın, bu fırsatı kaçıramazdık” deyişinde ifadesini bulan bu pragmatizm, çok kolaylıkla “islami” bir söyleme yönelebilmeyi de getirebilmiştir. Deng Zio Ping’in ünlü sözüyle, “*kedinin görevi fare tutmaktır, fare tuttuğu sürece renginin hiçbir önemi yoktur*”.

Bütün bunlar, otuz yıldır sürdürülen gerilla savaşını “başarıya”, yani amaca ulaştır-

mayı sağlamak için yapılmaktadır. Yani amaç, “savaşı kazanmak”tır.

Bu gerçeğe rağmen, çıkıp “savaşın kazananı olmaz” tekerlemesini ulu-orta söylemek, boş sözlerle birilerini avutmak değilse bile, birilerini aldatmak ve boş sözlerin arkasından koşmalarını sağlamaktan başka bir şey değildir.

Her savaşın bir “kazananı” vardır. Önemli olan, savaşın haklı ya da haksız savaş olduğu ve kimin kazandığı, hangi politikaların zafer kazandığıdır. İnsanlığın kurtuluşuna yönelmeyen, sınıfların ortadan kalktığı bir dünyanın kurulmasına hizmet etmeyen “zaferler” ve “galibiyetler” ne kadar sağlanırsa sağlansın, her zaman geçici olmaya ve yeni savaşlara yol açmaya mahkumdur. Tarihin diyalektiği budur.

Kapalı Kapılar Arkasındaki Görüşmelerin Kazanımları

Bugün, PKK ile AKP iktidarı arasında yapılan “müzakereler” ve bunun sonucu olduğu varsayılan “mutabakat” Kürtler arasında (büyük oranda) ve Türkiye solu içinde (daha küçük oranda) bir “sevinç” ve “zafer” duygusu yaratmıştır. Her ne kadar uzun süren pek çok başkaldırı ve isyanlar sürecinden geçmiş olan Kürt halkı “müzakereler”in ve “mutabakatın” söylenen ya da söylenince haline getirilen sonuçlarından çok fazla umutlu olmasa da, Türkiye solunun bir bölümü, özellikle kendi varlığını PKK’nin varlığına dayandırmış bölümü ve tekil bireyler büyük bir coşkuyla “**kazanımlar**”dan söz etmektedir.

Bu kesimlere göre, PKK, her şeyden önce “T.C.”yi “masaya oturtmayı” başarmıştır. Böylece Kürt “varlığı”, daha geniş anlamda “Kürt ulusunun varlığı” “T.C.” tarafından kabul edilmiş, yüz yıldır süren “inkar, imha ve asimilasyon dönemi” sona ermiştir. Bunun yanında, “Başkan Apo”nun “muhatap” alınması sağlanmış ve Kürt ulusal hareketi “meşruiyetini” kabul ettirmiştir.

Bu iki gelişme, PKK’nin “başarısı” ve Kürt halkının “kazanımı” olarak tanımlanmaktadır.

Burada, gerçeklikten daha çok, somut gelişmeler ve sözel (ve de “medyatik” söylemler) ifadeler öne çıkartılmaktadır. Bu da “kazanım” sözcüğüyle desteklenmektedir.

Şüphesiz “PKK ve Kürt halkının kazanımları” ifadesinin sözlüksel anlamı hiç bir öneme sahip değildir.* Çünkü ortada “alınmış”

ya da “verilmiş” bir “hak” söz konusu değildir. Sadece “sürecin sonunda” ortaya çıkacağı söylenen “haklar” söz konusudur.

Süreç sonunda alınacağı önsel olarak kabul edilen “haklar” ne ölçüde belirsizse, bunların “ne olduğu” ya da “ne olacağı” konusunda bir o kadar varsayım ve iddia vardır. Tüm bunlar da “görüşmeler elbette gizli olmalıdır” önkabulüyle birlikte ortaya çıkmaktadır.

Görüşmelerin (“müzakere”) ve varılan “mutabakatlar”ın “gizliliği” önsel olarak kabul edilince, “kazanımlar”dan söz etmek ve hatta “kazanım”ı “zafer kazanmak” olarak sunmak çok kolaylaşmaktadır. Bu da “ilgili kesimler” arasında umut, coşku ve iyimserlik yaratmaktadır.

Bugün, yani PKK “silahlı unsurları”nı “sınır dışına” çıkartmaya başladığı süreçte “kazanımlar”ın kesin olduğu ve sürecin devamında bunların ortaya konulacağı söylenmektedir. Elbette aynı söylem içinde, bu “kazanımlar”ın, AKP’nin yapacağı “yeni anayasa” ile “anayasal güvenceye” alınacağı da önsel olarak kabul edilmektedir.

Ve yine bugün, hemen herkesin bildiği ve kabul ettiği gibi, 2006’da başlayan “görüşmeler” ve “açılım süreci”, AKP iktidarının kararlaştırdığı bir girişim olmaktan daha çok, Amerikan emperyalizminin, çekildikten sonra Irak’a ilişkin istemlerinin bir ürünü olmuştur. Bugün iddia edildiği gibi, “T.C.” ile PKK arasındaki “savaş” bir “yenişememezlik” durumuna geldiği için “müzakerelere” başlanılmamıştır. Süreç ya da görüşmeler, “Apo”nun Kenya’dan getirilmesiyle birlikte başlamış, 2004-2006 arasında bel-

* “Kazanım” sözcüğü, “Bir iş yerinde çalışanlara sağlanan hukuksal, sosyal ve mali her türlü hak, avantaj” anlamına gelir.

li bir kesintiye uğramış ve nihayetinde 2006'dan itibaren AKP iktidarı ile (ya da PKK söylemiyle “devletle”) görüşmeler başlatılmıştır.

2006 yılı itibarıyla, bir “yenişememezlik” ya da “güç dengesi” durumundan hiç kimse söz edemez. Bu yüzden son “İmralı süreci”nin böyle bir “denge durumu”nun sonucu olduğu şeklindeki yorumlar sadece manipülasyondan başka bir değere sahip değildir.

2006'da başlayan ve “Habur olayı” ile biten ilk “açılım süreci”nin ilk görüşmelerinin “T.C.” ile değil, Irak'taki Amerikan işgal güçlerinin “yetkililer”iyle Kandil'de başladığı da bir sır değildir. Daha da önemlisi Amerikan işgal güçlerinin PKK ile “diyalogu” çok daha eskiye dayanmaktadır.

Burada Amerikan emperyalizminin girişiminin temelinde, geri çekilmelerinden sonra Irak'ın “geleceği”nin nasıl biçimleneceği yatmaktadır. Bu da, ağırlıklı olarak, Kuzey Irak'taki “Bölgesel Kürt Yönetimi”nin varlığını korumasını esas alır. “T.C.”nin devreye sokulduğu yer de burasıdır.

Amerikan emperyalizmi “T.C.”den, Kuzey Irak'taki “Bölgesel Kürt Yönetimi”ni korumasını ve kollamasını talep etmiştir. “T.C.”, devlet olarak, böyle bir talebe hiçbir zaman (popüler dilde söylersek) “sıcak” bakmamıştır. “Devlet”e göre, Kuzey Irak'taki “Kürt oluşumu”, gelecekte ilan edilecek “Bağımsız Kürdistan”ın çekirdeği durumundadır. Böyle bir Kürt devleti “T.C.” için bir “tehdit” olarak kabul edilmiştir.

Amerikan emperyalizminin talebi “devlet”in bir kesimi tarafından (bugün “Balyoz” davasında yargılanan askeri bürokrasi) böylesi bir “tehdit algısı”yla reddedilmiştir. 2004-2006 yıllarındaki kesintinin temel nedeni de bu tutum olmuştur.

2007 “e-muhtıra” olayı ve ardından gelen Ergenekon operasyonları askeri bürokrasinin direncinin kırılmasıyla sonuçlanmıştır. Böylece Amerikan emperyalizmi Irak'tan çekilirken, kendisine kesinkes bağlı bir bölgenin varlığını güvenceye alabilmesinin koşulları ortaya çıkmıştır.

Bir kez daha vurgularsak, bu gelişmelerle, “T.C.” ile PKK arasındaki savaşın “yenişememe” durumuyla hiçbir ilgisi yoktur. Doğrudan doğruya Amerikan emperyalizminin işgalini sona erdirdikten sonra Irak'ın geleceği sorununun bir ürünüdür.

AKP, bu süreçte isteyerek ve gönüllü olarak katılmamıştır. Daha çok, Amerikan emperyalizminin “darbe” tehdidi ile katılmayı kabul etmek zorunda kalmıştır. Ne kadar zorunlu olarak bu süreçte katılmışsa da, yine de süreçten en kârlı çıkmak için Amerikan emperyalizmi ile pazarlığı sürdürmüştür. Sonuçta, PKK ile yapılan görüşmeler ile AKP'nin Amerikan emperyalizmi ile yaptığı pazarlıklar birbirine paralel olarak gelişmiştir.

Süreç böylesine yalın ve görünür haldeyken “Habur olayı” ortaya çıkmıştır. Bu da “açılım” sürecini sona erdirmiştir.

Ardından gelen “Arap Baharı” Ortadoğu'daki güçler dengesini değiştirmiştir. Amerikan emperyalizmi “Arap Baharı”nın öylesine kolayca iktidar değişikliğine yol açtığını görmesiyle birlikte bir kez daha “Büyük Ortadoğu Projesi”ne geri dönmüştür.

AKP-Amerikan emperyalizmi arasındaki pazarlık (“müzakere”), her iki tarafın “ortak düşman” olarak gördüğü askeri bürokrasinin tasfiyesi noktasında “mutabakat”a ulaşırken, 2008 “mortgage krizi”nin yaratmış olduğu ekonomik sorunlar bu “mutabakat” da ağırlıklı bir yere sahip olmuştur. Böylece AKP-Amerikan emperyalizmi arasındaki “müzakereler”de ekonominin ağır basmasıyla birlikte, Kuzey Irak “sorunu” da ekonomik bir içeriğe sahip olmuştur. Barzani yönetimiyle yapılan “petrol anlaşması” bu evrilmenin bir ürünüdür.

Bu “müzakereler”de, şüphesiz PKK belirleyici bir yere sahiptir. “T.C.”, hemen her durumda PKK'nin Kuzey Irak'taki “varlığını” “müzakere masası”na getirmiş ve Amerikan emperyalizminden PKK'nin tasfiye edilmesini talep etmiştir.

Amerikan emperyalizmi “T.C.”nin bu talebini ne reddetmiş, ne de kabul etmiştir. Her zaman değişik kesimlere karşı kullanabileceği bir “kozu” ya da “aracı” kaybetmek istememiştir. Bu nedenle “T.C.”yi oyalamıştır.

Ancak yapılan “müzakereler”de (“pazarlık”ta) belli bir “mutabakat” ortaya çıktıkça PKK konusu da yeni bir yöne evrilmeye başlamıştır.

Bugün herkesin bildiği ve PKK “yetkilileri” tarafından da kabul edilen gerçek, Amerikan emperyalizminin PKK ile uzun süredir “diyalog” içinde olduğudur. Bu öylesine bir gerçektir ki, M. Karayılan röportajlarında, PKK'nın “medya savunma alanları”na Ame-

rikahların “bile” “zorla gelmediklerini, barış ile geldiklerini” açıkça ifade ederken bu gerçeği dile getirmiştir. (Dijle Tv Genel Yayın Yönetmeni Hasan Sancar’la yaptığı röportaj, 29 Nisan 2013.)

Amerikan emperyalizminin PKK konusundaki yaklaşımı çok yönlü olmuştur.

Bir yandan “T.C.” ile sürdürdüğü “pazarlık”ta PKK bir “kırbaç” görevi görmüştür. “T.C.”nin ya da AKP iktidarının her ayak dretmesinde PKK “kırbaç” şaklatılmıştır. Tıpkı Ermeni sorununda ya da Kıbrıs sorununda olduğu gibi.

Öte yandan PKK, Amerikan emperyalizminin Türkiye, Irak, İran’da (daha sonra Suriye’de) bir “istikrarsızlık aracı” olarak kullanabileceği bir güç olarak görülmüştür. Amerikan emperyalizmi için asıl olan bu “destabilizasyon” gücünün kendi denetimi altında bulunmasıdır. PKK bu denetimin dışına çıktığı her durumda değişik biçimde ve değişik güçlerle “cezalandırılmış”, hizaya getirilmiştir. A. Öcalan’ın Kenya’dan getirilmesi ya da 2011’den itibaren “T.C.”ye Irak’ta “sınır ötesi operasyon yapma” izni vermesi bu hizaya getirme girişimlerinin ürünü olmuştur.

PKK’nin (elbette “Apo”nun) makyavelizmi ve pragmatizmi, Amerikan emperyalizminin istediği yönde hareket etmesini sağlayan bir unsur olmuştur.

Amerikan emperyalizminin PKK karşısındaki tutumunun üçüncü bir ögesi ise Barzani yönetimidir.

Barzani yönetimi, Amerikan emperyalizminin Ortadoğu’da, özellikle Suriye-Türkiye-İran üçgeninde temel müttefikidir. Ama aynı zamanda bu üçgende kullanabileceği bir “destabilizasyon” unsurudur. Her ne kadar son dönemde PKK böyle bir “destabilizasyon gücü” işlevini üstlenmişse de, Barzani yönetimi bölgede kalıcı bir unsur durumundadır. Bu nedenle Barzani yönetiminin varlığı ve korunması Amerikan emperyalizmi açısından belirleyici bir yere sahiptir.

“T.C.”, Barzani yönetimini “himaye” etmeyi kabul ettiği oranda “PKK sorunu” da belli bir “çözümüne” doğru yöneltmiştir.

“T.C.”, PKK’nin “devrimci halk savaşı” söylemiyle gerçekleştirdiği görece geniş çaplı saldırılarla “hizaya” getirilirken, PKK de “T.C.”nin “sınır ötesi hareketler”yla “hizaya” getirilmiştir. Böylece Amerikan emperyalizmi, bir yandan “T.C.”ye “İHA”larla,

“predator”larla “anlık istihbarat” verirken, diğer yandan Kandil’e gönderdiği istihbarat elemanlarıyla PKK’nin tümüyle tasfiye edilmesini önlemiştir.

İşte bu ilişkiler içinde yürütülen PKK-AKP “müzakereleri”, bugün için Amerikan emperyalizminin istediği yönde gelişmektedir.

AKP, bu “müzakere süreci”yle kendi iktidarını pekiştirmeye çalışırken, PKK yeni “kazanımlar” peşinde koşmaktadır. Her ikisinin ortaklaştığı nokta, bunların “yeni bir anayasa” ile resmileştirilmesi ve meşrulaştırılmasıdır. Bu nedenle “yeni anayasa”ya büyük bir önem atfedilmektedir.

Gerçekte ise, AKP’nin de, Amerikan emperyalizminin de (ve dolayısıyla oligarşinin de) çok iyi bildiği gibi, yasalar ve anayasalar istenildiğinde kolayca değiştirilebilir. Özellikle belli bir “güç” tarafından korunmayan anayasalar her zaman kolayca değiştirilebilir. Bu nedenle de “anayasal değişiklikler” bir “kazanım” olarak kabul edilemez.

Burada söz konusu olan, (ekonomik dilde) “gelişmiş ülkeler” ya da kapitalizmin iç dinamiklerle geliştiği ulusal devlete sahip ülkeler değildir. Bu tür ülkelerde egemen olan mali-oligarşi ile demokrasi arasında belli bir denge durumu mevcuttur. Mahir Çayan yolunda sözleriyle, “bu ülkelerdeki oligarşi, klasik burjuva demokrasisini ve özgürlüklerini belli ölçülerde sınırlayabilmekte fakat asla özüne dokunamamaktadır.” Bu nedenle, bu ülkelerde “anayasa”lar kolayca değiştirilemez.

“Bizim gibi ülkelerdeki oligarşik yönetim, rahatlıkla işçi ve emekçi kitlelerin demokratik hak ve özgürlüklerinin olmadığı tam bir dikta yönetimi ile ülkeyi yönetebilmektedirler. Buna *sömürge tipi faşizm* de diyebiliriz. Bu yönetim, ya klasik burjuva demokrasisi ile uzaktan yakından ilişkisi olmayan “temsili demokrasi” ile icra edilir (gizli faşizm) ya da sandıklal demokrasiye itibar edilmeden açıkça icra edilir. Ancak açık icrası sürekli değildir. Genellikle, ipin ucunu kaçırdığı zaman başvurduğu bir yöntemdir.” (*Kesintisiz Devrim II-III.*)

1961 Anayasası, 1971 anayasa değişiklikleri, 1982 Anayasası ve nihayetinde 2010 anayasa değişikliği “bizim gibi ülkelerde”

anayasaların nasıl kolayca değiştirilebileceğinin açık kanıtlarıdır.

Bugün PKK (ve özellikle BDP) tarafından “kazanım” olarak sunulmaya çalışılan her şey, ne kadar anayasal “güvenceye” alınırsa alınsın, güçler dengesindeki en küçük bir değişiklikte kolayca ortadan kaldırılabilecek niteliktedir. Bu nedenle PKK'nin “otuz yıllık savaşı”nın “kazanımları”nın yeni bir “anayasa”da yer alması talebi sadece konjonktürel bir olaydır.

Gerçek bir demokrasinin olmadığı dışa bağımlı bir ülkede “demokratik anayasa”dan söz etmek olanaksızdır. Gerçek demokrasi ise, sanıldığı ya da iddia edildiği gibi, anayasal ve yasal değişikliklerle (yukardan aşağıya) ve “pazarlıklar”la kurulamaz ve inşa edilemez.

Günümüz koşullarında gerçek bir demokrasi, ancak demokratik bir halk devrimiyle olanaklıdır. Her dinden, her dilden, her ulustan insanların birlikte yürüttükleri böylesi bir devrim mücadelesi, halklar ve uluslar arasında demokratik ilişkilerin kurul-

masını sağlayabilir. Ancak o zaman gerçek bir demokrasiden, ulusların ve halkların ortak demokratik yaşamından söz etmek olanaklıdır.

Bireysel ya da ulusal demokratik hak ve özgürlükler, bu yolun dışında, “gizli müzakereler”le, “pazarlıklar”la biçimlenecek göstermelik bir anayasa güvence altına alınamaz. Ne kadar “kazanımlar”dan söz edilirse edilsin, bu “kazanımlar” için ne kadar “bedel ödendiğinden” söz edilirse edilsin, tarihin diyalektiği budur.

Bugün PKK-AKP “müzakereleri”nde “Kürt tarafı”nın (“silah zoruyla”) “kazanımlar” elde ettiğinden, “barış süreci”nin başladığından söz edenler, bunu sevinçle karşılayanlar, tarihin bu diyalektiğini anlamadıkları ve anlamak istemedikleri sürece, hiçbir “kazanım”ın kalıcı olmadığını trajik biçimde görecektir. Kürt ulusal sorununun Türkiye devrimiyle olan zorunlu ve kaçınılmaz bağının yeniden kurulması gerekliliği de bundan kaynaklanmaktadır. Tek ve kalıcı çözüm yolu budur.

“Hafıza-i beşer nisyan ile malüldür”

Sol, özel olarak Türkiye solu uzun yıllar *revizyonizmin ve pasifizmin* egemenliği altında kalmıştır. 1965 yılından itibaren gelişen ve yayılan devrimci mücadeleye paralel olarak revizyonizmin ve pasifizmin bu ideolojik egemenliği büyük ölçüde kırılmış ve marksizm-leninizm sağlam temeller üzerinde etkin kılınmıştır. Ancak marksizm-leninizmin güçlenmesi ve etkin hale gelmesi çok uzun sürmemiş, revizyonizmin ve pasifizmin onlarca yıl süren egemenliğinin yaratmış olduğu çarpıklıklar değişik boyutlarda ve değişik kılıklar altında yeniden ortaya çıkmıştır.

Silahlı devrimci mücadelenin yaygınlaştığı 1976-1980 döneminde, tıpkı 1965-71 döneminde olduğu gibi, hemen hemen tüm sol örgütlenmeler “silahlı mücadele” yandaşı ya da savunucusu haline gelmiştir. Bu da revizyonizmin ideolojik zemininde yeni *oportünist* örgütlenmelerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bunun sonucu olarak da, *silahlı devrimci mücadele*, hiçbir tahlile ve stratejiye dayanmayan, iktidar perspektifinden yoksun, sadece faşist milis saldırılar karşısında “kendini savunma” ya da “meşru müdafaa” temelinde bir kendiliğindencilik etkisi altına girmiştir.

Böylece 1970-1972 döneminde silahlı devrimci mücadeleyi başlatan ve sürdüren devrimci örgütler (THKO, THKP-C ve TKP-ML) parçalanmış ve pek çok “hizibe” bölünmüştür. Her bölünme, yepyeni teoriler ortaya atılmasına, “nüanslar” üzerinde fırtınalar kopartılmasına ve doğal olarak silahlı devrimci mücadelenin daha da kendiliğindenliğe kaymasına yol açmıştır. En ilginç gelişme ise, kendiliğinden silahlanan ve kendiliğindenci bir silahlı mücadele yandaşı olan sol örgütlerin giderek (dönemin özgün koşullarına bağlı olarak) *legalize* olmalarıdır.

Legalize olmuş, ama bir yandan da “silahlı” mücadeleyi savunuyor görünen sol örgütlerin “en irileri” ekonomik-demokratik kitle örgütlerinde köşe başlarını tutmuşlar, legalize olmanın getirmiş olduğu tüm avantajlardan yararlanmışlardır. Özellikle “illegal” TKP, DİSK’te kurduğu hegemonya sayesinde işçi sınıfının silahlı devrimci mücadeleye katılımını sınırlamış, neredeyse tümüyle önlemiştir. THKO’nun “devami” görünümünde olan, ama stratejik olarak silahlı devrimci mücadeleyi, özellikle de gerilla savaşını reddeden “*Yoldaş*” kesimi *Halkın Kurtuluşu* adı altında legalde “Sovyet sosyal-emperyalizmi” tezinin savunucularının “en irisi” haline gelirken, TKP-ML, Kaypakkaya çizgisini “revize” edenlerin legalize olmasıyla değişik parçalara ayrılmıştır.

THKP-C ise, Kızıldere’de kurucu ve önderlerini yitirmiş olmasına rağmen ideolojik olarak güçlü ve sağlam konumunu bir süre sürdürebilmiştir. Ancak ideolojik ve stratejik çizgisi güçlü olmasına karşın merkezi bir yapıya sahip olmayan THKP-C, 1976 yılından itibaren değişik bölünmelere sahne olmuştur.

“*Devrimci Gençlik*” dergisini çıkartan çevre, THKP-C’nin öğrenci hareketi içindeki mutlak etkisini (“Cepheciler”) legal dernekler ve meslek kuruluşları aracılığıyla kendisine kanalize ederek “en iri” örgütlenme olarak ortaya çıkmıştır. 1977’de “*Devrimci Yol*” adını alan bu çevre, her açıdan legalize olmuşsa da, faşist milis saldırılar karşısında kendiliğinden gelişen silahlı eylemler nedeniyle kendine “has” bir “illegallite”ye sahip olmaya çalışmıştır.

Böylece silahlı devrimci mücadele alanında TKP-ML’nin DABK kesimi ile THKP-C’de “184’lükler” ya da “Acilciler” adlarıyla legal alanlarda “küçümsenen” *Halkın Dev-*

rimci Öncüleri ve MLSPB dışında silahlı devrimci örgütlenme kalmamıştır (DY'den ayrılarak oluşturulan DS, bugünkü adıyla DHKP-C, bu dönemden sonra, 1978 yılında ortaya çıkmıştır). *Legal alanlarda* oportünizmin ve revizyonizmin gücü ve etkisi, silahlı mücadelenin artan oranda kendiliğindenleşmesi bu örgütleri de belli ölçülerde etkilemiş ve yeni ayrışmalara yol açmıştır. Yine de bu örgütler uzun yıllar varlıklarını sürdürmüşlerdir.

1980 öncesinde her türden revizyonistin ve oportünistin silahlı mücadeleye yandaşı olduğu, hemen herkesin silahlandığı ve eylem yaptığı bir ortamda, *ayırıcı özelliği* belli bir stratejiye bağlı silahlı devrimci mücadele olan doğru devrimci çizgi yeterince etkili olamamış ve legal olanaklara sahip olan oportünistlerin (özellikle öğrenci hareketinde etkin olan "*Devrimci Yol*"un) gerçek niteliğini gereğince teşhir edememiştir.

Bugün için pek çok kişinin anlamını bile bilemeyeceği bazı "saptamalar" ("öncü savaşı taktik bir evredir" vb.) ile kendilerini "ötekiler"den ayıran oportünistler, en kaba deyimle, "açık faşizm koşullarında", yani askeri darbe koşullarında "topyekün silahlı mücadeleye geçecekleri" türünden umutlar ve hayaller yaratmışlardır. Bu hayalin en büyük "üreticisi" "*Devrimci Yol*" oportünizmi olmuştur.

Yıllar yılları kovalayıp, kendiliğinden de olsa gelişen devrimci mücadeleyi durdurmak ve yok etmek amacıyla 12 Eylül askeri darbesi gerçekleştiğinde, (diğer legalize olmuş örgütler bir yana bırakılırsa) "*Devrimci Yol*"un tüm söylemlerinin sadece "laf"tan ve bir hayalden ibaret olduğu açığa çıkmıştır. Yine de, yıllar sonra, 12 Eylül askeri darbesinin teröründen kaçınmak ve saklanmak için "dağa" çıkışları, "planlı ve programlı" bir "gerilla savaşı"ymışçasına ("anı" kitaplarıyla) sunulabilmiştir.

Tüm bu süreç sonucunda, ideolojik arka planında DY'nin oportünist görüşleri yatan DS, bölünen ve bir kez daha bölünen TKP-ML ve THKP-C/Halkın Devrimci Öncüleri dışında, stratejik düzeyde silahlı mücadeleyi savunan örgütlenme kalmamıştır. (PKK, A. Öcalan'ın "Ben hala Dev-Genç'liyim ... Ertuğrul anlar" söylemlerine rağmen, tüm bu sürecin dışında ve "aynı" örgütlenerek ortaya çıkmıştır.)

Bu ayrışma, dağılma, legalize olma, ken-

diliğindenci silahlanma olguları, her zaman Türkiye solundaki revizyonizmin ideolojik hegemonyasından türemiştir.

Revizyonizm (19. yüzyılın sonlarında Alman sosyal-demokrasisi içinde ortaya çıkan Bernstein revizyonizminden ayırmak için "*modern revizyonizm*" olarak tanımlanır), SBKP'yi "dünya komünist hareketinin merkezi" olarak kabul eden TKP, TİP, TSİP gibi "illegal" ve legal partilerin "resmi ideolojisi"nde temsil edilir. Bunların en etkin olduğu alanlar sendikalar (özellikle DİSK) ve küçük-burjuva sol aydınlardır. Dolayısıyla revizyonizmin taşıyıcısı ve sürdürücüsü de bu kesimler olmuştur.

Revizyonizmin en temel savı, "dönemin" ya da "çağın" değiştiği, dolayısıyla yeni "çağ"a uymayan eski saptamaların ve görüşlerin bir yana bırakılarak yeni saptamalar yapılması gerektiğidir. Bu bağlamda SBKP'nin Kruşçev sonrasındaki "anti-Stalinist" çizgisi revizyonizmin dünya görüşünü ifade eder.

Bu dünya görüşü, herşeyden önce "çağın değiştiği" tezinden yola çıktığı için, koşullarda meydana gelen "önemli" denilebilecek her durumda kendisine yeni yollar ve yeni teoriler uydurur, onun dünya ve ülke tahlilleri, temelli ve köklü değişimlerden daha çok "önemli" değişimlere göre biçimlenir. Genel olarak *taktik* düzeyinde sonuçlar üretebilecek olan bu "önemli" (belki de "önemsenebilir" demek gerekiyor) değişimler *stratejik* görüşlerin değiştirilmesine neden olur. Her "önemsenen" değişimle stratejik değişikliklerin ortaya çıkartılması, doğal ve kaçınılmaz olarak, bir önceki "stratejik" görüşlerin geçersizliğini ya da yanlışlığını göstermeye yönelik bir ideolojik çabaya yol açar. Böylece bu çizginin izleyicileri ve etkisi altında olanlar, "önemli değişimler"le sürekli değişen ve değişirken bir önceki görüşleri olumsuzlayan bir mantıksallığa sahip olmuşlardır. Bunların en sevdikleri söz, "değişmeyen tek şey değişimdir" sözüdür.

"Modern revizyonizmin" ikinci özelliği, legalize olması ve legalizmi yüceltmesidir. "İllegal" TKP'nin legalize olma "ülküsü", mevcut düzenin legal sınırları içinde kalması ve bu sınırlar içinde "siyaset yapmayı" getirmiştir. Ancak doğrudan TKP adıyla legalize olamadıklarından, her durumda değişik adlarla kurulmuş legal partiler ve legal kitle örgütleri içinde kendilerini varetmeye çalış-

mışlardır. Bu da “illegalite” adı altında garip bir legalizm anlayışı üretmiştir. Bu “illegal legalizm”, değişik yol ve yöntemlerle “illegalite”nin kutsanması ve tabulaştırılması ile legalitenin yüceltilmesi olmuştur.

Ancak bu garip legalizm anlayışı ve legalizmin yüceltilmesi sadece “teorik” ya da “ideolojik” bir konu olmayıp, aynı zamanda pragmatik ve oportünist bir anlayışa denk düşer.

Legal alanlarda, özellikle büyük kitle örgütlerinde “köşe başlarının” tutulması, devrimci mücadeleye sempati duyan ve katılmak isteyen yeni unsurların yönlendirilmesi açısından etkin ve belirleyici bir yere sahiptir. Çünkü devrimci mücadeleye katılmak isteyen her kişi, belli bir bilgi ve deneyime sahip olmadığından, ilk önce legal faaliyet yürüten, ama “sol” ya da “devrimci” olduğu varsayılan kitle örgütlenmelerine yönelir. Buralarda egemenlik kurmuş olan revizyonizm ve oportünizm bunları kendi çizgilerine ya da örgütlerine kanalize eder. Bu nedenle de, legalizm, legalleşme ya da legalde etkin olma, bu ideolojik bakış açısı, aynı zamanda, yeni unsurlar kazanmanın tek aracı olarak ortaya çıkar. Yeni unsurların, her durumda legal faaliyetlere ve bunlar arasında da adı en çok geçen, “medya”da en çok sözü edilen faaliyetlere yönelmeleri revizyonist ve oportünistlere başka avantajlar da sağlar.

Legal alanların “köşe başlarını” tutan revizyonist ve oportünistler, yeni unsurları kendilerine devşirmeseler bile, bunların başka ve devrimci örgütlere yönelmelerini engellerler. Bunu, kimi durumda “steril” ortamlar yaratarak, kimi durumda devrimci örgütleri dedikodularla, yalan ve çarpıtmalarla karalayarak gerçekleştirirler. Kimi zaman “sterilizasyon”, kimi zaman karalama kampanyaları öne geçer.

“Sterilizasyon”, devrimci mücadeleye sempati duyan yeni ve genç unsurları belli alanlarda ve belli “arkadaşlık ilişkisi” içinde tutarak, başka sol örgüt ve kişilerle ilişkilerini keserek gerçekleştirilir. Örneğin, kitle gösterilerinde ortaya çıkan bu “sterilizasyon”, kendi saflarında gösteriye katılanların dışarıyla ilişkisini keserek gerçekleştirilir (şüphesiz “güvenlik” vb. nedenlerle gerekçelendirerek). “Sterilize” edilmiş mekanlarda bir “arkadaş/dost” ortamı oluşturulur. Mevcut düzenin ilişkileri içinde yalıtık du-

rumda kalan birey için bu ilişkiler “canlı ve sıcak” görüldüğü ölçüde süreklilik sağlar.

“Sterilizasyon”un ikinci yönü ise, kendilerinin dışındaki kişilerle her türlü ilişkinin kesilmesidir. 1980 öncesinde DY’nin “soyutlama” adını verdiği bu durum, diğer sol örgütlerden olan ya da olduğu varsayılan kişilerle ilişkinin kesilmesi (“virüs” tehlikesi) ve onların hiçbir yayınının alınmaması ve okunmamasıdır.

Bu revizyonist ve oportünist “teknikler”, zaman zaman yenilenir ve yeni biçimler alır. Örneğin “Yürüyüş” dergisi çevresinin geliştirdiği, “çelik kapılarla” korunan ve içinde sürekli belli sayıda insanın oturduğu ve yaşadığı “komünler” gibi. Halkevleri ya da “Öğrenci Kolektifi” de benzer “komün evler” tekniğini kullanmaktadır.

Şüphesiz kentin belli yerlerinde böylesine “komün evler” ya da “mekanlar” (ya da “kültür merkezleri”) oluşturulmasının pratik yararları da vardır. Hemen hergün ve hatta her saat değişen ülke gündemine karşı “hemen ve anında” bir tepki göstermek için (büyük ölçekli fotokopi tekniğinden yararlanılarak hazırlanan pankartlarla) belli bir insan kitlesi hazır ve nazırdır. Bu da, her protesto hareketinin içinde yer almalarına ve bu yolla “medya”da yer bulmalarına olanak sağlar. Bu yolla da yeni unsurların yönelebileceği bir “adres” haline gelirler.

Bu “steril” ortamda yer alanlar, bu “teknik”in revizyonist ve oportünist bir zihniyetin ürünü olduğunu kavrayamazlar. Onlar, “savaşta ve barışta”, “iyi günde ve kötü günde” bir arada olan, herşeyi paylaşan “dost”lar arasında olduklarını düşünürler. Yukarıdan aşağıya gelişen kapitalizm koşullarında artan bencillik, bireycilik ve yalıtılmışlık ortamında böylesine “dost” mekanlar cazip ve cezbedici olur. Bu ortamlarda bulunan bireyler, 1980 öncesinde DY’nin yaptığı gibi, “zamanı gelince savaşacakları”na inanırlar. Kutsanmış bir illegalite mantığı içinde legal alanlarda varlıklarını sürdürürler. İçlerinden bazılarının “illegal” faaliyete katılmaları da onların beklentilerini korur ve güçlendirir.

Tüm bu ilişkiler içinde revizyonizmin ve oportünizmin mantığı yerleşik hale gelir ve bu mantık içinde yapılanlar “meşru”laşır, “ideolojik” bir zemine oturtulur, oportünizm içselleşir ve başat hale gelir.

Revizyonizmin ve oportünizmin ideolojik egemenliğini sağlayan ve demokratik kit-

le örgütleri aracılığıyla gerçekleşen “kitleselleşme”, aynı zamanda demokratik kitle örgütleri içinde legal sol yapıların paylaşım ve yeniden paylaşım savaşlarına yol açar. Birbirine zıt sol yapıların garip ittifakları, demokratik kitle örgütlerinin yönetiminin “seçiminde” belirleyicidir.

Özellikle DİSK, KESK vb. “sol” konfederasyonların ve diğer “sol” demokratik kitle örgütlerinin yönetimini ele geçirenler, kendilerine belli olanaklar sağlamanın yanında 1 Mayıs gibi kitlesel kutlamalarda belirleyici yere sahip olurlar. Ancak bu kutlamalarda ya da protesto eylemlerinde ortaya çıkan gariplikler yönetimi paylaşan “sol” örgütlere fatura edilmez.

Revizyonizm ve oportünizmin egemenliğinin ürünleri olan garip ilişkiler, çelişik tutumlar ve düpedüz pasifizm, en tipik biçimde 1 Mayıs’larda kendisini gösterir. Geçen yılki 1 Mayıs’ta görüldüğü gibi, 1 Mayıs’ın işçi sınıfının birlik, dayanışma ve mücadele günü olmaktan çıkarak bir “karnaval” havasına dönüşmesi hiç umursanmaz; “Taksim Meydanı”nda gövde gösterisi yapmak her şeyin üstünü örten “incir yaprağı” görevini görür.

Böylesine “karnaval” havasına sokulmuş 1 Mayıs’ın geleceği de tam anlamıyla belirsizliğe mahkum olmuştur. Yine de “devlet” ve devletin zor güçleri imdada yetişmiştir. “Taksim Meydanı” 1 Mayıs’a kapatılmıştır. Böylece “karnaval” havasının yaratacağı yozlaşma “dış irade” tarafından engellenilmiştir.

Öte yandan yeni KESK başkanı, hiçbir çekinceye sahip olmaksızın AKP’nin “Akil Adamlar”ının içinde yer alabilmiştir. İttifaklarla ve kapalı kapılar arkasında varılan uzlaşmalarla oluşturulan KESK yönetimi bu durum karşısında sessiz kalmayı sürdürmüştür.

Legalizmin meşrulaştırdığı oportünizm (fırsatçılık) ve pragmatizm solda egemenliğini sürdürürken, “sterilizasyon” bu durumların görülmesini engellemektedir.

Tüm bu ilişkilerin ve çarpıklıkların en belirgin sonucu, günü kurtarmaktır. Bu da, belli bir programa ve stratejiye bağlı olarak devrimci mücadelenin yürütülmesinin engeli olmaktadır.*

* Bunu Che şöyle ifade eder: “Yoğun bir şehirleşmenin ve gerçek bir sanayileşme değilse bile az çok gelişmiş bir hafif ve orta sanayinin bulunduğu ülke-

Revizyonizmin ve oportünizmin ideolojik egemenliği altında planlı, programlı ve sistemli bir devrimci çalışmadan, devrim teorisinden, devrim stratejisinden söz edilmez hale gelinmiştir. Silahlı mücadeleyi “stratejik” bir anlayış olarak kabul ettiğini söyleyen sol örgütler bile, legalizmin sağladığı avantajlardan yararlanmak uğruna “stratejik” görüşlerini terk etmişlerdir. Öyle ki, geçmişte, devrimci mücadelenin geliştiği dönemde revizyonistlerin yaptığı gibi, “gerilla yapan şubeler” oluşturmaya yönelmişlerdir.

Bu “gerilla yapan şubeler”, hiçbir stratejik plana bağlı olmaksızın hareket ederler. Gerçekleştirdikleri birkaç silahlı eylem de, legaldeki örgütlenmeyi ayakta tutmak, yeni katılımlar sağlamak için kullanılır. Dışsal olarak “silahlı devrim” savunuluyormuş gibi görünürken, özsel olarak kendiliğindencilik ve günü kurtarma zihniyeti egemen kılınır.

Bugün Türkiye solunda, sözcüğün tam karşılığıyla ideolojik ve teorik bir eleştirinin (ya da tartışmanın) olmayışı, tümüyle bu legalizasyonun ürünüdür ve legalizmin hepsinin ortak paydası olmasındandır.

Dış ilişkileri “sterilize” edilmiş ve “gizli” olan birkaç kişinin gerçekleştirdiği silahlı eylemler ya da “feda eylemleri”, “gerilla eylemleri” olarak sunulabilirken, hiç kimse silahlı propagandadan, öncü savaşımdan, halk savaşımdan söz bile etmemektedir. Bunlardan söz edilmemesi ve giderek unutturulması konusunda Türkiye solunda (silahlı mücadeleyi savunduğunu iddia edenler dahil) bir “consensus” oluşmuştur. Bu “consensus” içinde gün kurtarılmaktadır.

Devrimcilik, devrim yapma amacından uzaklaştırılmış ve sadece protesto eylemlerinde, kitle gösterilerinde, konserlerde yer almaya indirgenmiştir. Böyle olunca da, “gerilla yapan şube”lerin gerçekleştirdiği tekil ve bireysel eylemler “devrimci savaş” olarak “algı”lanabilmektedir. Böylece de, devrim, kitleleri bilinçlendirip örgütleyen devrimcilerin, belli bir devrimci stratejiye bağlı olarak gerçekleştirecekleri bir iktidar mücadelesi olmaktan çıkartılmıştır.

lerde gerilla grupları teşkil etmek daha zordur. Şehirlerin ideolojik etkisi, banşıl usullerle örgütlenmiş kitle savaşları umudunu yaratarak gerilla savaşlarını frenler. Bu da bir çeşit ‘örgütçülük’ ya da ‘kurumculuk’ yaratır ki, az çok ‘normal’ sayılabilecek olan dönemlerde, halkın geçim şartlarının başka durumlara nazaran pek o kadar çetin olmaması ile nitelenebilir”.

İnternet Adresi:

www.kurtuluscephesi.com
www.kurtuluscephesi.org
www.kurtuluscephesi.net

E-Posta Adresi:

kurcephe@kurtuluscephesi.org
erisyayinlari@kurtuluscephesi.org

- MAHİR ÇAYAN: KESİNTİSİZ DEVRİM I
MAHİR ÇAYAN: KESİNTİSİZ DEVRİM II-III
İLKER AKMAN: MEVCUT DURUM VE DEVRİMCİ TAKTİĞİMİZ
*** TÜRKİYE DEVRİMİNİN ACİL SORUNLARI-I
*** OLİGARŞİ NEDİR?
*** MARKSİZM-LENİNİZM BİR DOĞMA DEĞİL, EYLEM KILAVUZUDUR-III
*** THKP-C/HDÖ VE 15 YIL
*** POLİTİKLEŞMİŞ ASKERİ SAVAŞ STRATEJİSİ VE DEVRİMCİ TAKTİĞİMİZ
*** GRAMSCİ ÜZERİNE
*** REVİZYONİZMİN REVİZYONU
*** ULUSAL SORUN ÜZERİNE
*** “BDS”: BİR PRAGMATİK SAPMA
*** “YENİ” OPORTÜNİZM ÜZERİNE
*** ZAFER BİZİM OLACAKTIR! [Ankara Davası Savunması]
*** DEVRİM PROGRAMLARI
*** RUS DEVRİMİNDEN ÇIKAN DERSLER
*** ESKİ BİR GERİLLANIN “EMEK”İ
*** PASS VE “YENİ ÇÖZÜM”ÜN FIRSATÇILIĞI

DEVİRİMCİ MARŞLAR VE EZGİLER

- DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE EKONOMİK BUNALIM** [Kurtuluş Cephesi Seçmeler-I]
DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE EKONOMİK BUNALIM II [Kurtuluş Cephesi Seçmeler-III]
LAİKLİK VE ŞERİATÇILIK ÜZERİNE [Kurtuluş Cephesi Seçmeler-II]
TARİHTE, GÜNÜMÜZDE VE DEVRİMCİ MÜCADELEDE KADINLAR

